

ENCHIRIDION MILITIS
CHRISTIANI.

ERASMVS ROTERODAMVS

Ioanni Germano amico aulico

.S. .D.

FFLAGITASTI non mediocri studio, frater in domino dilectissime, ut tibi compediariam quandam viuendi rationem praescriberem, qua instructus, posses ad mentem, Christo dignam peruenire. Ais enim te iam pridem aulicae vitae pertesum, hoc tecum

agitare, quo pacto queas Aegyptum vna cum suis et vitis & delitiis effugere, ac Mose duce, ad virtutum iter feliciter accingi. Quo mihi charior es, hoc impensius gratulor tuo tam salutaris proposito, quod spero, vel citra nostram operam, fortunabit prouehetque ipse, qui dignatus est excitare. Ego tamen nimisquam libens parui, vel homini tam amico, vel tam pia postulanti. Tu modo annitere, ne vel ipse nostrum officium sine causa videare flagitasse, vel ego sine fructu tuae morem gessisse voluntati. Imo votis communibus benignum illum Iesu spiritum imploremus, ut & mihi scribenti suggerat salutaria, & tibi ea reddat efficacia.

VIGILandum esse in vita

Principio etiam, atque etiam memineris oportet, nil aliud esse vitam mortaliu, nisi perpetuam quandam militiam, teste Iob, milite longe tum exercitatissimo, tum inuictissimo, nimisque falli vulgus hominum, quorum animos mundus hic praestigiator, blandissimis ludibriis tenet occupatos, qui perinde ac si iam debellatum sit, intempestiuas agunt ferias, neque prorsus aliter, quam in certissima pace, mirum quanta viuant securitate, quancumque ociosi in utraque dormiant aure, cum sine fine tot ferratis vitiorum copiis oppugnemur, tot captemur artibus,

In utraque dormire aurem.

A

MILITIAE CHRISTIANAE

tot appetamur insidiis. Ecce tibi superne in tuum exitum
 peruigiles excubant, nequissimi demones, mille dolis, mil-
 le nocendi artibus, in nos armati, qui mentes nostras telis
 igniferis, lethaliq; tinctis veneno, moliuntur e sublimi con-
 23 figere, qbus quidē, neq; Herculi, neq; Cephalo fuit, vllum
 iaculum certius, nisi impenetrabili fidei scuto excipiantur.
 Tum rursus a dextra leuaq; , a fronte pariter, atq; a tergo,
 23 mūdus hic nos oppugnat, qui iuxta Ioannis vocē, totus in
 vitis est constitutus, eoq; Christo, tum infestus, tum etiam
 inuisus. Neq; vero simplex oppugnādi ratio. Interim enim
 23 rebus aduersis, velut aperto Marte seuiens, animi moenia
 23 graui quatit ariete, interim ingentibus quidē, sed vanissis
 23 mis promissis, ad proditiōem sollicitat, interim actis oblis-
 23 que cuniculis, inexpectatus adrepit, vt inter oscitantes ac se-
 curos opprimat. Postremo inferne quoq; lubricus ille an-
 guis, primus pacis nostrae proditor, nūc in virenti gramine
 concolor abditus, nūc in cauernis illis suis delitescens, cens-
 23 tenis contortus voluminibus, non desinit, mulieris nostrae,
 23 semel corruptae, calcaneis insidiari. Mulierē autē carnalem
 23 hoīs partē intellige. Hæc est em̄ Eua nostra, per quā versu-
 tissimus serpens, ad mortiferas voluptates mētem nostram
 illectat. Porro autē quasi parū sit, sic vndiq; tantū hostium
 imminere, intus deniq; in ipsis animi penetralibus, hostem
 ferimus plusq; familiarem, plusq; domesticū, quo vt nihil
 interiorius, ita nihil potest esse piculosius. Hic hic est vet^o ille
 23 & terrenus Adam, consuetudine plusq; ciuis, studio plusq;
 hostis, quem neq; arcere vallo licet, neq; castris exigere fas
 est. Hic nobis centenis est obseruandus oculis, ne forte dei
 præsidium aperiat dæmonibus. Ergo cum tam formidabili,
 tamq; difficili bello distringamur om̄es, cumq; nobis res sit
 cum hostibus tam mltis, tam in nostrā perniciē iuratis atq;
 deuotis, tam vigilantibus, tā armatis, tam perfidis, tam ex-
 23 ercitatatis, nos male sani, contra nō arma capimus? non excu-
 23 bias agimus? non om̄ia suspecta habemus? sed perinde, vt

3) in rebus bene pacatis, supini stertimus, cessamus, voluptas
 3) mur, atq; cuticulā (vt aiunt) curamus ociosi. Neq; oīno se
 3) cus, q̄ si vita nostra græca sit compotatio, non bellū, ita pro
 3) castris & pellibus, in cubilibus volutamur, pro duris armis
 3) rosis & Adonidis delitiis redimimur, pro militaribus stu
 3) diis luxu & ocio indulgemus, pro Martiis telis citharā im
 3) bellē tractamus. Quasi vero non ista pax, bellū sit oīm tes
 3) terrimū. Etenim qui cum vitiiis pacē iniit, cū deo in baptis
 3) mate p̄cussum fœd^o violauit. Et tu vesane clamas pax pax,
 3) cum deum habeas inimicū, qui solus & pax est, & pacis au
 3) thor. Clareq; reclamatione ipse per os prophete, non est, inquis
 3) pax impiis. Neq; em̄ prorsus alia est cum illo pacis cōditio,
 3) nisi dum in hoc præsidio corporis militamus, odio capitali
 3) summaq; vi, cum vitiiis belligeremur. Alioqui si cum iis no
 3) bis cōueniet, eum qui solus potest, amicus beare, inimicus
 3) perdere, bis hostē sumus habituri, simul, quod ab illis stas
 3) mus, cum quibus solis nihil cōuenit deo (quid em̄ conue
 3) niat luci cum tenebris?) simul quod ingratiſſimi, pactā illi
 3) fidem non præstamus, & sanctissimis ceremoniis ictum fœ
 3) dus nepharie soluimus. An nescis o Christiane miles, iam
 3) tum cum viuifici lauacri mysteriis initiabar, nomen des
 3) disse te duci Christo, cui bis vitam debebas, pariter & do
 3) natam, & restitutam, cui plusq̄ teipsum debebas? Non suc
 3) currit te verbis cōceptis, in tam benigni imperatoris iuras
 3) se sententiā, eius sacramētis, veluti donariis authoratū, tus
 3) umq; ipsius diris deuouisse caput, si minus pacto stares?
 3) Quorsum attinebat crucis characterē imprimi fronti tuæ,
 3) nisi vt quoad viueres, sub illius signis militares? Quorsum
 3) pertinebat sacro illius perungi ceromate, nisi vt cum vitiiis
 3) æternum luctamen ingredereris? Quantus pudor, quanta
 3) pene publica humani generis execratio, cum a duce prin
 3) cipe deficit homo? Tu cur ludibrio habes Christum dus
 3) cem tuum? neque metu illius coercitus, cum sit deus, nes
 3) que amore prohibitus, cum tua causa sit homo?

 Diris deuouere caput.

MILITIAE CHRISTIANAE

Cuius etiā vocabulū prae te ferēs, admonerī debebas, quid illi promiseris, cur ad hostē, vnde te semel precio sanguinis sui redemit, perfidus desciscis? cur bis transfuga in hostilibus castris meres? Qua fronte audes cōtra tuū regem signa infesta tollere, qui pro te vitā impēdit? Nā qui pro illo non stat, vt dixit ipse, contra illū stat, & qui cū illo non colligit, dispersit. Meres autē non solū fœdo titulo, sed etiā infœlicissimo stipendiō. Vis audire stipendiū tuum, tu quisquis mundo militas? En tibi Paulus Christianae militiæ signifer respondet. Stipendiū inquit peccati mors. Quis vel speciosam militiā suscipiat, si mors proposita sit corporis? Tu vero tam fœdā toleras, animæ mortē mercedis loco reportaturus? In bellis istis insanis, quæ cum hoībus homines, vel ferina rabie, vel certe misera necessitate gerunt, nōne vides si quādo militū animos, vel prædæ promissæ magnitudo, vel formidata victoris crudelitas, v' opprobrate pudor ignauitæ, vel laudū deniq; cupido stimulauit, q̄ alacribus studiis, quicquid est laboris exhauriant, q̄ vilem habeant vitā, quanto ardore certatim in hostē aduersum rapiantur? Et quātula, quæso te, merces, miseris tanto discrimine, tantoq; studio petitur? Nempe vt ab homūculo impatore colaudati militari fremitu, castrensiq; atq; in condita cantium cula celebrent, vt corolla graminea, aut quernis frondibus cingant, vt peculiū plusculū domū referant. Nos cōtra neq; pudore, neq; præmio accēdimur, cum eundē habeamus nostri certaminis spectatorē, quē habituri sumus & remuneratorem. Quæ vero victori præmia proposuit noster Agonothetes? Profecto non tripodas, aut mulos, qualia apud Homerū Achilles, apud Maronē Aeneas, sed quæ neq; oculus vidit, neq; auris audiuit, neq; in cor hoīs ascenderūt, & hæc quidē interim veluti laborum solatia impertit adhuc dimicantibus, Quid deinde? fœlicē immortalitatē, Sed in ludicris illis certaminibus, in quibus potissima præmii pars gloria est, et victi sua munera sortiūtur, Nobis summo atq; an-

aywvoθetho, ffert ludom

cipiti periculo res gerit, neq; de laude, sed de capite certat.
 99 Et vt summa merces pro profita grauius operā nauanti, ita
 99 summa decreta pœna desertori. Cœlū promittitur strenue
 99 pugnantī, & non incalescit generosæ mentis viuida virtus,
 tam fœlicis præmiij spe. Præsertim pmissi authore illo, qui
 tam fallere non potest, q̄ non esse nequit, Geruntur omnia sub
 99 oculis cuncta cōtuentis dei, habemus vniuersum cœli cœ-
 99 tum nostri conflictus spectatōrē, et non vel pudore accendi
 99 mur. Collaudabit ille virtutē nostram, a quo probari, supre-
 99 ma fœlicitas est. Quin hanc gloriā, vel vitæ dispendio peti-
 99 mus? Ignauū pectus est, quod nullis præmiis excitatur, at
 solēt & ignauissimi malorū metu expergesieri. At illic quis-
 99 dem hostis, vt sit violentissimus, in fortunas atq; in corpus
 99 sæuit. Quid autē amplius in Hectorē potuit, crudelissimus
 99 victor Achilles? At hic sæuitur in immortalem tui partem.
 Neq; cadauer tuū circum sepulchrū trahitur, sed corpus pa-
 riter atq; anima ad inferos demergitur. Illic extrema cala-
 mitas, vt animam a corpore victor gladius auferat, hic ipsi
 99 animæ sua vita eripitur, deus. Naturæ est interire corpus,
 99 quod etiā si nullus occidat, tamē non emori non potest. At
 99 animā mori, infœlicitatis extremæ est. Corpusculi vulnera,
 99 quanta cautela depellimus, quanta sollicitudine mede-
 99 mur? & animæ vulnera negligimus? Corporis interitum,
 99 immane, quantū horremus, propterea quod oculis videat-
 99 tur corporeis. Animā vero morientem quoniā nemo videt,
 99 pauci credunt, paucissimi formidant, cum sit hæc mors illa
 99 morte tanto atrocior, quāto corpore præstat anima, quan-
 99 to animæ deus. Vis tibi cōiecturas quasdam cōmonstrem,
 quibus animæ deprehendas vel morbum, vel interitum?
 Malè concoquit stomachus, cibum non continet, Corporis
 99 morbū intelligis. Non tam panis cibus est corporis, q̄ ani-
 mæ cibus verbum dei. Id si tibi amarum est, si nauseam sa-
 pit, quid adhuc dubitas, quin animæ tuæ palatum, morbo
 sit infectum? Si non continet, si non concoctum in viscera

MILITIAE CHRISTIANAE

23 traicit, euidentis habes argumentū valetudinariā esse ani-
 mam. Cum genua labant, & membra vix ægra trahuntur,
 corpus male habere cognoscis, & non colligis animi mor-
 bum, cum ad omnia pietatis officia languet, nauseatq; cum
 ne leui quidē contumeliæ ferēdæ robur suppetit, cum pau-
 lulo pecuniolæ dispendio frangitur. Posteaq; oculos desti-
 tuit visus, vbi desierunt audire aures, posteaq; constupuit
 omne corpus, nemo dubitat, quin emigrarit anima. Tu cum
 23 habeas cordis oculos obscuratos, vt euidentissimū lumen,
 23 quod est, veritas, non videas, cum vocem diuinam internis
 23 auribus non percipias, cum omni prorsus sensu careas, viues
 23 re credis aniam? Vides fratrem indigna patientē, nihil com-
 mouetur animus, modo tua res sit incolumis. Cur nihil hic
 sentit anima? Nempe quia mortua. Quare mortua? Quia
 23 non adest illius vita, deus. Siquidem vbi deus, ibi charitas.
 23 Deus enim charitas est. Alioqui si viuum es membrum, cur
 vlla pars corporis dolet, te non modo non dolente, verum
 ne sentiente quidem. Accipe signum, non paulo etiam cer-
 tius. Defraudasti amicum, cōmisisti adulteriū, capitale vul-
 nus accepit anima, et tamē adeo tibi non dolet, vt etiā quas-
 si de lucro gaudeas, iactesq; quod turpiter admisisti. Cer-
 tum habe mortuam iacere animā. Non viuūt corpus, si pun-
 23 ctionem aciculæ non sentiat, & viuet anima, quæ tanti vul-
 neris sensu vacat. Audis quēpiam sermones impios, tumi-
 dos, maledicos, impudicos, obscœnos proferentem, verbis
 rabiosis in proximū debachantem, caue putes isti homini
 viuam esse animam. Iacet in sepulchro pectoris putre cada-
 uer, vnde eiusmodi fetores exhalantur, & proximū quem-
 23 q; inficiunt. Christus phariseos sepulchra dealbata, vocat.
 23 Quid ita? Nempe, quia mortuam animā secum circumfer-
 rebant. Et regius ille propheta, sepulchrum inquit patens
 guttur eorum, linguis suis dolose agebant. Piorum corpora
 23 templa sunt spiritus sancti, impiorum sepulchra cadauerum,
 vt potissimum in eos quadret illa grammaticorum etymo-

logia ^{σώμα} quasi ^{σῆμα} Sepulchrum pectus, guttur & os hi
 30 atus sepulchri. Neq; vllum corpus tam mortuū est destitutum
 anima, q̄ mortua est anima relicta a deo. Neq; vllum
 corporeum cadauer, sic obólet naribus hominum, vt fœtor
 35 animæ sepultæ, iam quatrīduū, offendit nares diuinas om̄
 30 niumq; cœlitum. Ergo cum verba mortua proficiscuntur e
 35 pectore, cadauer intus cubet necesse est. Nam cū iuxta vo
 30 cem euangelicam ex abundantia cordis os loquatur, nimis
 35 rum viua verba dei loquerēt, si illic adesset vita deus. Con
 tra in euangelicis literis Christo dicunt discipuli. Domine
 quo ibimus? Verba vitæ habes. Cur ita tãdem verba vitæ?
 Nempe quod ab ea manarent anima, a qua nunq̄ vel mo
 mento discesserat diuinitas, quæ & nos vitæ restituit im
 mortali. Sed ægrotanti corpori Paulo succurrit medicus.
 Corpus exanime, non raro reuocarūt ad vitam & homines
 pij. Animã vero mortuam, nō nisi singulari gratuitaq; vir
 tute resuscitat deus, ac ne resuscitat quidē, si mortua corpus
 reliquerit. Tum corporeæ mortis aut nullus, aut certe bre
 35 uissimus est sensus, animæ sempiternus. Et cū alioqui plus
 30 q̄ mortua sit, tamen ad mortis sensum, quodãmodo est im
 mortalis. Proinde cū tam nouo periculo nobis sit dimican
 dum, quis ille stupor, quæ securitas, quæ supinitas animi
 nostri, quē tanti mali metus non acuit? At e diuerso, nihil
 est quod te vel periculi magnitudo, vel hostiū copiæ, vires,
 artes, consternēt animo. Succurrit q̄ grauem habeas aduer
 sariam, succurrat e regione, q̄ præsentem habeas opitulato
 30 rem. Innumerabiles aduersum te, sed qui pro te stat, vnus
 30 plus potest om̄ibus. Si deus pro nobis, quis contra nos? Si
 ille sustinet, quis deiiciet? Tu modo victoriæ votū toto pe
 30 ctore concipe. In mentē veniat, non tibi cum integro hoste
 30 rem esse, sed cū eo, qui iam olim fractus, fusus, exutus atq;
 30 adeo triūphatus sit a nobis, sed in Christo capite nostro, a
 quo p̄cul dubio vicissim vincet, & in nobis. Tu modo cura
 vt sis in corpore, & oīa poteris in capite. In teipso quidē nis

MILITIAE CHRISTIANAE

mis es imbecillis, in illo nihil non vales. Proinde ne anceps
quidem est nostri Martis exitus, propterea quod neutiq; a
fortuna pēdeat victoria, sed ea omnis in manu sita sit dei,
ac per eum nostris quoq; in manibus. Nemo hic non vicit,
” nisi qui vincere noluit. Auxiliatoris benignitas nulli defus-
it vnq;. si caueris, ne benignitati illius desis ipse, vicisti. Pro
te pugnabit, & liberalitē suam tibi pro merito imputabit.
Victoriam omnē illi ^{pe ad accepisse fatearis} feras acceptam oportet, qui primus &
solus a peccato immunis, peccati tyrannidem oppressit, ves-
rum ea tibi non sine tua continget industria. Nam qui dis-
xit, confidite, quia ego vici mundum, magno te vult animo
” esse, non securo, Ita demū per illum vincemus, si illius ex-
” emplo pugnabimus. Quare sic inter Scyllam Charybdim
” q; mediū quidā cursus est obtinendus, vt neq; diuina gra-
” tia fretus, securius agas, atq; solutius, neq; belli difficultas
tibus exanimatus, animū simul cum armis abiicias.

DE ARMIS militiæ Christianæ.

Atq; illud in primis arbitror ad huius militiæ disciplinā
pertinere, vt q̄ maxime cognitū, meditatūq; habeas, quo po-
tissimū armorū genere, quibus cum hostibus oporteat con-
gredi. Tum vt ea semper in expedito habeas, ne quando
possit insidiator ille versutissimus, inermē opprimere, atq;
inopinantē. In vestris bellis, non raro licet interquiescere,
” vel cū hybernat hostis, vel cū intercedunt induciæ. Nobis
” donec in hoc corpore militamus, ne digitū quidē, vt aiunt,
transuersum licet ab armis discedere. Nunq̄ non standum
pro castris, nunq̄ non excubandū, quia nunq̄ cessat hostis
noster. Imo cū tranquillus est, cum fugam, aut inducias si-
mulat, tum vel maxime molitur insidias, neq; vnq; cautius
excubias oportet agere, q̄ cum pacis speciē exhibet, nunq;
minus trepidandū, q̄ cum aperto Marte nos adoritur, Ergo
prima cura sit, ne inermis sit animus. Armamus corpuscu-
lum hoc, ne timeamus sicā latronis, nō armabimus mentē,
vt in tuto sit. Armati sunt hostes vt perdāt, nos piget arma

capere, ne pereamus? Vigilant illi vt perimāt, nos non vigi-
lamus, quo simus incolumes? Sed de armatura Christiana
speciatim suo loco dicetur, Interim vt summatim dicā, duo
precipue parāda sunt arma ei, cui sit cum septē illis gētibus
Chananeo, Cetheo, Amorreo, Pherezeo, Gergezeo, Eueo,
Iebuseo, hoc est cū vniuersa vitiorū cohorte pugnandū, quo-
rum septē capitalia potissimū numerant, Precatio, & Scien-
tia. Semper armatos esse vult Paulus, qui sine intermissiōe
iubet orare. Precatio pura in coelū subducit affectū, arcem
videlicet hostibus inaccessam, Scientia salutaribus opinio-
nibus cōmunit intellectū, ita vt neutram alteri deesse oportet.
Alterius sic altera poscit opem res, & coniurat amicæ.
Illa quidem exorat, sed hæc suggerit, quid sit orandū, vt ar-
denter ores, & iuxta Iacobum nihil hæsitans, fides spesq;
præstant, vt in nomine Iesu, id est, salutaria petas, scientia
cōmonstrat. Audierunt & filij Zebedei, a Christo, nescitis
quid petatis. Sed oratio quidē potior, vt quæ cum deo ser-
mones misceat, at scientia nō minus necessaria tamē. Aegy-
pto profugus, nescio an satis tuto te tam longo, tamq; diffi-
cili itineri cōmissurus sis, nisi duobus his ducibus, Mose, &
Aaron. Aaron sacris præfectus, oratiōis gerit typum. Moy-
ses legis cognitionē significat. Sed vt scientiā oportet non
esse mancā, ita orationē non conuenit esse ignauam. Oratis
onis armis pugnat cum hostibus Moyses, sed manibus in
altum sublatis. Quas simul atq; demiserat, fit inferior Isra-
el. Tu fortasse cum oras, hoc modo spectas, quantū psalmo-
rum permurmuraris? & multiloquiū orandi virtutem arbi-
traris. Quod vitium potissimū est eorum, qui adhuc in lite-
ra sunt infantes, neq; ad spiritus maturitatem adoleuerunt.
Sed audi quid apud Matthæum nos doceat Christus, Or-
rantes autē, inquit, nolite multum loqui, sicut Ethnici fa-
ciunt, putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur.
Nolite ergo assimilari eis, Scit em̄ pater vester, quid opus
sit vobis, antequā petatis eum. Et Paulus decem milia ver-

MILITIAE CHRISTIANAE

borum in spiritu, hoc est ore tenus pronuntianda, contēnit
 prae quinque in sensu proferendis. Moyses nullā edebat vo-
 cem, & tamē audiebat, quid clamas ad me? Non strepitus
 » ille labiorū, sed ardens animi votū, tanquā intentissima quae
 » piam vox ferit aures diuinas. Tum igitur hoc tibi familiae
 re facias, simul atque ingruerit hostis, ubi te relicta vitia sol-
 licitāt, vt statim mentē cum certa fiducia ad cœlum erigas,
 » vnde veniet auxiliū tibi, sed eodem tollātur & manus. Tus-
 tissimū est pietatis officiis occupari, vt opera tua non ad ter-
 rena studia, sed ad Christū referantur. Sed ne scientiæ subsi-
 dia contēnas, illud consydera. Antea satis erat Israel hos-
 tem effugere, at nō prius sibi fidit, vt Amalechiten prouocet,
 vt cominus experiatur, quē esset māna cœlesti, & aqua de
 petra scatente refectus. His epulis cōfirmatus, egregius ille
 bellator Dauid, vniuersam hostium cohortem contēnit. Pa-
 rasti inquiring in conspectu meo mensam, aduersus omnes,
 qui tribulāt nos. Crede mihi frater animo meo charissime,
 » nulla tam vehemens hostiū impressio, id est nulla tam va-
 » lida tentatio, quā ardens sacrarum literarū studium non fa-
 cile retundat, nulla tam tristis aduersitas, quam non reddat
 tolerabilem. Atqui ne videar audaculus interpres, (quanquā
 possem me magnis authoribus tueri) quid aptius arcanae le-
 gis scientiā adumbrare queat, quē māna? principio em̄ quod
 non e terra provenit, sed cœlitus depluit, discrimen vides,
 inter humanas, & diuinas literas. om̄is enim scriptura san-
 cta diuinitus est inspirata, atque a deo authore pfecta. Quod
 minutū, sermonis est humilitas, sub verbis pene sordidis,
 » ingentia mysteria claudētis. Quod candidum. Nulla mor-
 » talium doctrina est, quae non sit aliquo nigrore erroris vi-
 tiata, Sola Christi doctrina tota niuea, tota cādida, tota syn-
 cera est. Quod rigidulū est, atque subasperū, mysterium litera
 obiectum exprimit. Superficiem & quasi siliquā si quis at-
 trectet, quid durius, atque insuauius? non nisi tunicā Manna
 gustauerant, qui dicebant, Durus est hic sermo, & quis pos-

test eum audire? Erue sensum spiritalē, iam nihil suavius,
 nihil succulentius. Denique manna Hebreis sonat, quid est
 hoc? quod & ipsum pulchre quadrat in diuinā scripturam,
 quæ nihil habet ociosum, sed ne apicem quidē, non dignū
 vestigatione, non dignū admiratione, non dignū hac voce,
 quid est hoc? Aquarū vero nomine, scientiā diuinę legis si-
 gnificare, familiare est spiritui sancto. legis aquas refectio-
 nis, super quas se gloriatur educatū Dauid. legis aquas, quas
 sapientiā deriuat in capita viarum oīm, legis flumen illud
 mysticū, in quod ingressus Ezechiel vado transire non pos-
 terat. legis puteos quos foderat Abraam, quos terra opples-
 tos a philisteis denuo restituit Isaac. Legis fontes duode-
 cim, ad quos peragratis quadraginta mansionib⁹, iam fathi-
 scentes inspirat israelitæ. legis & in euangelio puteum. su-
 pra quē itinere fessus assedit Iesus. Legis aquas syloe ad quōs
 idem mittit cecum, vt visum recipiat. Legis aquā in peluim
 missam, abluēdis apostolorū pedibus. Et ne singula recen-
 seam, hoc significatu, frequens mentio est in arcanis literis,
 puteorū, fontium, fluminū, qua nobis nihil aliud, quā mysti-
 cæ scripturæ diligens vestigatio cōmendatur. Quid enim
 aqua in terræ venis abdita, nisi mysteriū obductum litera?
 Quid eadem ad scatebram elicita? nisi mysterium erutum,
 atq; explanatum? Quod vbi ad auditorum ædificatiōem,
 longe lateq; propagatur, quid iam prohibet flumen appel-
 lare? Ergo si te totum studio scripturarum dedicabis, si in
 lege domini meditaberis die ac nocte, non timebis a timore
 nocturno, siue diurno, sed ad omnem hostium insultum
 munitus, atq; exercitatus eris. **N**ec equidem vsquequaq;
 improbauerim ad hanc militiam, velut tyrocinio quodam
 præludere in literis poetarum, & philosophorum gentilis-
 um, modo modice ac per ætatem, quis eas attingat, & quas
 si in transcurso arripiat, non autem immoretur, & veluti ad
 scopulos sirenæos consenescat. Nā ad hæc quoq; studia vo-
 cat diuus Basilius adolecētulos, quos ad Christianos mores

Manna. heb. i. p. 1. h.

*De his postarū
& phorum: quid
vt aduāt ad Theo-
logia;*

MILITIAE CHRISTIANAE

23 instituit, & ad musas reuocat. Licentiū suum noster Augustus
 23 stinus. Neq; pœnitet adamatæ captiuæ Hieronymū. Laus
 datur Cyprianus, qđ Aegyptiis spoliis templū dominū lo-
 23 cupletarit, verū nolim te cum gentiliū literis, gentiliū, &
 23 mores haurire. Alioqui permulta reperies, & illic ad recte vi-
 uendū conducibilia, neq; aspernandū, quod etiā Ethnicus
 author bene monet, quādoquidē nec Moyses Iethrō soceri
 consiliū est aspernatus. Fingunt illæ literæ, vegetantq; pue-
 rile ingeniū, atq; ad diuinā scripturarū cognitiōem mire
 23 præparant. ad quas ilico pedibus, manibusq; illotis irrum-
 pere, pene sacrilegij genus est. Hieronymus eorū impuden-
 tiā taxat, qui modo a sæcularibus studiis profecti, audēt di-
 uinas tractare scripturas, at quāto faciūt impudētius, qui ne-
 gustatis quidē illis, istuc ipm audēt. Sed vti diuina scriptus-
 ra, non multū habet fructus, si in litera psistas hæreasq;, ita
 non parū utilis est Homerica Vergilianaq; poesis, si memi-
 neris eam totam esse allegoricā. Id quod nemo negabit, qui
 modo veterū eruditōnē, vel summis labiis degustarit. Obs-
 23 scœnos autē poetas, sua serim omnino non attingere, aut cer-
 23 te non introspicere penitius, nisi forte noueris descripta ma-
 23 gis horrere vitia, & contentione turpiū, vehementius ama-
 23 re honesta. E philosophis autē Platonicos te sequi malim,
 propterea, quod cum plariscq; sententiis, tum ipso dicendi
 caractere q̄ proxime ad propheticā, euangelicāq; figuram
 accedunt. Breuiter omnē Ethnicam literaturā delibare pro-
 fuerit, si quidem id fiat, vt dixi, et annis idoneis, & modice,
 tum cautim & cum delectu, Deinde cursim, & peregrinan-
 tis, non habitantis more, postremo, quod est præcipuum, si
 omnia ad Christum referantur. Sic enim mundis omnia
 munda sunt, cum immūdis contra nihil sit mundum. Neq;
 vitio tibi vertetur, si Salomonis exēplo sexaginta reginas,
 octoginta cōcubinas, et innumerabiles sæcularis sapientiæ
 puellas domi alas, modo diuina sapientia, præter ceteras sit
 23 vnica tua, formosa tua, colūba tua, Et Israelites amat alieni

De platonis

Nota
 qđ Salomonis plēs mulieres
 fuerunt;

23 genam barbarāq; forma captus, sed capillis derasis vnguiz
 23 bus p̄fectis, ex allophyla facit israhelitidem: Et Ozee for
 23 nicariā ducit, verū ex ea liberos tollit, non sibi, sed domino
 23 Sabaoth, sanctūq; prophetæ stuprū, dominicā auget fami
 liam, Hebrei posteaq; Aegyptū reliquerant, aliquā diu con
 spero viuebant, sed hic cibus tēporariū erat, neq; ad tantā
 profectionem poterat suppetere, Ergo eo mox fastidito, ad
 māna, quantū potest properandū, cœlestis sapiētīæ, quæ te
 affatim alet aniabitq;, donec propositi victor peruenias ad
 23 palmas illas, præmiū, nuncq; desituri, Sed interim etiā, atq;
 23 etiā memineris, nō oportere nisi lotis manibus, hoc est sum
 23 ma animi puritate tractari diuinas literas: ne tibi antidotus
 tuo vitio vertat̄ in venenū: & manna tibi putrescat, nisi in
 viscera affectus traieceris, eueniat autē quod illi Oze, qui
 non veritus est arcæ nutātī prophanas admoliri manus, &
 improbū officiū, subita morte luit, Primū est, vt de eis lite
 ris digna sentias, Oracula mera (vt sunt) esse puta, de diuiz
 næ mētis adyto p̄fecta, Afflari te numine, affici, rapi, trās
 23 figurari ineffabili modo senties, si religiose, si cū veneratio
 23 ne, si humiliter adieris, Videbis sponsi beatī delicias, vide
 bis opes ditissimi Solomonis, videbis abdītos thesauros
 æternæ sapiētīæ, sed caue improbe irrūpas in conclaue, hu
 mile est hostiū, vide ne capite impīgas ac resiliās, Sic porro
 23 existima, nihil tam verū esse, eorū quæ vides oculis, quæ ma
 23 nibus contrectas, q̄ quæ ibi legis, Vt cœlū, vt terra intereāt,
 23 certe de verbis diuinis, ne vnū quidē lota aut apiculus inte
 riturus est, quin omnia fiant, Vt mentiātur, vt errent hoīes,
 veritas dei, neq; fallit, neq; fallitur, Ex interpretibus diuinę
 scripturæ eos potissimū delige, qui a litera q̄ maxime rece
 23 dunt: Cuiusmodi sunt imprimis post Paulū Origenes, Am
 23 brosius, Hieronymus, Augustinus. Video enim neotericos
 23 theologos literæ nimīū libenter inhærere, & captiosis qui
 busdam argutiis, magis, q̄ eruendis mysteriis, operā dare,
 23 quasi vero nō vere dixerit Paulus, legem nostrā spiritalē

MILITIAE CHRISTIANAE

esse. Audiui ego nōnullos, qui sibi vsq; adeo humanis illis
 cōmentatiūculis placebant, vt veterū interpretamenta, pe-
 ne pro somniis contēnerent, tantūq; illis fiducię Scotus fa-
 ciebat, vt ne lectis quidem vnq; sacris literis, se tamē abso-
 lutos theologos putarent. Qui etiā si argutissima dicant, an
 spiritus sancto digna dixerint, aliorū esto iudiciū, Tu si ma-
 uis spiritu esse vegetior, q̄ ad contentiōē instructior, si sa-
 ginam animæ quæris, magis q̄ ingenij pruritū, veteres pos-
 tissimū euolue, quorū & pietas spectatior, & eruditio vbes-
 sior, antiquiorq; & oratio neq; ieiuna, neq; sordida, & ina-
 terpretatio sacris mysteriis accommodatior. Neq; vero hoc
 dixerim, quod neotericos contēnam, sed quod vtiliora præ-
 feram, tuoq; proposito conducibiliora. Habet autē spiritus
 ille diuinus suā quandā linguam, suasq; figuras, quæ tibi
 sunt in primis diligenti obseruatōe cognoscēdæ. Balbutit
 nobis diuina sapiētia, & veluti mater quæpiā officiosa, ad
 nostrā infantiā voces accōmodat. Lac porrigit infantulis in
 Christo, holus infirmis, tu vero festina adulescere, & ad so-
 lidū propera cibum. Demittit illa sese ad tuā humilitatē, at
 tu contra ad illius sublimitatem assurge. Monstri simile est,
 semp infantē esse, nimis ignauū, non desinere esse infirmū.
 Magis sapiet, magis pascet, vnus versiculi meditatio, si rus-
 pta siliqua medullā erueris, q̄ vniuersum psalteriū ad litera-
 ram tantū decantatū. Quod quidē ego hoc diligentius ad-
 moneo, quod re ipsa cognitū habeam, errorē hunc non vul-
 gi modo animos passim occupasse, sed & eorū qui vestitu
 & nomine perfectā religionem profitentur, vt putent sum-
 mam pietatē hac vna in re sitam, si q̄ plurimū psalmorū vix
 etiā ad literam intellectorū, quotidie percēseant, neq; aliud
 in causa esse iudico, monasticā pietatē sic vbicq; frigere, lana
 guere, euanescere, q̄ quod in litera consenescūt, neq; ad spi-
 ritualē scripturarū cognitionē elaborant. Neq; audiūt Chris-
 tum in euangelio clamantē, Caro non prodest quicq; spiri-
 tus est, qui viuificat, non Paulū magistro astruentem, litera

occidit, spiritus est qui viuificat. Et scimus quoniã lex spiri-
 talis est, nõ carnalis. Et spiritualibus spiritalia comparanda.
 Olim in monte, nõc in spiritu vult adorari pater spirituum.
 Quanq̃ haud asperror eorũ imbecillitatẽ, qui mētis inopia
 (quod vnũ possunt) faciũt, mysticos psalmos simplici pura
 q̃ fide pronũciantes. Imo quẽadmodũ in p̃caminibus ma-
 gicis voces quãdã ne ab iis quidẽ qui eas pronũciant intel-
 lectã, efficaces tamen esse credunt, ita diuina verba quanq̃
 parũ cognita, tamẽ prodesse credendũ est, iis, a quibus syn-
 cera fide, puroq̃ affectu vel dicunt, vel audiunt. Angelosq̃
 qui adsunt, atq̃ intelligũt, ad opem ferendã inuitari. Neq̃
 vero Paulus contẽnit eos, qui spiritu psallunt, vel qui lin-
 guis loquũtur, sed ad sectãda charismata meliora hortatur.
 Ad quã si cui non contigit eniti, vitio non animi, sed natu-
 rã, certe non obstrepat iis, qui potiora conantur. Et iuxta
 Pauli vocem, qui mãducat, non manducantẽ non spernat,
 et qui non mãducat, manducantẽ non iudicet. Te vero qui
 ingenio tam foelici prãditus es, omnino nolim in sterili
 litera lentum esse, sed ad reconditiora mysteria festinare, &
 improbũ conatum industriẽ, crebris precibus adiuuare, do-
 nec aperiat tibi librũ septem signaculis obsignatum, is qui
 habet clauem Dauid, qui claudit, et nemo aperit, arcana pa-
 tris, quã nemo nouit nisi filius, & cui voluerit filius reue-
 lare. Sed quo nam nostra delabitur oratio? Propositũ erat,
 vt tibi vitã non studiũ formã prãscriberemus. Verum huc
 defleximus, dum tibi conamur officinam idoneam cõmon-
 strare, vnde debeas, nouã militiã tuã noua arma petere.
 Ergo vt ad institutum reuertamur, si ex libris gentilium o-
 ptima quãq̃ decerpseris, atq̃ apiculã exemplo per omnes
 veterũ hortulos circumuolitans, prãteritis venenis, succo
 cum modo salutarẽ, ac generosum exsuxeris, animũ tuum,
 ad cõmumem quidẽ vitam, quã Ethicam vocant, reddide-
 ris non Paulo armatorẽ. Sunt enim profecto & illorũ Pal-
 ladi sua quãdam arma, neutiq̃ contẽnenda. Christi autem

Nota

MILITIAE CHRISTIANAE

esse puta, quicquid vsq̄ veri offenderis. Verū diuina illa &
 (vt poetæ loquūtur.) Vulcania ^{panoplia} panoplia, nullo telo viola-
 bilis, non nisi ex arcanarū literarū armamētario depromit̄,
 In quo Dauid noster imperator, vniuersum belli apparatus,
 suis militibus reposuit, quibus cominus, eminusq; pugnēt
 cum preputiatis Philisteis. His armis neq; Achilles Home-
 ricus tectus erat, etsi fingit̄, neq; Aeneas Vergilianus, quo-
 rum alter ira, alter amore, tā turpiter vincebat̄. Neq; absur-
 de dictū, quod ea non in humanis officinis excudūtur, sed
 in ea quæ Vulcano est cum Minerua cōmunis. Nam Mi-
 neruā artibus atq; ingeniis, Vulcanū igni præficiūt, deorū
 figuli poetæ. Id quod ego tū demū vere fieri existimo, cum
 videlicet honestis artibus excultū ingeniū, sic diuini amor-
 ris ignis cōmunit, vt etiā si fractus illabatur orbis, impauis-
 dum feriant ruinae. Sed ante superbi Saulis arma reicias
 oportet, quæ magis oneri sunt q̄ vsui, & cum Goliad con-
 gressurū Dauid, grauāt non iuuāt. Deinde de ripa torrentis
 mysticæ scripturæ, qnq; colligas lapillulos (quæ forte quin-
 q; sunt verba Pauli, quæ loquit̄ in sensu) postremo fundibu-
 la dextrā armes. His demū armis prosternit̄ vnicus ille nos-
 ter hostis superbiæ pater Sathanas, Quē & caput nostrum
 Christus Iesus, quomodo tandē deuicit? Nōne cum tentati
 diuinæ scripturæ verbis respondet, quasi petitis de torrēte
 lapillis frontē inimici percussit? Vis aut̄ audire Christianæ
 Palladis arma? Et accipiet (inquit) armaturā zelus illius, et
 armabit̄ creaturā ad vltionē inimicorū, Induet pro thorace
 iusticiā, et accipiet pro galea iudiciū certum, Sumet scutum
 inexpugnabile æquitatē, acuet aut̄ diram irā in lanceā. Le-
 gis & apud Esaiam, Indutus est iusticia vt lorica, & galea
 salutis in capite eius. Indut^o est vestimētis vltionis, & oper-
 tus est, quasi pallio zeli. Iam si libet Pauli non instrenui du-
 cis adire promptariū, nimirū inuenies & illic arma nostræ
 militiæ, nō carnalia, sed potētia deo, ad destructionē muni-
 tionū, cogitationes destruētes, & oēm altitudinē extollentē

poetæ deorū figuli.

se aduersus sciētiam dei, Inuenies armaturā dei, qua possis resistere in die malo, inuenies arma Iusticie a dextris, et a sinistris, inuenies laterū munimentū veritatem, & loricā Iusticie, scutū fidei, in quo possis vniuersa maligni tela ignea extinguere, Inuenies & galeam salutis, & gladiū spiritus, quod est verbū dei, Quibus omnibus si quis erit diligēter tectus, atq; munitus, is deniq; poterit anōsam illā Pauli vocē intrepidus emittere, Quis ergo nos separabit a charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculū, an persecutio, an gladius? vide quantos hostes, q̄ omnibus formidatos, ip̄e pro nihilo ducat, Sed audi q̄dam etiā fortius, Nam sequitur. Sed in his oībus supamus, propter eum qui dilexit nos. Certus sum em̄, quia neq; mors, neq; vita, neq; angeli, neq; principatus, neq; virtutes, neq; instātia, neq; futura, neq; fortitudo, neq; altitudo, neq; profundum, neq; creatura alia, poterit nos separare a charitate dei, quę est in Christo Iesu. O fœlicē fiduciam, quā præstāt Paulo, id est pusillo homini, arma lucis, qui se etiā proiecta mentū huius mūdi appellat. Talis igit̄ armaturę vim, sacre literę tibi suppeditabūt, si toto pectore in eis versaberis, ita vt nostris monitis nihil sit opus futurum. Sed quoniā tu ita vis, ne tibi non morigeri fuisse videamur, enchiridion, hoc est pugiunculū modo quendā excudimus, quem nunq; de manu deponas, ne in cōuiuio quidē aut in cubiculo, vt etiā si quādo cogaris in huius mūdi negotiis peregrinari, iustāq; istā armaturā grauaberis circūferre, non cōmittas tamen vt vllō momēto insidiator ille opprimat te pr̄sus exarmatū; saltēq; non pigeat hunc gladiolū tecū habere, qui neq; onerosus erit gestatu, neq; inutilis ad tutelā. Est em̄ perpusillus quo ^{si} si adhibita fidei parmula, scite vteris, facile sustinebis tumultuariū hostis assultū, ne quod lethale vulnus accipias. Sed iam tēpus est, vt vtendī rationē quandā experiamur tradere, quā si tu diligēter ad exercitationē accōmodabis, fore cōfido, vt te victorē impator noster Christ⁹ ex hoc

De isto Enchiridio.

MILITIAE CHRISTIANAE

praesidio in suam ciuitatem Hierusalē transferat ouantē, vbi nullus oīno belli tumultus, sed pax īmortalis, ac pfecta tranquillitas, cū interim omnis spes salutis in ferro sita sit.

CAPVT esse sapientiae, vt temetipm noris, deq; duplici sapientia falsa & vera.

» Pax igitur summū illud est bonū, ad quam omnia sua studia, mūdi quoq; amatores referunt, sed falsam, vt dictū est.
 » Eandē et philosophi suorum dogmatū sectatoribus, falso pollicebantur, Christus em̄ vnus eam donat, quā mundus non potest dare. Ad hanc perueniendi vna ratio est, si cum nobis ipsis bellū geramus, si cū vitiis nostris acriter depugnemus. Cum his em̄ hostibus implacabili odio dissidet deus, pax nostra, cum natura sit virtus ipsa, virtutūq; omniū parens & author. Atq; ex omniū vitiorū genere contracta coluiues, a Stoicis fortissimis assertoribus virtutis, Stulticia vocat̄, in nostris literis malitia dicit̄. Itidem vt om̄ibus suis numeris absoluta probitas, vtriusq; sapientia nominat̄. Malitiā aut̄, nonne iuxta sapientis oraculū, vincit sapientia? Malitiā pater atq; princeps est rector ille tenebrarū Belial, cuius ductū quisquis sequit̄, in nocte ambulans, ad noctem properat aeternā. Contra sapientiae author, atq; ipsa adeo sapientia Christus Iesus, qui verū est lumen, stultitiā mūdanā noctē solus discutiens, splendor paternę glorię, qui nobis in se renatis, vt̄ factus est redēptio atq; iustificatio, teste Paulo, ita factus est & sapientia. Nos inquit prædicamus Christū crucifixum, Iudeis quidem scandalū, gentibus aut̄ stulticiā, ipsis aut̄ vocatis Iudæis, atq; Græcis, Christū dei virtutē, ac dei sapientiā. Per quā ipsius exemplo, nos quoq; de hoste malitiā, triumphū referre queamus, si modo in eo sapuerimus, in quo & vincemus. Hanc tu cōtempta saculi sapientia amplectere, quæ mendacissimo titulo sese venditat stultis, cum iuxta Paulum nulla verior sit stulticia apud deum, q̄ terrena sapientia, dediscenda ei, qui vere cupiat sapere. Si quis videtur (inquiens) inter vos sapiens esse in hoc

sæculo, stultus fiat, vt sit sapiens. Sapiencia em̄ huius mudi
 stulticia est apud deū. Et paulo superius. Scriptū est enim,
 perdam sapienciā sapientiū, & prudentiā prudentiū repro-
 babo. Vbi sapiens? vbi scriba? vbi inquisitor huius sæculi?
 Nonne stultā fecit deus sapienciā huius mundi? Nec dubi-
 to quin iam nūc odiose tibi obstrepant, stulti isti sapientes,
 & cæci cæcorum duces, delirare te, desipere, insanire, clami-
 tantes, quod ad Christū pares desciscere. Hi sunt noīe duntaxat
 Christiani, ceterū doctrinæ Christi, tum irrisores; tum
 oppugnatores. Vide ne quid istorū blateramēta te permos-
 ueant, quorū miseranda cæcitas, deploranda potius, q̄ imi-
 tanda. Quod est enim istud preposterū sapienciæ genus, in
 rebus nugatoriis nihilq̄, imo ad turpitudinē tantū esse cas-
 tum & callidū, in iis vero, quæ sola ad salutē nostram perti-
 nent, nō ita multo plus pecude sapere? Paulus vult nos esse
 sapientes, sed in bono, simplices aut̄ in malo. Sapiunt isti,
 vt inique agant, bene aut̄ facere nesciūt. Et cum facundus
 ille poeta Græcus, ad nihil vtilem hominē censeat, qui neq̄
 ipse per se sapiat, neq̄ bene monēti obtemperet, qua tan-
 dem in classe ponent̄ isti, qui cum turpissime desipiant, ta-
 men non desinunt obturbare, ridere, deterrere eos qui iam
 resipuerunt? Verum irrisor nonne irridebitur? Qui habi-
 tat in cœlis, vicissim irridebit eos, & dominus subsannabit
 eos. Legis in libro sapienciæ. Videbūt enim, & contēnent
 eum, illos aut̄ deus irridebit. Ab improbis rideri, pene lau-
 dari est, certe gloriosum, capitis nostri, & apostolorū æmu-
 los fieri. At horrendū profecto, a deo irrideri. Ego quoq̄ in-
 quit sapiētia, in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum
 vobis id qd timebatis, aduenerit, videlicet, cū sero iam ex-
 perrecti dicent. Hi sunt q̄s aliquādo habuimus in derisum,
 & in similitudinē improperij. Nos insensati vitā illorū æsti-
 mabamus insaniā, & finē sine honore. Animalis ista, & vt
 Iacobus ait, diabolica est sapiētia, ac deo inimica, cui⁹ finis
 interitus, quippe quā semper affectat̄ pedissequa pestilens

MILITIAE CHRISTIANAE

,, arrogātia, arrogantiā animi cecitas, cæcitatē affectuū tyran
 ,, nis, affectuū tyrannidē, vniuersa vitiorū seges, & licētia qd
 ,, uis peccandi. Licentiā istam sequit̄ consuetudo, cōsuetudis
 ,, nem infœlicissimus animi stupor, quo fit, vt & mali sensu
 ,, careant. Stupētes mors occupat corporis, quā mors excipit
 ,, secūda. Vides vt summi mali mater est, mūdī sapientia. De
 ,, Christi vero sapientia, quā mundus stulticiā putat, ita legis
 Venerūt autē mihi pariter om̄ia bona cū illa, & innumeras
 bilis honestas per manus illius. & lætatus sum in om̄ibus,
 quoniā antecedebat me ista sapiētia, & ignorabā, quoniā
 bonorū omniū mater est. Hæc em̄ modestiā, & mansuetudi
 ,, nem comitē ducit. Mānsuetudo nos diuini spiritus reddit ca
 ,, paces. Super humilē enim & mansuetū, gaudet requiescere
 ,, qui simul atq; septeno illo chrismate mētem nostrā imbues
 ,, rit, tū demū pullulascit fœlix illa seges virtutū omniū, cum
 ,, fructibus illis beatis, quorū præcipuus, gaudiū internum,
 ,, gaudiū arcanum, gaudiū solis iis cognitū, quibus contigit,
 ,, quod deniq; cū mundi gaudiis nec euanescit, nec aufertur,
 ,, sed cumulat̄ in gaudiū æternū. Eam mi frater, & iuxta Ias
 cobi monita, ardentissimis votis oportet a deo postulare, &
 iuxta sapientē quendā, e diuinæ scripturæ venis, veluti the
 fauros effodere. Caput aut̄ huius sapientiæ, esse puta, vt tes
 ,, metip̄m noris, qd verbi, e cœlo profectū credidit antiquitas
 ,, & magnis authoribus vsq; adeo placuit? vt in eo oēm sapi
 ,, entie vim, summam contineri iudicauerint. Sed leue pon
 dus huius dogmatis, apud nos sit, nisi congruit cum literis
 nostris. Minatur sponsæ suæ mysticus ille amator in Cantis
 ,, cis, ac foras abire iubet, nisi semet cognorit. Si ignoras te o
 pulchra inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregū
 tuorū. Proinde ne quiuis sibi temere rem tantam arroget, vt
 ipsi sibi satis sit cognitus. Corpus suū haud scio, an quisq;
 ,, ad plenū norit, & mētis habitū cognoscet quilibet? Paulus,
 ,, cui contigerat, vel tertij cœli mysteria discere, semetip̄m ta
 ,, men nō audet iudicare, ausurus vtiq; si sibi sat esset notus.

Nosce te ipsum

Si homo tam spiritalis, qui omnia diiudicat, iudicandus a ne-
 mine, sibi adhuc parū perspicuus erat, nos carnales quod con-
 fidimus? Porro miles nimis inutilis videatur, cui neque suae
 copiae, neque hostium cohortes satis habeantur cognitae. At ho-
 mini non cum homine, verum secum ipsi bellum est, atque adeo ex ipsis
 visceribus hostilis acies nobis ultro suppullulat, quemadmo-
 dum de terrigenis fratribus poetae fabulantur. Vtque adeo autem te-
 nui discrimine, ab hoste distat amicus, ut ingens periculum sit,
 ne parum cauti, vel inimicum pro amico tueamur, vel amicum pro
 hoste ledamus. Haeret etiam in angelo lucis, dux ille egregius.
 Noster es inquires, an aduersariorum? Ergo quoniam tecum ipse
 bellum suscepisti, & in hoc prima victoriae spes sita est, si tute
 tibi sis, quam maxime cognitus, simulachrum quoddam tui tibi, velut
 in tabula, proponam. ut quod intus, quod in cute sis, plane pronoscas.

Intus et tute.

DE HOMINE exteriori, & interiori.

Est igitur homo prodigiosum quoddam animal, ex duabus,
 tribusue partibus multo diuersissimis compactum, ex anima
 veluti numine quodam, & corpore tanquam muta pecude. Si qui-
 dem corpore usque adeo reliquo brutorum generi non praestas-
 mus, ut omnibus eius dotibus inueniamur inferiores. Secun-
 dum animam vero, adeo diuinitatis sumus capaces, ut ipsas
 etiam angelicas mentes liceat perteruolare, & unum cum deo fieri.
 Si tibi corpus additum non fuisset, numquam eras, si mens ista non
 fuisset indita, pecus eras. Has duas naturas tam inter se di-
 uersas, summus ille opifex, foelici concordia colligarat, at
 serpens, pacis inimicus, infaelici rursus discordia dissecuit,
 ut iam neque dirimi queat, sine maximo cruciatu, neque coniun-
 ctim viuere, sine assiduo bello. planeque (quod dici solet) utrumque
 in altero auribus lupum tenet, possetque mutuo competere, versi-
 culus ille lepidissimus, nec tecum possum viuere, nec sine te.
 Adeo perplexa seditione inter sese tumultuantur, veluti diuersa,
 quae unum sunt. Corpus enim ut est ipsum visibile, rebus vis-
 sibilibus delectatur, ut est mortale, temporalia sequitur, ut est
 graue, deorsum sidit. Contra anima generis aetherei memor,

Auribus lupum tenet.

MILITIAE CHRISTIANAE

summa vi sursum nititur, & cum terrestri mole luçtat, con-
 temnit ea quæ vident, scit enim esse caduca, querit quæ ve-
 re, quæ semper sunt. Immortalis amat immortalia, cœlestis
 cœlestia, similis similibus capit, nisi penitus fuerit corporis
 immersa sordibus, atq; a natia generositate eius contagio
 degenerarit. Neq; vero hanc discordiam, vel fabulosus ille
 Prometheus in seuit, admixta menti nræ, de quoq; anante
 particula, neq; primitiua cõditio indidit, sed peccatũ quod
 bene conditũ erat, male deprauauit, inter bene concordēs,
 dissensionis virus serens. Antea em̄ et mens corpori sine ne-
 gotio impabat, & corpus anio lubens volēs q; parebat, nũc
 cõtra perturbato rerũ ordine, affectus corporis, rõni præire
 certant, cogiturq; illa in corporis sniam, pedibus discedere.
 Quare nõ absurde pectus hois, cum seditiosa quapiã repu-
 cõponas licebit, quã quoniã ex variis hoim generibus con-
 stat, propter dissensionẽ studioꝝ, oportet crebris motibus,
 & factionibus collidi, ni penes vnũ sit imperij summa, isq;
 sit eiusmodi, vt nihil imperet, nisi rei. p. salutaria. Quare ne-
 cesse est, vt plus in ea valeat, q; plus sapit, pareat, qui minus
 Nihil est autẽ infima plebe vecordius, eoq; mgratibus ob-
 tẽperare debet, nullũ ipsa gerere magistratũ. Qui vero opti-
 mates sunt, aut natu maiores, audiẽdi sunt illi quidẽ in con-
 sultationibus, at ita si statuẽdi arbitriũ penes vnũ maneat
 regem, quẽ admoneri quidẽ oportet nõnunq;, cogi vero aut
 præiri non cõuenit. Porro rex ipse nulli paret, nisi legi, lex
 rndet honestatis Idææ. Qd' si preposteris vicibus vulgus in-
 domitũ, & fex illa ciuitatis tumultuosa, natu maioribus p-
 ire contẽdit, aut si primates, regis imperiũ negligũt, coorit
 in rep. nrã periculosa seditio, et nisi diuina dictatura succur-
 ritur, ad extremã perniciẽ res ois spectat. In hoie verb, ratio
 regis vice fungit. Optimates accipias licet, affectus quos-
 dam, corporeos quidẽ illos, sed tamen non perinde brutos,
 quod genus sunt, genuina pietas erga parentes, charitas in
 fratres, beneuolẽtia in amicos, misericordia i afflictos, Mes-

tus infamiae, Cupido honestae opinionis, & si qua sunt con-
 similia. Eos porro motus animorum, qui a rationis decretis
 maxime dissident, suntque infime ad pecorum humilitatem abie-
 cti, plebis quasi ultimam fecem esse puta, cuiusmodi sunt libi-
 do, luxus, inuidia, hisque consimiles animi morbi, qui ad
 unum omnes, veluti serui sordidi, & improbi, ergastulis sunt
 coercendi, ut si queant, pensum operaque a domino praescriptam,
 praestent. Sin minus, nihil certe dari dent. Quae omnia Plato di-
 uinitus intelligens, scripsit in Timaeo filios deorum, ad sui simi-
 litudinem, duplex animae genus in homine fabricatos fuisse; alterum
 diuinum & immortale, alterum quasi mortale, & variis pertur-
 bationibus obnoxium, quarum prima sit voluptas, esca malorum
 (ut ait) proxima dolor, fuga, impedimentumque bonorum; Dein
 de metus atque audacia, consultores amentes. Quibus acces-
 dit & implacabilis iracundia. Praeterea spes blanda, cum ir-
 rationabili sensu, amoreque omnium inuasore. Haec enim fere
 me verba Platonis. Nec ignorauit, in huiusmodi perturba-
 tionibus coercendis, vitae beatitudinem consistere. Scribit
 enim eodem in opere, eos qui ista superassent, iuste victuros;
 iniuste autem, qui ab his victi fuissent. Et diuinam quidem animam,
 hoc est rationi, tanquam regi in cerebro, velut in arce ciuitatis nostrae
 sedem statuit, corporis videlicet parte editissima, caeloque proxima
 tum minime bruta, quippe quae et osse sit tenuis, neque nervis, ne-
 que carne onerata, sed sensibus intus forisque, longe munitissima
 ut illis quasi renunciatis, nihil tumultus in reipublica coiret,
 quod non pertinus ille presentisceret. At mortalis animae partes, hoc
 est affectus, ut quaeque rationi vel morigerata est, vel obstrepera;
 ita ab ea semouit. Nam inter ceruicem & diaphragma, partem
 animae constituit, fortitudinis atque irae participem; affectum vi-
 delicet, seditiosum quidem illum, & cohibendum, at non per-
 inde brutum, eoque mediocri interuallo, a summis imisque semo-
 uit, ne vel nimia vicinitate regis oculum perturbet, vel infimae
 plebis contagio corrupta, simul in eum coniuret. Vim porro
 concupiscibilem, quae esculenta, & poculenta appetit, quaque

prosum operamque praestare.

MILITIAE CHRISTIANAE

in Venerē impellimur, porro infra præcordia pcul a regia,
 in iecur & aluū relegauit, vt quasi ferum quoddā, & indo-
 mitū animal, illie ad præsepe habitaret, propterea quod ea
 violētissimos excitare motus cōsueuit, minimeq; p̄sidis im-
 ,, peris, audiens esse. Huius infima pars, q̄ pecuina sit, q̄q; re-
 ,, bellis, vel illa pudenda corporis portio, in qua potissimū ty-
 ,, rannidē obtinet, documēto potest esse, quæ mēbris ex om̄i-
 ,, bus vna, frustra reclamāte rege, obscœnis motibus, subinde
 ,, rebellionē parat. Vides nimirū vt hac, superne diuinū ani-
 ,, mal homo, plane in pecudē desinat. At consultor ille diuis-
 ,, nus, sublimi in arce præsidēs memor originis suæ, nihil for-
 ,, didum, nihil humile cogitat. Sceptro autē insignis eburno,
 ,, propterea q̄d nihil nō rectū imperet, in cuius fastigio aquis
 ,, lā insidere scripsit Homerus, q̄d ad cœlestia subuolās, quæ
 ,, humi sunt, aqlinis oculis despicit. Postremo aurea redimit^o
 ,, corona, Aurū enim in mysticis lris sapientiā fere significat,
 ,, circulus autē perfectā, & oibus numeris absolutā, Hæ sunt
 ,, em̄ propriæ regū dotes. Primū, vt q̄ plurimū sapiant, ne qd
 ,, peccent per errorē, tum vt i quæ recta sunt, ea modo velint,
 ,, ne qd contra animi iudiciū, perperā corrupteq; faciāt. Qua-
 ,, rum altera qui careat, eū non regē, sed latronē existimato.

DE VARIETATE affectuum.

Noster aut rex propter æternā legē, sibi diuinitus inscul-
 ptam, opprimī quidē potest, corrūpi non potest; quin recla-
 met, qn reuocet. Cui si reliqua plebs parebit; nihil ille vnq;
 neq; pœnitendū, neq; p̄niciosum cōmittet; sed summa mo-
 deratiōe, summaq; trāquillitate gerent vniuersa. Ac de affe-
 ctibus quidē Stoici, peripateticiq; nō nihil diuersa sentiūt;
 ,, quanq̄ illud cōuenit inter oēs, ratiōe viuendū non affectu.
 ,, Sed illis placet, vbi affectibus, qui a sensibus proxime exci-
 tantur, tanq; pædagogis vsus ad iudiciū, verūq; discrimen
 expetendorū, & fugiendorū perueneris; tū eos prorsus esse
 relinquēdos. Iam em̄ non solū vtilis non esse ad sapiētiam;
 verū, etiā perniciosos. Atq; ob id perfectū illum sapiētem

suū, omnibus eiusmodi motibus, tanq̄ morbis animi, vacare volunt; vixq̄ humaniores quidā, primos illos impetus, rationē preuertētes, sapienti concedūt, quas illi phantasias appellāt. At peripatetici non extirpandos affectus, sed coer-
 cendos docent. Esse em̄ nonnullū eorū vsum, propterea q̄d
 hos a natura additos opinent̄; vtī quædā ad virtutē incitā-
 bula, atq̄ exhortamenta, sicutī fortitudinis iram, industriæ
 inuidiā, & item de reliquis. Socrates aut̄ in Phedone Plato-
 nis, cū nihil aliud putat esse phīam, q̄ mortis meditatiōnē,
 hoc est, vt animus q̄tum potest, abducatur a rebus corpo-
 reis, & sensibilibus; transferatq̄ ad ea, quæ ratione, nō sensu
 percipiunt̄, cum Stoicis nimirū sentire videt̄. Oportet
 igitur primū omnes animi cognitos habere motus; deinde
 scire nullos esse tam violētos; quin a ratione, vel compesci,
 vel ad virtutē deflecti queant. Audio em̄ vulgo hanc pestis-
 feram opinionē; vt se dicant ad vitia cogi. Alij contra impe-
 riti sui, motus huiusmodi, pro rationis dictamine sequuntur;
 atq̄ adeo, q̄d suasit ira, aut inuidiā, id zelū dei vocant. Atq̄
 vt est alia respu. alia factiosior, ita alius alio ad virtutē pro-
 pensior; quæ differentia, nō ex animorū discrimine, sed vel
 ex influxu cœlestiū corporū, vel progenitoribus, vel ex edu-
 catione, vel ex ipso corporis habitu proficiscit̄. Non anilis
 est illa Socratis fabula, de aurigis & equis, bonis ac malis.
 Videas em̄ nonnullos, ita moderato ingenio natos, ita tra-
 ctabiles ac faciles, vt sine vlllo negotio ad virtutē instituan-
 tur; ac sine calcaribus vltro p̄currant. Aliis cōtra corpus res-
 belle, tanq̄ equū indomitū, et calcitrosū cōtigisse; vt mul-
 tum sudans domitor ille, vix tamē asperrimo freno, vix fus-
 ste calcaribusq̄ subigat ferocientē. Qualis si tibi forte obti-
 git, ne protinus abiicias animū, imo tanto acrius enitere, sic
 existimās; non tibi interclusam ad virtutē viam, sed vberio-
 rem virtutis materiā oblatā esse. Quod si bonā mentem na-
 ctus es, nō hoc ptinus alio melior es, sed fœlicior; at rursum
 ita fœlicior, vt obligatior. Quanq̄ quis est īgenio vsq̄ adeo

MILITIAE CHRISTIANAE

felici, vt non abunde multa sint, in quibus luctari oporteat.
 Ergo qua maxime turbari sentiet; hac et maxime aduigilet rex
 oportet. Sunt vitia quaedam pene gentilitia, quemadmodum gen-
 tibus nonnullis perfidiam aiunt esse familiarē; aliis luxū, aliis
 libidinē. Quaedam corporis habitū comitant; sicut sanguine-
 os mulierolitas, et voluptatū amor. Cholericū ira, ferocitas,
 maledictia. Phlegmaticū inertia, somnolentia. Melancholi-
 cum, inuidia, tristitia, amaritudo. Nonnulla cum aetate, aut res-
 mittunt, aut inualescunt; quemadmodum libido in iuuenta, item
 profusio, temeritas, in senecta tenacitas, morositas, auaritia.
 Sunt et quae sexui videantur adnatae: vt in viro ferocitas, in muli-
 ere vanitas, et vindictae cupido. Fit interim vt natura veluti
 paria faciens, morbum animi dote quapiam diuersa compenset.
 Est hic quidem propensior ad voluptatē, sed neutiquam iracundus,
 neutiquam inuidus. Est alius in corrupta pudicitia, sed elatior,
 sed iracundior, sed attentior ad rem. Neque desunt, qui prodigio-
 sis quibusdam, ac fatalibus vitiis sollicitentur, furto, sacrilegio,
 homicidio, quibus quidem omni conatu obuiam est eundem, con-
 tractaque eorum insultum, certi propositi, murus quidam aeneus obij-
 ciendus. Ediuerso sunt nonnulli affectus, ita vicini virtutibus:
 vt periculum sit ne ambiguo discrimine fallamur. Erunt hi cor-
 rigendi, & ad proximam virtutem commode deflectendi. Est exem-
 pli gratia quispiam excandescens, iniiciat animo frenum, & erit ala-
 crior, erit erectus, minimeque languidus. Erit liber ac simplex.
 Est alius paulo tenacior, adhibeat rationem, & fuerit frugal.
 Qui blandior est, fiet comis & commodus. Qui praefractus, con-
 stans. Qui tristior, seuerus, Qui ineptior, morigerus. atque ad
 eundem modum de reliquis animi leuioribus morbis. Hoc modo
 cauendum, ne naturae vitium, virtutis nomine palliemus, tristitiam
 grauitatem, asperitatem saeuitatem, inuidiam zelum, sordes frus-
 galitatem, assentationem comitatem, scurrilitatem urbanitatem ap-
 pellantes. Haec igitur est vnica ad beatitudinem via, primum, vt te-
 noris. Deinde, vt ne quid pro affectibus, sed omnia pro iudicio
 rationis agas. Sana sit autem & sapiat ratio, hoc est tamen honesta spe-

et. At difficile est (inquies) quod precipis. Quis negat? Atqui
 verum est illud apud Platonem adagium, quae pulchra sunt, eadem
 esse difficilia. Nihil fortius, quam ut quis seipsum vincat, sed nul-
 lum maius premium, quam beatitudo. Praclare illud Hieronymus,
 ut caetera omnia. Nihil Christiano feliciter, cui permittit regnum
 caelorum. Nihil laboriosius, qui quotidie de vita periclitatur. Ni-
 hil fortius, qui vincit diabolum, Nihil imbecillius, qui a car-
 ne superatur. Si tuas perperderis vires, nihil difficilius, quam carnem
 subigere spiritui, si deum auxiliatorem respexeris, nihil facilius. Tu
 modo ingenti animo, perfectae vitae propositum concipe, conceptum
 virge. Nihil unquam vehementer imperavit sibi humanus animus,
 quod non effecerit. Magna pars Christianismi est, toto pectore
 velle fieri Christianum. Quod aditu videbitur inexpugnabile,
 id fiet successu mollius, visu facile, consuetudine demum etiam
 iucundum. Scitum est illud Hesiodum, Ardua initio esse virtutis
 viam, verum ubi ad cacumen ereperis, tutissimum otium te ma-
 net. Nullum animal tam ferum, quod non mansuescat humana cura, &
 animi domitoris omnium nulla erit domandi ratio. Ut corpe va-
 leas, potes in annos aliquot imperare tibi, ut abstemius sis, ut
 a Venere temperes, quae prescripsit homo medicus, & ut omnem
 vitam tranquille transigas, non potes vel menses pauculos im-
 perare affectibus, quod conditor precipit deus. Ut corpus mor-
 bo subducas, omnia facis, ut corpus & animam ab aeterna morte
 subtrahas, non illa facis, quae fecerunt & Ethnici.

DE HOMINE interiore & exteriori, Et de dua-
 bus partibus hominis, ex literis sacris.

Pudet me perfecto Christianorum nomine, quorum maxima pars,
 veluti muta pecora, servit affectibus suis, adeoque in hac dis-
 criminatione non sunt exercitati, ut ne norint quidem rationis atque per-
 turbationum discrimen. Hoc tamen hominem esse putant, quod videtur, quod
 sentiunt. Imo nihil esse putant, nisi quod sub sensum cadat, cum ni-
 hil sit minus. Quicquid impense cupiunt, id rectum existimant. Pa-
 cem appellant, certam comploratamque servitutem, dum obruta ratio, quos-
 cumque vocat affectus, nihil renitens sequitur. Haec pax est illa mis-

MILITIAE CHRISTIANAE

fera, quā Christus veræ pacis author, qui fecit vtraq; vnū,
 venit dirimere, bellū salutare excitaturus, inter patrē & filis
 um, inter maritū & vxorē, inter ea quæ turpis cōcordia ma
 le cōciliauit. Iam vero phōrum leuis sit authoritas, nisi eadē
 oīa, tametsi ꝑbis non iisdē, sacris in līs præcipiunt. Quod
 33 philosophi rationē, id Paulus modo spm̄, modo interiorem
 33 hoīem, modo legē mētis vocat. Qd̄ illi affectū, hic interim
 33 carnē, interim corpus, iterim exteriorē hoīem, interim legē
 mēbroꝝ appellat. Spiritu inq̄t ambulate, & desyderia carnis
 nis nō perficietis. Caro em̄ concupiscit aduersus spm̄, et spi
 ritus aduersum carnē, vt nō quæcūq; vultis, illa faciat. Et
 alibi. Qd̄ si secūdū carnē vixeritis, moriemini. Si spū facta
 carnis mortificaueritis, viuetis. Noua pfecto reꝝ cōmuta
 tio, vt in bello pax querať, in pace bellū, in morte vita, in vi
 ta mors, in seruitute libertas, in libertate seruit⁹. Scribit em̄
 alibi Paulus. Castigo corpus meū, & in seruitutē redigo. Li
 bertatē audi. Qd̄ si spiritu ducimini, non estis sub lege. Et.
 non iteꝝ concepimus spm̄ seruitutis ī timore, sed spiritū ad
 optionis filiorū dei. Idē alibi. Video aliā legem in mēbris
 meis repugnantē legi mētis meæ, & captiuantē me in lege
 peccati, quæ est in mēbris meis. Legis apud eundē, de exte
 riore hoīe, qui corrumpit, et interiore, qui renouat de die in
 33 diē. Plato duas vno in hoīe anīas constituit. Paulus eodē in
 33 hoīe duos hoīes facit, adeo cōglutinos, vt neuter sine alte
 ro, neq; in gl̄ia, neq; in gehēna, sit futurus, adeo rursus dis
 iunctos, vt vnus mors, vita sit alterius. Eodē opinor pertis
 nēt, quæ scribit Corinthiis. Factus est prim⁹ homo in aīam
 viuentē, nouissimus Adā, in aīam viuificantē. Sed nō prius
 qd̄ spiritale est, sed qd̄ aīale, deinde qd̄ spūale. Prim⁹ homo
 de terra terrenus, Secūdus hō de cœlo cœlestis. Atq; vt euī
 dētius esset, ista nō solū ad Christū et Adam, sed ad nos oēs
 pertinere subiecit. Qualis terren⁹, tales & terreni, & qualis
 cœlestis, tales & cœlestes. Igit̄ si portauimus imaginē terre
 ni, portemus & imaginē cœlestis. Hoc autē dico fratres, qa

caro & sanguis regnū dei nō possidebūt, neq; corruptio; in
 corruptelā possidebit. Vides liquere, qđ alibi carnē, et exte
 riorē, qui corrūpitur, hoīem dixit, hic terrenū Adam nomi
 nasse. Hoc ipm nimirū est, & corpus illud mortis, quo gra
 uatus exclamabat Paulus. Infelix ego homo, qđ me libera
 bit de corpe mortis huius? Porro fructū longe diuersissimū
 » carnis, & spūs aperiēs, alibi scribit. Qui seminat (inquit) in
 » carne sua, de carne & metet corruptionē, qui autē seminat in
 spū, de spiritu metet vitā æternā. Hoc igit̃ illud est vetūs dis
 sidiū geminorū Jacob & Esau, qui & anteq̃ in lucē æderens
 tur, iā intra materni vētris claustra luctabant. At Esau quis
 dem p̃occupauit exortū, sed Jacob p̃ripuit benedictionē.
 Prius em̃ carnale, sed qđ spiritale poti⁹ est. Alter erat rufus
 et pilis obsitus, alter lenis. Alter inquietus, & venator, alter
 domestico gaudēs ocio. Et ille quidē famelicus, ius vendidit
 primogenitorū, dum vilī voluptatis authoramēto illes
 ctus, a natīua libertate excidit, in seruitutē peccatorū, hic qđ
 iure nō debebat, arte gratiæ sibi vendicat. Inter hos fratres
 quanq̃ vterinos, quanq̃ gemellos, nunq̃ perfecta coit cōcor
 dia, Odit em̃ Esau Jacob. Jacob contra, etsi non r̃ndet odio
 mutuo, fugit tñ, suspectūq; sp̃ habet Esau, neq; sese illi cre
 dit. Tibi quoq; quicqđ suaserit affectus, suspectū sit, p̃pter
 dubiā authoris fidē. Jacob solus vidit dñm, Esau vt sanguis
 narius, gladio viuūt. Postremo dñs a matre consultus r̃ndit.
 Maior seruiet minori, Pater vero adiecit. Fratri tuo seruiēs.
 Tempusq; veniet, cū excutias & soluas iugū eius, de ceruis
 cibus tuis. Dñs de piis vaticinat, pater de reprobis. Ille quid
 ab oībus oporteat fieri cōmonstrat, hic qđ pleriq; facturi
 » sint, p̃dicat. Paulus vult mulierē subditā esse viro suo. Melis
 » or em̃ est iniquitas viri, q̃ mulier benefaciēs. Eua nostra car
 » nalis est affectus, cuius oculos callid⁹ ille coluber quotidie
 » sollicitat. Ea corrupta, pergīt et virū ad cōmunionē mali sol
 licitare. Sed qđ legis de muliere noua, id est ea que viro suo
 morigera est. Inimicitias ponā inter te (nempe serpentem)

MILITIAE CHRISTIANAE

& mulierem) & semen tuū, & semen illius. Ipsa conteret ca-
 put tuū, et tu insidiaberis calcaneo illius. Deiectus est colus-
 ber in pectus, impetū eius fregit mors Christi, Tantū calca-
 neo insidiatur clancularius. Cæterū gratia fidei, tanq̄ in vis-
 raginem versa mulier, venenatū caput aniosa conterit, Aus-
 cta est gratia, imminuta carnis tyrānis. Sara imminuta, aus-
 thore deo, creuit Abraam, iamq̄ illa non maritū, sed domi-
 num vocat. Neq̄ prius tamen illa partū meretur, q̄ illi desis-
 issent muliebria. Quid vero tandē peperit domino suo Ab-
 23 rahæ, iam anus, iam effœta? Nempe Isaac, hoc est gaudiū,
 23 Simulatq̄ in homine cōsenuerunt affectus, tum demū exo-
 23 ritur foelix illa tranquillitas innocētis animi, & mentis se-
 23 curitas quasi iuge conuiuium. Et vt pater ipse non indulsit
 vxori, ita in liberis suspectam habet collusionē, Isaac cum
 Hismaele. In ea ætate non vult cōuenire filio ancillæ, cum
 filio liberæ, Dum adhuc feruet adolescentia, procul ab ocu-
 lis ablegetur Hismael, ne sub blandimēti specie, puerū ad-
 huc Isaac, ad suos mores pelliciat. Iam senuerat Abraā, iam
 anus erat Sara, iam ediderat Isaac, adhuc diffidit, nisi vxor-
 ris consiliū, diuinum oraculū comprobasset. Nō est securus
 de muliere, donec audit a domino, Omnia quæ dixerit tibi
 23 Sara, audi vocē eius. O foelicem senectā eorū, in quibus sic
 23 præmortuus est ille terrenus homo, vt nullū negociū exhi-
 23 beat spiritui. Qui cōsensus, an per om̄ia perfectus, homini
 cōtingat in hac vita, haud equidē affirmauerim. Fortasse ne
 expediat quidē. Nam & Paulo datus est stimul⁹ carnis, an-
 gelus Satanæ, qui illū colaphizaret, ac iam tertū, dominū
 23 rogans, vt a se tolleret, hoc tantū audiuit. Paule sufficit tibi
 23 gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Nouū pros-
 fecto remedij genus. Paul⁹ ne superbiret, tenta a superbia,
 vt solidus sit in Christo, in se cogitur esse infirmus. Portas
 bat enim thesaurū reuelationum coelestiū, in vase fictili, vt
 23 sublimitas esset virtutis dei, & non ex ipso. Quod vnum
 23 exemplū apostoli, multorū pariter nos admonet. Primum

Cum a viciis sollicitamur, mox iteratis precibus imploran-
 dum esse auxiliū diuinū. Deinde tentationes viris perfectis
 interdū non solū periculosas non esse, verū etiam ad custo-
 diam virtutis necessarias. Postremo reliquis omnibus perdo-
 mitis, solū inanis gloriæ vitium, in mediis etiam virtutibus
 insidiari, & hanc esse velut hydram illam Herculanā, mon-
 strum vitax, & suis vulneribus fœcundū, quod omnibus ex-
 antlatis laboribus, supremo fine vix demū queat confici.
 Verum labor omnia vincit improbus. Interim dum vehe-
 mentibus perturbationibus æstuat animus, tu modis omni-
 bus preme, vrge, immine, ac Proteū istum tuū, vinculis strin-
 ge tenacibus, dum omnia transformat sese in miracula rerū,
 ignemq; horribilēq; feram, fluuiūq; liquentē, donec in nati-
 uam speciem redeat. Quid autē tam Proteus, q̄ affectus &
 cupiditates stultorū, quæ cum eos nunc in belluinā libidinis
 nem, nunc in iram ferinā, nunc in venenatā inuidiam, nūc
 in alia atq; alia vitiorū portenta trahunt, nōne pulchre qua-
 drat, quod eruditissimus poeta dixit. Tum varie eludent
 species, atq; ora ferarū. Fiet enim subito sus horridus, atra-
 q; tygris. Squamosusq; draco, & fulua ceruice læna. Aut
 acrem flāmæ sonitū dabit. Hic vero memēto, quod sequit̄.
 Sed quāto ille magis formas se vertet in omnes, Tanto nate
 magis contēde tenacia vincula. Imo ne rursus ad fabulas re-
 uoluamur poetarū, exemplo sancti patriarchæ Iacob, lucra-
 men nocturnū constāter vrge, donec illucescat aurora opis
 diuinæ, dicitq; non dimittā te, nisi benedixeris mihi. Qd̄
 aut virtutis suæ premiū tulerit, fortissimus ille palæstrites,
 operę precii est audire, Primū benedixit ei in eodē loco. Sp̄
 em̄ post superatā tentationē, præcipuū quoddam auctariū
 diuinę gr̄æ adiicit homini, qua sit ad futurū hostis assultiū,
 multo q̄ fuerat munitior. Deinde tacto femore emarcuit ner-
 uus victoris, & cœpit altero claudicare pede. Execrat per
 os pphetæ deus, eos qui utroq; claudicāt pede, id est qui sibi
 & in carne esse, et deo volūt placere, & dum vtrūq; male co-

MILITIAE CHRISTIANAE

nantur, in utroque claudicant. Foelices autem illi, in quibus sic affectus carnis emortuus est, contingente deo, ut dextro pede potissimum, hoc est spiritui innitant, Postremo nomen illi commutat, Ex Jacob enim fit Israel, Ex luctatore quietus. Vbi castigaris carnem tuam, & eam crucifixeris, cum vitis et concupisceris, iam nullo obstrepente, continget tibi tranquillitas et otium, ut vaces & videas dominum, ut gustes & videas, quoniam suavis est dominus. Hoc enim sonat Israel. Videtur autem non in igni, non in turbine, ac tumultu tentationum, verum tempestatem diaboli, si modo perseveraris, consequitur sibilus aurae tenuis, consolationis spiritualis. Ea simulatque leniter aspiraverit, tum intende acriter internos oculos, & eris Israel, dicesque cum eodem, Vidi dominum, & salva facta est anima. Videbis eum qui dixit, Non videbit me omnis caro, Excute te ipsum.

Si caro es, non videbis dominum, Si non videris, non saluabitur anima tua. Cura igitur ut sis spiritus.

DE TRIBUS hominis partibus spiritu, anima & carne.

Erant haec vel nimio plus satis, verum ut fias tibi paulo etiam perspectior, atque excussior, libet & Origenicam hominis sectionem breviter referre. Is enim Paulum secutus tres partes facit, spiritum animam & carnem, quas omnes coniunxit apostolus scribens Thesalonicensibus, ut integer (inquit) corpus vestrum, & anima, & spiritus, in die domini nostri Iesu Christi seruetur. Esaias autem ommissa parte infima, duarum meminit, Anima (inquit) mea desiderabit te in nocte, sed & spiritu meo in precordiis meis, de mane vigilabo ad te, Daniel item, Laudate (inquit) spiritus & animae Iustorum dominum. Quibus ex locis, non absurde colligit, triplicem hominis portionem, Corpus siue carnem, infimam nostri partem, cui per genitalem culpam, legem inscripsit peccati, serpens ille veterator, quaque ad turpia prouocamur, ac victi diabolo conectimur, Spiritum vero qua diuinae naturae similitudinem exprimimus, in qua conditor optimus, de sua mentis archetypo, aeternam illam honesti legem insculpsit, digito, hoc est spiritu suo. Hac deo conglutinamur, vnumque cum eo

reddimur. Porro tertiã, & inter ista mediã, animã constituit
 quæ sensuũ ac motuũ naturalium sit capax. Ea velut in fa-
 ctiosa rep. non potest nõ alterutri partiũ accedere. Hinc at-
 q; hinc sollicitat, liberũ habet, vtro velit inclinare. Si carni
 renũcians, ad spiritus partes sese traduxerit, fiet & ipsa spiri-
 ritualis. sin ad carnis cupiditates semet abiecerit, degenera-
 bit, & ipsa in corpus. Hoc enim est, quod sensit Paulus scri-
 bens Corinthiis. An nescitis, quoniã qui adheret meretrici,
 vnũ corpus efficitur? Qui autẽ adhæret domino, vnus spiri-
 tus est. Meretricẽ, lubricam hoĩs partem appellat. Hæc est
 illa illex & blanda mulier, de qua legis prouerbiorũ capite
 secundo. Vt eruaris a muliere aliena, & ab extranea, quæ
 mollit sermones suos, et relinquit ducem pubertatis suæ, &
 pacta dei sui oblita est. Inclinata est enim ad mortẽ domus
 eius, & ad inferos semitæ ipsius. Omnes qui ingredientẽ ad
 eam, nõ reuertentẽ, nec apprehendẽt semitas vitæ. Et capite
 sexto. Vt custodiant te a muliere mala, & a blanda lingua
 extraneæ. Non cõcupiscat pulchritudinẽ eius cor tuũ, ne ca-
 piaris nutibus illius. Preciũ enim scorti, vix vnus est panis
 mulier autẽ, viri præciosam animã rapit. Nõne cũ de scorto,
 corde, & ania meminĩt, noĩatim tres hoĩs partes expressit?
 Rursum capite nono. Mulier stulta et clamosa, plenaq; ille-
 cebris, et nihil oĩno sciẽs. Sedet in foribus domus suæ super
 sellã, in excelso vrbis loco, vt vocaret trãseuntes per viã, &
 gentes in itinere suo. Quis est paruulus? declinet ad me. Et
 vecordĩ locuta est. Aquæ furtiuę dulciores sunt, et panis ab-
 scõditus suauior. Et ignorauit, q; ibi sint gigãtes, & in pro-
 fundis inferni cõuiuę eius. Qui em applicabit illi, descēdet
 ad inferos. Nã qui abscesserit ab ea, saluabit. Queso te, quis
 bus colorib; magis graphice depingi, fucarive poterãt, vel
 venenatæ carnis illecebræ, ad turpitudinẽ sollicitãtis aĩam
 vel improbitas spiritui reclamãtis, vel exitus infoelix supe-
 rantis? Ergo spiritus deos nos reddit, Caro pecora, aĩa cons-
 tituit hoĩes. Spiritus pios, Caro impios, aĩa neutros. Spūs

MILITIAE CHRISTIANAE

22 quærit cœlestia, caro dulcia, aīa necessaria. spūs euehit in
 22 cœlū, Caro deprimat ad inferos, Anīe nihil imputat. Quic
 22 quid carnale, turpe est, Quicquid spiritale, perfectū, quicquid
 22 aīale, mediū & indifferēs. Vis ne pinguiore, qđ aiunt, Mis
 22 nerua, tanq̄ digito tibi demōstrari, partiū istarū discrimen?
 Equidē experiar. Vereris parētes. Amas fratrē, amas libe
 ros. Diligis amicū. Non tā virtutis est ista facere, quā sceles
 ratū, non facere. Cur em̄ non facias Chřianus, qđ naturæ
 instinctu faciūt & gētes, imo qđ faciūt & pecora? Quod na
 turę est, nō imputat ad meritū. Sed incidisti in eum locū, vt
 aut patris contēnenda pietas, vincēda charitas liberorū, bes
 niuolētia negligēda amici, aut offendendus deus. Quid fa
 cis? In biuio stat aīa? Sollicitat hinc caro, illinc spūs, Dicit
 22 spūs, Potior est parēte deus. Illi corp⁹ modo debes, huic oīa,
 22 Suggestit caro. Nisi pares, exhæredat te pater, vulgo diceris
 22 impius. Cōsule rei, cōsulæ famę. Deus aut nō videt, aut cō
 22 niuet, aut certe facile placabit. Iam hæret, iā nutat aīa. Vtro
 22 cunq; se flexerit hoc erit, qđ est id, cui accesserit. Si contēpto
 22 spū, meretricē carnē audierit, vnū corp⁹ est, sin sprete carne
 22 ad spiritū erigat, transfigurat in spūm. Ad hunc modū con
 22 suesce temetipm̄ sollerter excutere. Ingēs enim hoīm error,
 22 qui non raro absolutā pietatē putant, qđ est naturæ. Impos
 nunt incautis, affectus quidā in speciē honestiores, & quasi
 22 virtutū laruis psonati. Sequit iudex in fontē, seuerus et incor
 22 ruptus sibi videt. Vis & hūc discuti? Si aīo indulget suo, ser
 uicq; rigori cuidā genuino, nullo animi dolore, nōnulla for
 cassis cū voluptate, nihil tamē a iudicis officio diuaricās, ne
 sibi p̄tinus placeat. Mediū est qđ facit. Quod si lege, vel ad
 odiū priuatū, vel ad cupiditatē abutit, iam carnale est quod
 gerit, & homicidiū cōmittit. sin ingentē animo percipit do
 lorē, quod eum cogitur perdere, quē mallet emendatū & in
 columem, & pœnam cōmeritam irrogat eo pectoris sensu,
 quo pater filium charissimū secari vricq; iubet, ita demū spi
 ritale erit, quod agit. Plaricq; propensione naturæ, atq; in
 genij, pprietate, rebus nōnullis vel gaudent, vel abhorrent.

Nota

Sunt quos nihil titillet, Venerea voluptas. Ne protinus sibi ad virtutē arrogent, quod est indifferēs. Non carere libidine, sed vincere libidinē, virtutis est. Alius gaudet ieiunare, gaudet adesse sacris, gaudet frequēs esse in templis, gaudet quā plurimū psalmodū dicere, sed in spiritu. Exige ad hāc regulā quod facit. Si ad famā, si ad emolumentū spectat, carnem sapit, non spiritū. Si tantū ingenio indulget suo, facit eū quod animo lubet, non habet cur sibi magnopere placeat, imo quod timeat habet. En tibi periculum. Oras, & non orantē iudicas. Ieiunas, & fratrem manducantē condemnas. Quisquis nō facit, quod tu, eo te meliorem iudicas. Vide ne ad carnē pertineat ieiuniū tuum. Eget frater ope tua, tu interim preculis tuis deo obmurmuras, fratris egestatem dissimulans. auersabitur istas preces deus. Quomodo enim te orantē audiet deus, cū tu non audias homo hominem? Accipe & illud. Amas vxorem, hoc tantū nomine, quod vxor est. Nihil magni facis. Nam istud quidē est tibi cum Ethnicis cōmune. At amas, nō ob aliud, nisi quia tibi voluptati est. Ad carnem tendit amor tuus. Sed amas ob hoc potissimū, quod in ea perspexeris imaginē Christi, puta pietatem, modestiam, sobrietatē, pudicitiam, iamque nō illam in ipsa, sed in Christo, imo in ea Christum amas, ita demū spiritaliter amas. Verum his de rebus plura, sed suo loco.

RE Gulæ quedā generales, veri Christianismi.

Nunc quoniā ad id, quod propositū est, ut cūque viam aperuisse, & quasi syluā quandā comparasse videmur, ad reliqua properandū, ne non Enchiridion, sed ingens fiat volumen. Conabimur autē breuiter regulas quasdam, quasi nexus quosdam palæstricos tradere, quarū ductu, tanquā filii Dedalei, facile queas e mundi huius erroribus, velut e labyrintho quosdam inextricabili emergere, atque ad purā lucē vitę spiritalis pertingere. Nulli disciplinæ sui canones desunt, & sola beate viuendī ratio, nullis preceptis adiuuabitur. Est autē oīno virtutis ars quedā & disciplina, in qua qui se gnauiter ex-

MILITIAE CHRISTIANAE

ercent, iis deniq; aspirat ille sanctorū conatum prouector
 spiritus. Qui vero dicunt, recede a nobis, scientiam viarum
 tuarū nolumus, hos reiciet misericordia diuina, propterea
 quod ipsi reiecerunt scientiā, Sumentur autem hi canones,
 partim a psona dei, diaboli, & nostra, Partim a rebus, id est
 virtutibus ac vitiis, & quæ sunt his coniūcta, Partim a ma-
 teria virtutū & vitiōrū. Conducent potissimū aduersus tria
 mala, reliquias culpæ genitalis. Nam etsi labē absterfit bas-
 ptissimus, tamē hæret adhuc quiddā veteris morbi, relictū in
 » nobis, tum ad custodiā humilitatis, tū materiā segetēq; vir-
 » tutis. Ea sunt cecitas, caro, & infirmitas. Cæcitas ignoratiæ
 » nebula, rōnis obscurat iudiciū. lumen em̄ illud purissimū
 diuini vultus, q̄d conditor infuderat super nos, cū non ni-
 hil obfuscauit culpa primorū parentū, tum corrupta educa-
 tio, improbus conuictus, peruersi affectus, vitiōrū tenebrę,
 consuetudo peccandi, tanta obduxit rubigine, vt diuinitus
 insculptæ legis, vix vestigia quedā appareant. Ergo (vt cœ-
 peram) cæcitas facit, vt in delectu rerū fere cecutiamus, pro
 » optimis pessima sequētes, potiora minus vtilibus posthas-
 » bētes. Caro sollicitat affectū, vt etiā si quid sit optimū intel-
 » ligamus, diuersa tamē amemus. Infirmitas facit, vt virtutē
 semel arreptā, vel tædio, vel tentatiōe victi, deseramus. Cæ-
 citas officit iudicio. Caro deprauat voluntatem. Infirmitas
 frangit constantiā. Primū igitur est, vt fugienda dignoscas
 ab expetendis, atq; ideo tollenda cecitas, ne in rerū delectu
 hallucinemur. Proximū vt malum cognitū oderis, bonum
 ames, & in hoc vincenda caro, ne contra mentis iudicium
 dulcīa pro salutaribus amemus. Tertiū vt in bene cœptis
 perseueres: atq; idcirco fulciēda infirmitas, ne turpius vir-
 tutis viam deseramus, q̄ fueramus nō ingressuri. Ignoratiæ
 medendū, vt videas qua sit eundum. Caro domanda, ne a
 » cognita via seducat in deuia. Infirmitas animāda, ne viam
 » artam ingressus, vel vacilles, vel resistas, vel deflectas, neue
 » semel aratro manū admolitus, respicias, sed exultes vt gy-

gas ad currendā viam, semper in ea q̄ sunt ante temet exten-
dens, eorū quæ retro sunt oblitus, donec apprehendas bras-
uiū, & coronā promissam p̄seuerantibus. Ad hæc itaq; tria,
Canones quosdā pro nostra virili accōmodabimus.

C O Ntra malū ignorantiæ Canon primus.

Quoniā vero fides vnica est ad Christum ianua, primā
oportebit esse regulā, vt de ipso, atq; illius spū traditis scri-
pturis, q̄ optime sentias. Credasq; nō ore tenus, nō frigide,
non oscitāter, non hesitāter, quēadmodū vulgus facit Chri-
stianorū, sed toto pectore, penitus infixū, immotūq; sedeat,
ne vnū quidē in eis Iota contineri, q̄d non magnope ad tuā
salutē pertineat. Nihil quicq; te moueat, q̄d bonā hoīm par-
tem, sic vides viuere, quasi cœlū & inferi, fabulæ quæpiam
essent aniles, terricula, aut illectamēta puerorū. Tu vero cre-
dēs, ne festinaueris. Et si ad vnū vniuersus insaniat mūdus,
vertant̄ elemēta, desciscant angeli, nō potest mētiri veritas,
nō potest non euenire, q̄d deus euenturū esse p̄dixit. Si deū
esse credis, veracē credas oportet. Sic prorsus habeto, nihil
tam verū esse, nihil tam certū, atq; indubitatū eorū, quæ au-
ribus hauris, oculis corā intueris, manibus tenes, q̄ quæ les-
gis in his l̄ris, quas cœleste numē, hoc est veritas inspirauit,
sancti prophete p̄diderūt, tot martyrorū sanguis cōprobauit,
quibus tot iā sæculis, piorū hoīm consensus subscripsit, q̄s
Christus ipse in carne, & sermone tradidit, & moribus ex-
pressit, testant̄ miracula, confitent̄ & dæmones, adeoq; cre-
dunt, vt & contremiscant. Deniq; quæ sic cōsentaneæ sunt
æquitati nature, quæ sic inter se constāt, sic rapiūt attentos,
sic mouēt atq; transformāt. Si hæc tanta argumēta in eas so-
las competūt, quæ malū, vefania est, in fide hesitare. Vel ex
præteritis futurorū coniecturā facito. Quāta q̄ incredibilia
dictu de Christo prædixerāt prophete. Quid horū non eue-
nit. Qui in illis nō fefellit, in aliis faller. Postremo nō men-
titi sunt prophete, et mētietur Christus p̄phetarū dominus.
His atq; huiusmodi cogitationibus, si subinde flāmam ex-

MILITIAE CHRISTIANAE

» citaris fidei, tū ardentē rogaueris deū, vt adaugeat tibi fi-
 » dem, mirabor, si diu malus esse poteris. Quis em̄ vsq; adeo
 » scelestus est, vt non resiliat a vitiis, si modo penitus credat,
 » momētaneis his voluptatibus, p̄ter infœlicē illum conscia
 » mentis cruciatū, æternos quoq; em̄ cruciatus? P̄iis contra,
 » pro tēporaria, ac leui vexatiuncula, cētuplum gaudiū puræ
 » conscientia, ac vitam deniq; reddi immortalem?

CA Non Secundus.

Primū igitur esto, nihil hesitare de p̄missis diuinis, proxi-
 mū autē, vt viā salutis, nō contāter, nō timide, sed certo p̄pos-
 sito, toto pectore, aīo fidētī, atq; (vt ita dixerim) gladiatorio
 capessas, p̄tus vel rei, vel vitæ dispendiū pro Ch̄o subire.
 Piger vult, et nō vult. Nō oscitātibus cōtingit regnū cœlorū,
 sed plane vim pati gaudet, & violētī rapiūt illud. Huc festis
 » nantē, non te charorū affectus retardet, non reuocēt illece-
 » bræ mūdi, non remorentur curæ domesticę. Incidēda est sacru-
 » lariū negotiorū cathena, quādoquidē explicari non potest.
 Sic deserenda Aegyptus, ne quādo redeas anīo ad ollas car-
 niū. Raptim ac semel tota deserenda Zodoma, non est fas
 respicere, Respexit mulier, & versa est in simulachrū saxea-
 um. Viro non vacat, vlla vsq; in regione morari, sed iubetur
 properare in montē, nisi malit perire. Clamat propheta, vt
 fugiamus de medio Babylonis. Exitus ab Aegypto fuga
 » vocatur. E babylone fugere iubemur, non sensim, atq; con-
 » stanter emigrare. Videas pluresq; cōperendinātes, et consis-
 » tiis nimīū lentis molientes fugā vitiorum. Vbi his me curis
 » inquit extricauero, vbi illud, atq; illud negocij confecero.
 Stulte, quid si hodie a te repetāt animā tuam? An nescis ne-
 » gotiū e negotio feri? Vitium vitio inuitari? Quin hodie po-
 » tius facis, quod quo maturius feceris, hoc factu fuerit facis
 » lius? Alibi diligens esto, hic vtilissima p̄cipitatio. Ne repu-
 » ta, ne pensiculare, quantū relinquant, certus Christū vnum,
 tibi satis futurę pro om̄ibus. Aude modo te illi toto pectore
 credere, Aude tibi diffidere, aude omnē tui curam in illum

trāſſerre, Deſine inniti tibi, & plena fiducia abiice te in eū,
 & excipiet te, lacta cogitatū tuum in dominū, & ipſe te enu-
 triet, vt canas illud eiꝯdē prophetæ. Dominus regit me, &
 nihil mihi deerit, in loco pascuæ, ibi me collocauit. Super
 aquā refectionis educauit me, animā meam cōuertit. Ne ve-
 lis temetiſum partiri duobus, mundo & Chriſto. Non po-
 tes duobus dominis ſeruire. Nulla ſocietas deo cum Belial.
 Non fert eos, qui vtroq; genu claudicant. Euomit eos, qui
 neq; frigidī ſunt, neq; calidi, ſed tepidi. Nimisq; Zelotypus
 animarū amator deus eſt, ſolus ac totū poſſidere vult, quod
 ſanguine ſuo redemit. Nō patitur conſortiū diaboli, quem
 ſemel morte ſua deuicit. Duæ tantum viæ ſunt, altera quæ
 per obſequiū affectuū, ducit in exitiū, altera quæ per mor-
 tificationē carnis, ducit ad vitam. Quid tecū hæres? Tertiā
 nulla eſt. Harū alteram velis nolis a deo oportet. Quiſquis
 eſt, hæc arta tibi ineunda ſemita eſt, per quā pauci mortaliū
 ambulāt. Sed hanc ipſe calcauit Chriſtus, calcarūt ab orbe
 condito, quicūq; deo placuerūt. Hæc eſt profecto Adraſtei
 numinis ineuitabilis neceſſitas. Cum Chriſto, mūdo crucis
 ſigaris neceſſe eſt, ſi voles cum Chriſto viuere. Quid inepti
 nobis ipſi blādimur? Quid tāta in re nobis ipſis iponimus?
 Hic dicit nō ſum clericus. Mūdanus ſum. Non poſſum nō
 vtī mūdo. Alius cogitat, etſi ſacerdos ſū, monachus nō ſum,
 viderit ille. Inuenit & monach⁹, quo ſibi palpeſ. Non tam
 inquit monachus ſum, q̄ illi aut illi. Alius dicit. Adoleſcēs
 ſum, generoſus, diues, aulic⁹, deniq; princeps. Ad me nihil
 attinent, quæ dicta ſunt apoſtoliſ. Miſer, ergo ad te nihil at-
 tinet, vt viuas in Chriſto? Si in mūdo eſt, in Chriſto non eſt.
 Si mundū appellas coelū, terram, mare & hunc cōmunem
 aerem, nemo nō eſt in mūdo. ſin ambitionē, delitias, cupidit-
 tatē, libidinem, mundū dicis, profecto ſi mūdanus eſt, Chri-
 ſtianus non eſt. Omnibus dixit Chriſtus, qui crucem ſuam
 non tolleret, ac ſua veſtigia ſequeret, non eſſe ſe dignū. Mo-
 ri carni cum Chriſto, nihil ad te, ſi viuere illius ſpiritu nihil

MILITIAE CHRISTIANAE

ad te p̄tinet. Crucifigi mūdo nihil ad te, si viuere deo nihil
 » ad te. Consepeliri cū Christo nihil ad te, si resurgere in glo-
 » riā nihil ad te. Christi humilitas, paupertas, tribulatio, cons-
 temptus, labores, agones, dolores, nihil ad te, si regnū illius
 nihil ad te. Quid autē improbius, q̄ prāmiū tibi cu m aliis
 cōmune ducere, at labores quibus parat prāmiū, in paucos
 quosdā reicere? Quid autē delicatius, q̄ cum capite conres-
 gnare velle, cū nolis cōpati? Noli igitur mi frater circūspice-
 re, qd alij faciāt, & eorū collatione tibi blādiri. Ardua quae-
 » dam, & paucissimis etiā monachis cognita res est, mori pec-
 » cato, mori desyderiis carnalibus, mori mūdo. Et hæc est cō-
 munis oīm Christianorū professio. Hoc iā olim ī Baptismo
 deierasti. Quo voto, qd possit accedere sanctius, aut religis-
 osius? Aut pereundū, aut sine exceptiōe, hac via grassandū
 ad salutē, siue reges, siue inopes erimus coloni. Qd si non
 oībus cōtingit ad p̄fectā imitationē capitis ptingere, oībus
 tñ huc manibus, pedibusq; est enitendū, Bonā Christianis-
 mi partē habet, qui certo anō decreuit fieri Christianus.

CA Non tertius.

Verū ne te illud a virtutis via deterreat, qd aspera videa-
 tur ac tristis, tū quod cōmoditatibus mūdi sit renūciandū,
 tum qd iugiter cōfligere oporteat, cū tribus improbissimis
 hostibus, carne, diabolo, & mūdo, hanc tertiam regulā tibi
 » proponito. Vniuersa terricula, & phantasmata, que tibi sta-
 » tīm velut in ipsīs auerni faucibus occurrūt, p̄ nihilo ducen-
 » da esse, exēplo Aenæ Vergiliani. Qd si ludibriis inanibus
 contēptis, rem ipsam p̄ssius, fixiusq; inspexeris, p̄fecto vide-
 bis, Christi via, præterq̄ quod sola ducit ad fœlicitatē, etiā
 omisso p̄mij respectu, nullā tamen aliā esse cōmodiorē. Qd
 em̄ (queso te) vitæ genus iuxta mundū tibi deliges, in quo
 non sint abunde multa tristia, atq; aspera subeunda, tolerā-
 » daq;? Aulicā vitam qs nescit esse erūnarū plenā, nisi vel in-
 » expertus, vel certe stultissimus? Deū immortalē, que illic, q̄
 » diutina, q̄ indigna seruit^o perferēda, q̄ta sollicitudine am-

» bienda principis gratia, e blandiendus fauor eorū, qui vel
 » nocere possunt, vel prodesse. Fingēdi vultus subinde noui.
 Mussitanda iniuria potentiorū. Porro aut, quod tandē ma-
 li genus, quo nō sit referta militia? Vtriusq; rei tu testis esse
 optimus potes, qui vtrunq; tuo periculo didicisti. Iam vero
 quid non vel facit, vel patit mercator, per mare pauperiem
 » fugiens, per saxa per ignes, In coniugio, quāta moles cura
 » rum familiarium, quā non ibi miseriam vidēt, qui experiuntur?
 In publicis obeūdis muneribus, q̄tum sollicitudinis, q̄tum
 laboris, q̄tum periculi? Quoquo versum flexeris oculos, in-
 gens turba incōmodorū occurret. Ip̄a per se vita mortalium
 mille erūnis obnoxia est, quę sunt improbis cū probis com-
 munes. Eā omēs tibi cesserint in cumulū meritorū, si te des-
 prehēderint in via Christi, Sin minus, cū maiore molestia,
 tū nullo fructu ferendę tamē. Qui mūdo militant, primum
 q̄ multos annos anhelāt, sudāt, tumultuantur? Deinde pro q̄
 caducis, nihilq; reb^o. Postremo q̄ ancipiti spe. Adde quod
 illic adeo nullus est miseriarū finis, vt quo laboratū est diu-
 tius, hoc labore molestius. Finis deniq; tam anxia, tāq; la-
 » boriosa vitę, qui tādē? Nempe cruciatus æternus. In nunc
 » & cū hac vita compone viā virtutis, quę statim desinit esse
 » aspera, fit progressu mollior, fit iucunda, per quā certissima
 spe itur ad summū bonū. Nōne extremę demētia sit, malle
 pari labore parare mortē æternam, q̄ vitā immortalem? At
 isti faciūt, vel hoc insanius, qui p̄ligunt summis laboribus
 ire, ad labores perhēnes, q̄ mediocrib^o, ad ociū immortale?
 Ad hęc si maxie laboriosior esset pietatis via q̄ mundi, ta-
 men hic laboris asperitas, p̄mij spe lenit, nec deest vnctio di-
 uina, quę facit, vt omē fel in mel vertat. Illic cura curā tra-
 hit, dolor ex dolore trahit. Nec mora nec requies. Foris la-
 bor & afflictio, intus grauior ægritudo. Ipsa lenimēta exas-
 sperant. Hęc ita habere, ne gentiles quidē poetas fugit, qui
 per Tyti, Ixionis, Tantalī, Sisyphi, Pentheiq; supplicium,
 improborū hoīm, erūnosam vitā adumbrant, Quorū est &

MILITIAE CHRISTIANAE

illa sera in libro sapiētiae confessio, Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis, ambulauimus vias difficiles, viam autē dñi ignorauimus. Quid Aegyptia seruitute vel foedius v' laboriosius? Quid Babylonia captiuitate tristius? Quid iugo Pharaonis & Nabuchodonosor intolerabilius? Christus autē qd dicit: Tollite iugū meū super vos, & inuenietis requiē anīabus vris, Iugum em̄ meū suaue est, & onus meū
 » leue. In summa nulla deest voluptas, vbi adest trāquilla cō
 » sciētia, Nulla nō adest miseria, vbi cruciat infœlix cōscien
 » tia, Hæc iā plusq̄ certa esse oportet. Qd si etiā dubitas, con
 » sule eos, qui aliquādo de medio Babylonis cōuersi sunt ad
 » dominū, & vel illorū experimēto crede, nihil esse vitiis tur
 » bulētius tristiusq̄, nihil virtute expediti⁹, atq̄ hilarius. Ve
 » rum age, fingito paria stipēdia, pares labores, at quanto tñ
 » optabilius militare sub signis Christi, q̄ sub vexillis diabo
 » li: Immo quāto optabilius affligi cū Christo, q̄ delitiis afflu
 » ere cū diabolo: Iā vero nō erit velis & equis fugiēdus dñs,
 non tñ turpissimus, verum etiā durissim⁹, & fallacissim⁹:
 qui tā iniquū p̄sum exigit, qui tā futilia p̄mittit, qbus ip̄is
 non raro frustra miser⁹: Aut si p̄stat, rursus vbi lubitū est
 tollit, vt maiore ægritudine amittāt parta, q̄ labore pepere
 rint. Mercator posteaq̄ fasq̄, nefasq̄ cumulandæ rei studio
 » miscuit, famā, vitā, animā mille piculis obiecit, si quidē be
 » ne ceciderit fortunę alea, qd tandē aliud sibi parauit, q̄ mis
 » seræ sollicitudinīs materiā, vt seruet, cruciatū, si perdat: Sin
 » male, quid reliquū est, nisi vt bis fiat miser, & qd, re sperata
 » frustratus est, & quod tantū irriti laboris exhaustū, non si
 » ne dolore meminit? Nemo ad bonā mentē certo anio con
 » tendit, qui nō peruenerit. Christus vt non irridetur, ita nec
 irridet. Cogita & illud, cū a mundo fugis ad Christū, non
 te relinquere, si qua cōmoda mūdus habet, sed leuiora, cum
 potioribus cōmutare. Quis nō oppido lubens argentū au
 ro, silicem gēma cōmutauerit? Offendunt amici, qd tum?
 Inuenies iucūdiore, Carebis voluptatibus, sed frueris in

Velis 2 eqs fuge.

fortunę alea

- » ternis, quę sunt, vel suauiores, vel synceriores, vel certiores.
 » Minuēda res, At crescunt opes illę, quas neq; tineę demo-
 » liunt, neq; tollūt fures. Desinis esse in precio apud mundū.
 » At probaris authore Christo, Places paucioribus, sed meli-
 » oribus. Macrescit corpus, sed saginat̄ animus, Marcescit ni-
 » tor cutis, sed enitescit decus animi. At si per cętera eodē mo-
 » do cucurreris, intelliges nihil, vel falsi boni relinqui mūdo,
 » quod nō longe pręstatiore compēdio compenseť. Quod se-
 » qua sunt, quę quanq̄ non possunt, non vitiose desyderari,
 » sine vitio tamē possideri possunt, qđ genus, opinio popula-
 » ris, fauor vulgi, gratia, authoritas, amici, honos virtuti has-
 » bitus, fere fit, vt primū quęrentibus regnum dei, vltro hęc
 » om̄ia adiciant̄, id quod & promisit Christus, & deus prę-
 » stitit Solomoni, Fortuna plærūq; sequitur fugientes, fugit
 » sequētes. Certe quicqđ acciderit diligētibus, nihil non esse
 » prosperū potest, quibus dispendia in compendiū, flagella
 » in solaciū, opprobria in gloriā, cruciat⁹ in voluptatē, tristitia
 » in dulcía, mala vertunt̄ in bona. Hanc igitur viam dubitas
 » capessere, & illam relinquere, cum tam iniqua sit collatio,
 » immo tam nulla, dei ad diabolum, spei ad spem, pręmij ad
 » pręmiū, laboris ad laborem, solatiū ad solatium.

CA Non Quartus.

- Sed vt certiore cursu queas ad fœlicitatē contēdere, hęc
 tibi quarta sit regula, vt totius vitę tuę Christū, velut vnicū
 scopū pręfigas, ad quē vnum oīa studia, oēs conatus, om̄e
 » ociū, ac negotiū conferas, Christū vero esse puta, nō vocem
 » inanē, sed nihil aliud, qđ charitatē, simplicitatem, patientiā,
 » puritatē, breuiter quicquid ille docuit. Diabolū nihil aliud
 » intellige, qđ quicquid ab illis auocat. Ad Christū tendit, qui
 » ad solā virtutē fertur. Diabolo se m̄cipat, qui seruit vitiiis.
 Simplex ergo sit oculus tuus, & totū corpus tuū lucidum
 erit. Ad solū Christum, tanq̄ ad vnicū, & summū bonū spe-
 ctet, vt nihil ames, nihil mireris, nihil expetas, nisi aut Chri-
 stum, aut propter Christū. Nihil oderis, nihil horreas, nihil

MILITIAE CHRISTIANAE

fugas, præter vnā ^{et sola} turpitudinē, aut propter turpitudinē. Ita fiet, vt quicquid egeris, siue dormias, siue vigiles, siue edas aut bibas, ipsi denique lusus tui, & oia, dicā audacius, imo & vitia quaedā leuiora, in quæ non nunquam ad virtutē properantes incidimus, omnia tibi cedāt in cumulū præmiij. Quod si nequā erit oculus tuus, & alio quā ad Christū spectaris, etiā si qua recta feceris, infrugifera fuerint, aut etiā pernicioſa

» Vitium em̄ est, rem bonā non bene agere. Tū ad summū boni metā recta festināti, quæcunq; obiter occurrunt, eatenus sunt, aut reiciēda, aut assumēda, quatenus cursum tuū, aut adiuuant, aut impediūt. Earum rerū ferme triplex est ordo. Quaedā enim ita sunt turpia, vt honesta esse non possint, velut vlcisci iniuriā, male velle homini. Hæc semp̄ aspernāda, quātouis etiā emolumentō proposito, aut cruciatu. Nihil em̄ est, quod bonum virū queat ledere, præter vnā turpitudinem.

» Quaedā e regione ita sunt honesta, vt turpia esse nō possint. Quod genus sunt, bene velle oībus, luuare honestis rationibus amicos, odisse vitia, gaudere piis sermonibus. Quædam vero mediā, veluti, valetudo, forma, vires, faciēdia, eruditio, & his similia. Ex hoc igit̄ postremo genere rerū, nihil propter se expetendū, neq; magis, minusue adhibēda sunt, nisi quatenus cōducunt ad summā metam. Sunt em̄ & philosophis quidā fines imperfecti, ac mediij, in quibus nō oportet cōsistere, quibusq; cōueniat vti, non frui. Verum quæ mediā sunt, non eodē modo oīa, aut conferūt, aut officiunt ad Christū euntibus. Proinde pro momento quod habent, sunt assumēda, aut repudianda. Scientia plus adfert adiumenti ad pietatem quā forma, aut vires corporis, aut opes. Et quanquā omnis eruditio potest ad Christū referri, alia tamen alia, propiore via conducit. Ab hoc fine, mediōrum omnium utilitatē, aut inutilitatē metire. Literas amas. Recte, si propter Christū, Sin ideo tantū amas, vt scias, ibi cōsistis, vnde gradū facere oportebat. Quod si literas expetis, vt illis adiutus, Christū in arcanis literis latentem clarius perspicias,

Quæ ad fine studia lra
 riu am
 plactēda
 sint.

perspectū ames, cognitū atq; amatum cōmunices, aut frua
 ris, accingere ad studia literarū. Verū non vltra, q̄ ad bonā
 20 mentē arbitrere p̄ futuras. Si tibi cōfidis, & ingens in Chris
 20 sto lucrū speras, perge tanq̄ audax mercator, longius etiā in
 gentiliū literis peregrinari, atq; Aegyptias opes ad domini
 ci tēphi honestamentū conuertere. Sin metuis plus dispen
 dij, q̄ speras cōpendij, ad primā illam regulā redi, nosce te
 20 ip̄m, & tuo te modulo metire, Satius est minus sapere, & a
 20 mare magis, q̄ magis sapere, & non amare. Ergo scientia in
 mediis principatū obtinet, deinde sunt valetudo, dotes in
 genij, faciūdia, forma, vires, dignitas, gratia, authoritas, pro
 speritas, fama, genus, amici, res familiaris. Horū vnum q̄d
 q; vt proximo cursu ad virtutē conducet, ita maxie erit ad
 hibendū, sed si quidē currētibus nobis offerant. Sin minus,
 non erit tamē horum gratia a proposito cursu deflectendū.
 Obuenit pecuniā, si nihil obstat ad bonam mentē, adminis
 tra, para tibi amicos de māmona iniquitatis. Sin bonę men
 tis times dispendiū, contēne dānosum lucrū, & vel Cratetē
 20 illum Thebanū imitare, molestā sarcinā in mare potius pre
 20 cipita, q̄ te retardet a Christo. Id erit tibi factu procliuus, si
 20 quēadmodū diximus, assueris nihil mirari eorū, quæ sunt
 20 extra te, id est, quæ non pertinet ad hoīem interiorē. Ita em̄
 fiet, vt neq; insolescas, si hæc contigerint, neq; scrutieris
 anio, si vel negata fuerint, vel erepta, quippe qui foelicitatē
 tuā, vno Christo metiris. Quod si citra tuū studium contin
 gunt, sollicitior esto, non securior, id cogitās, datā tibi diuis
 nitus virtutis exercendę materiā, sed periculosam. Quod si
 20 suspectā habes fortunæ benignitatē, Prometheum imitare.
 20 Ne receperis dolosam pixidem, & expeditus ac nudus, ad
 vnicū illud bonū contēde. Qui x̄o pecuniā, vt rem magnā
 ingenti sollicitudine expetunt, & in ea statuūt præcipuum
 vitæ præsidiū, qui se beatos putant, ea incolumi, qui misē
 ros clamitant, cum periit, ij nimirū plures deos sibi finxere.
 Aequasti Christo pecuniā, si ea te potest foelicē, aut infœlis

MILITIAE CHRISTIANAE

cem reddere. Quod dixi de pecunia, idē de honoribus, vo-
 luptatibus, valetudine, imo & de ipsa vita corporis accipe.
 Tanto ardore ad vnū Christum scopū nostrū oportet eniti,
 vt horū nihil vacet magnopere curare, siue cum danē, siue
 cum tollunt. Tempus em̄ breue est, vt ait Apostolus. Reli-
 quū est, vt qui, vtuntur hoc mundo, sint tanq̄ non vtentes.
 Hanc mentē (scio) mundus vt stultā, ac male sanā ridet, ves-
 rum per hanc vnā stultitiā, placuit deo, saluos facere creden-
 tes. Et q̄d stultum est dei, sapiētius est hoībus. Ad hanc itaq̄
 regulā, quicq̄d & agis, exiges. Exercēs artē, recte, si sine
 fraude. Verū quo spectas? Vt alas familiā. At quorsum tibi
 familiā? Vt eam Christo lucrifacias? Bene curris. Ieiunas,
 piū quidē op^o in speciē. Sed quo refers tuū ieiunium? Vt
 parcas penui, aut vt religiosior habearis? Nequā est oculus
 tuus. At ieiunas, ne in morbū incurras. Cur morbū metuis?
 Ne te priuet vsu voluptatū? Vitiosus est ocul^o tuus. Sed va-
 lere vis, vt studio sufficiās. Studiū vero, quo refers? Vt sa-
 cerdotiū aliquod tibi pares. Sacerdotiū quo animo ambis?
 Nēpe vt tibi viuas, nō Christo. Aberrasti a signo, q̄d Chris-
 tianū oportet vbicq̄ praefixū habere. Sumis cibū, vt valeas
 corpore. Sed ideo valere vis corpore, vt sanctis studiis, san-
 ctis vigiliis sufficiās. Scopū attigisti. Curas aut valetudinē
 ne fias deformior, ne libidini nō sufficiās, a Christo excidi-
 sti, aliū deū tibi faciēs. Sunt qui certos diuos, certis q̄busdā
 colunt cerimoniis. Alius Christophorū singulis salutat dies
 bus, sed nō nisi cōspecta eius imagine, quo tandē spectās?
 Nempe huc, q̄ sibi p̄suaserit, sese eo die, a mala morte tutū
 fore. Alius Rochū quendā adorat, sed cur? Quod illū cre-
 dat pestē a corpore depellere, Alius Barbaræ, aut Georgio
 certas p̄culas admurmurat, ne in manus hostiū veniat. Hic
 ieiunat Apolloniæ, ne doleāt dētes. Ille visit diuī Iob simus
 lachra, vt scabie careat. Nōnulli de lucro certam portiōem
 paup̄ibus nuncupāt, ne merces naufragio intercidāt. Hies-
 roni cereol^o accendit, vt res q̄ periit, recipiat. In summa, ad

Nota
 de supfluo rictu diuorum.

hunc modū, quot res sunt, quās vel timemus, vel cupimus, tot
 tidē iis diuōs p̄fecimus. Qui & ip̄i diuersis natiōibus diuer
 si sunt, vt id apud Gallos valeat Paulus, q̄d apud nostrates
 Hieron, neq; passim id valet Iacobus, aut Ioannes, q̄d illo
 atq; illo loco. Quæ quidē pietas, nisi a respectu cōmodorū,
 atq; incōmodorū corporaliū, ad Christum referat, adeo
 Christiana nō est, vt non ita multū absit a superstitiōe eorū,
 qui quondā Herculi decimā bonorū partē vouebāt, vt dite
 scerent, aut Aesculapio Gallū, vt a morbo reualescerēt, aut
 qui Neptuno taurū cedebant, vt fœliciter nauigarēt. Noīa
 quidē cōmutata sunt, sed finis vtriusq; cōmunis. Oras deū,
 ne tibi mors accidat p̄matura, et nō oras potius, vt tibi men
 tē meliorē largiat, vt quocūq; loco te mors oppresserit, non
 offendat imparatū. Tu non cogitas de mutāda vita, & deū
 rogas ne moriaris. Quid igit̄ oras? Nimirū, vt q̄ diutissime
 pecces. Oras diuitias, & nescis vti diuitiis. Nōne tuā ipsius
 perniciē oras? Oras bonā valetudinē, & abuteris sanitate,
 nonne pietas tua impia est? Reclamabit hoc loco protinus,
 a quibusdā religiosulis, qui quæstū existimant pietatem, et
 vt idem ait, perdulces quasdā benedictiōes, seducūt corda
 innocentīū, ventri suo seruiētes, non Iesu Christo. Ergo ne
 inquiet, tu vetas cultū sanctorū, in quibus deus honorat?
 Ego vero nō tam dāno eos, qui hæc simplici quadā supersti
 tione faciūt, q̄ qui æmolumētū suū sequuti, ea q̄ tolerabi
 lia fortasse sunt, p̄ summa & absoluta pietate efferūt, & suo
 cōmodo, fouēt imperitiā plebis, quā ne ego quidē oīno con
 tēno, verū non ferā, vt media pro summis, minīa pro maxi
 mis habeāt. Laudabo, q̄d a Rocho suo petāt incolumē vitā
 si eā vitā consecrēt Christo. Magis aut̄ laudabo. si nihil aliū
 ud orent, q̄ vt cū odio vitiorū, augeat̄ amor virtutū. De mor
 riēdo ac viuēdo, deo ī manū dēt, dicātq; cū Paulo. Siue viuī
 mus, siue morimur, dño viuim⁹ ac morimur. Perfectū erit, si
 dissolui cupiāt, & eē cū Christo, si in morbis, dānis, reliq; q;
 fortunæ icōmodis, gl̄iam et gaudiū suū cōstituāt, q̄d digni

*Contra q̄stiosos vanni
 cultū dīcorū.*

MILITIAE CHRISTIANAE

habeant, qui vel hoc modo capiti suo conformentur. Ergo non tam reprehendendū, istiusmodi facere, q̄ perniciosum in eis cōsistere, atq; inniti. Tolero infirmitatē, sed cum Paulo viam demonstro excellentiorē. Ad hanc regulā, si studia & actus omnes tuos excusseris, neq; vsq; constiteris in mediis, donec perueneris vsq; ad Christum: nec aberrabis vnq; a via, neq; rem vllam in vita, aut facies, aut patieris, quæ tibi non vertatur in materiam pietatis.

CA Non Quintus.

Addamus & quintā regulā huic quasi subsidiariā; vt in hoc vno constituas perfectā pietatē, si coneris semp a rebus visibilibus, quæ fere vel imperfectæ, vel mediæ sunt, ad inuisibilia p̄ficere, iuxta superiorē hoīs diuisionē. Hoc preceptū adeo ad rem pertinet, vt eius siue neglectu, siue incitiā plaricq; Christiani pro piis, sint superstitiosi, & præter cognomē Christi, nō admodū absint a superstitione gentiliū. Duos igif quosdā mundos imaginemur, alterū intelligibilem tantū, alterum visibilē, Intelligibilem, quē & angelicū licebit appellare, in quo deus cum beatīs mētibus, visibilē, cœlestes sphæras, & q̄d in his includit. Tum hoīem veluti tertiū quendā mundū vtriusq; participē, visibilis secundum corpus, inuisibilis secundū animā. In mundo visibili, quoniam niam peregrini sumus, nusq; oportet cōquiescere, sed quicquid occurit sensibus, id apta quadā collatiōe, vel ad mundum angelicū, vel (quod est vtilius) ad mores, & ad illi respondentē hoīs partē, referre. Quod Sol hic visibilis, in mundo visibili, id diuina mens, in mūdo intelligibili, & in ei cognata tui parte, puta spiritu. Qd̄ illic Luna, hoc in illo cœtus angelorū, & animarū piarum, quā vocāt ecclesiā triumphantē, hoc et in te spūs. Quicquid agit mūdos superior, in sibi subiectā terrā, hoc agit deus in tuā animā. Occidit Sol, oritur, æstuat, tēperatur, viuificat, p̄ducit, maturat, attrahit, extenuat, purgat, durat, emollit, illustrat, serenat, exhilarat. Ergo quicquid in eo vides, imo quicquid in hoc crassiore

mundo, qui constat ex elemētis, quē nonnulli a reliquis di-
 stixere, deniq; quicqđ in crassiore tui parte, id assuescas ad
 deū, atq; inuisibilē tui portionē referre. Ita fiet, vt quicquid
 vsq; sese sensibus obiecerit, id tibi fiat occasio pietatis. Cum
 delectat oculos corporeos, quotiēs Sol hic visibilis nouo lu-
 mine sese terris infundit, tu p̄tinus cogita, quæ sit illa volu-
 ptas cœlitū, quibus æternus ille Sol, semp̄ oritur, nec vnq̄
 occidit, quantū illud gaudiū puræ mētis, cui diuinū lumen
 irradiat. Atq; admonēte creatura visibili, ora verbis Pauli-
 nis, vt qui dixit de tenebris lucē splendescere, ip̄e illucescat
 in corde tuo, ad illuminationē scienciæ claritatis dei, in fas-
 cie Christi Iesu. Repete cōsimiles locos e sacris libris, in qui-
 bus passim gratia spūs diuini, lumini cōparatur. Tristis tibi
 nox ac tetra videt̄. Animā cogita diuino lumīe destitutā,
 ac vitiis caligantē. Et si quid noctis intra te deprehenderit,
 ora vt tibi exoriat̄ Sol iustitiæ. Sic autē existima, a deo non
 esse nullas res inuisibiles, vt eæ quæ videntur, præ illis vix
 vmbra quædā sint, tenuē modo quandā imaginē illarum
 oculis representātes. Proinde quicquid in corporeis rebus
 sensus, aut appetūt, aut horrēt, idem cōueniet in internis spi-
 ritum longe magis amare, aut odisse. Arridet oculis decora
 species corporis, cogita q̄ honesta res sit species anīæ. In sua
 ue quiddā videt̄, deformis vultus, memēto q̄ odiosa res sit,
 mens vitiis deturpata. Atq; itē de reliquis facito. Est enim
 anīæ, vt sua quædā venustas, aut deformitas, qua vicissim
 deo placet, ac diabolo, similis simili, ita est illi, & sua quædā
 iuuēta, senectā, morbus, sanitas, mors, vita, paupertas, opu-
 lentia, voluptas, dolor, bellū, pax, frigus, calor, sitis, potus,
 fames, cibus. Breuiter, quicqđ sentitur in corpore, id intelli-
 gendū est in anīa. Ergo in hoc est iter ad vitam spiritalē ac
 perfectā, si sensim assuescamus abduci ab iis, quæ vere non
 sunt, sed partim apparent esse qđ non sunt, vt voluptas tur-
 pis, honor mūdi. Partim fluūt, atq; in nihilū redire festināt,
 rapiamurq; ad illa quæ vere sunt, æterna, incōmutabilia,

MILITIAE CHRISTIANAE

» syncera. Id quod vidit & Socrates, vir non tam lingua, quam vita
 » philosophus. Ait enim ita deum animam feliciter emigrare e
 » corpore, si prius per philosophiam, mortem fuerit diligenter meditata
 & multo ante per rerum corporaliu contempum, & spiritaliu
 amore, ac contemplatione, assueuerit tanquam a corpore abesse.
 Neque aliud est crux illa, ad quam nos vocauit Christus, neque
 aliud mors, qua nos capiti commori vult Paulus, quemadmo-
 dum dicit & propheta, Quonia propter te mortificamur tota
 die, Estimati sumus sicut oues occisionis. Et quod aliis verbis
 scribit apostolus, Quae sursum sunt quaerite, non quae super
 terra, quae sursum sunt sapite, quam ut ad res corporeas obstupe-
 scamus, & tanquam insensibiles reddamur, ut tanto magis sapia-
 mus in his quae sunt spiritus, quanto magis in illis desipuerimus.
 Tanto verius intus incipiamus viuere, quanto minus vixeri-
 » mus foris. Denique ut dicam planius, eo minus nos moueant res
 » caducae, quo magis cognitae fuerint aeternae, hoc minus mi-
 » remur umbraticas, quo magis suspicere coeperimus veras.
 Ergo haec regula semper ad manum habenda, nec ubi in rebus
 temporariis restitemus, sed inde, veluti gradu facto, ad spiri-
 taliu amore, adhibita collatione, assurgamus, aut per his quae
 » sunt inuisibilia, id quod est visibile continere incipiamus. To-
 » lerabilior erit morbus corporis, si cogitaris eum remedium esse
 » animae. Minus eris sollicitus de valetudine corporis, si totam
 » curam ad tuendam animi valetudinem conuerteris. Terret te mors
 corporis, multo magis formidanda mors animae. Horres ve-
 » nenum visibile, quod perniciem adfert corpori, longe magis hor-
 » rendum virus, quod interimit animam. Cicuta venenum corporis, at
 multo presentius venenum anime voluptas. Horrescis, exalbe-
 scis, metuens, ne te feriat fulmen, quod e nubibus emicat, et quanto
 magis formidandum, ne veniat in te fulmen inuisibile, ire di-
 uinae. Ite maledicti in ignem aeternum. Rapit te venustas corpo-
 ris, cur non magis ardes eam specie, quae latet? In eam transfer
 amorem tuum, quae perpetua est, quam coelestis, quae incorrupta, &
 moderatius amabis formam caducam, et fugacem corporis. Oras

- 33 vt cōpluat ager ne sitiāt, magis ora, vt deus cōpluat mentē
 33 tuā, ne a virtutū fruge sterile scāt. Magna cura refarcis dispē
 33 diū rei pecuniarię, maxia cura refarciēda iactura mētis. Pro
 spicis in senectā, ne qd desit corpori, & non consulendū ne
 quid desit anio. Atq; hoc quidē faciendū in his rebus, quæ
 quotidie sunt obuiæ sensibus nr̄is, atq; eos p̄ varietate spe
 ciei, variē afficiūt, spe, metu, amore, odio, dolore, voluptate.
- ¶ Idē obseruandū in oibus literis, q̄ ex simplici sensu & mys
 terio, tanq̄ corpore, atq; anio constāt, vt contēpta literā, ad
 mysteriū potissimū spectes. Cuiusmodi sunt literæ poetarū
- 33 oim, & ex philosophis, Platonicoꝝ. Maxime vero scriptus
 33 ræ diuinę, quæ fere Silenis illis Alcibiadeis similes, sub tes
 ctorio sordido ac pene ridiculo, merū numē claudūt. Alios
 qui si sine allegoria legeris, Adæ simulachrū de argilla vda
 formatū, eiq; inspiratā animā, Eram de costa subductā, ins
 terdictū, ne de ligno ederent, Serpentē suaforem, deū inam
 bulantē ad aurā, conscios latitantes, Angelū cum rompheā
 versatili foribus Paradisi additum, ne eiectis pateret redi
 tus, breuiter totā orbis conditi historiā, si nihil vltra super
 33 ficiē quęsieris, non video quid ita multo magis operæ pres
 33 cium sis facturū, q̄ si cantaueris luteū simulachrū Promes
 thei, ignē dolo subductū, eum simulachro inditū, lutū ani
 masse. Immo fortasse plusculo fructu leget̄ fabula poetica
 cum allegoria, q̄ narratio sacrorū libroꝝ, si consistas in cor
 tice. Si te legentē admonet fabula gigantū, non esse pugnā
 dum cū superis, aut abstinendū esse ab iis studiis, a quibus
 natura abhorret, adiiciendū animū ad ea (mō honesta sint)
- 33 ad quæ natura propēsiō es, vti ne coniugio te impedias, si
 33 tuis moribus cōlibatus magis cōuenit, rursus, ne cōleba
 33 tui te addicas, si cōiugio videris vtilior, fere em̄ infeliciter
 33 euenire, quæ tentes inuita Minerua. Si te Circes pocula do
 cent, hoies voluptatibus tanq̄ veneficiis demētari, vertiq;̄
 prorsus ex hoibus in pecudes. Si Tantalus sitiens, miseris
 mū esse, opibus congestis inhiantē, vti non audere. Si Sisy

Q. i oib; sacris lris
 septa lra ad mysteria
 spectemus.

;
 }
 }

Inuita minerua

MILITIAE CHRISTIANAE

22 phi saxū, laboriosam, & miserā esse ambitionē. Si Hercules
 22 labores admonēt, honestis studiis, & industria ifatigata pa
 22 rari cœlū, nonne hoc discis in fabula, qđ præcipiūt philoso
 phi, & theologi vitæ magistri? At si citra allegoriā legeris,
 infantes in vtero colluctātes, vendita pulmēto primogeni
 ta, benedictionē patris, dolo p̄reptā, Goliad funda David
 22 ictū, Sampsoni derasum capillū, non ita magni refert, q̄ si
 22 poeticū legas figmētū. Quid interest, regū aut iudicū libros
 22 legas, an Liuianā historiā, modo in neutra spectes allegori
 22 am? Nam in illa multa insunt, quæ mores cōmunes emens
 22 dent, in hac nōnulla etiā absurda in speciē, & quæ summa
 cute intellecta, moribus officiāt. Veluti latrociniū David.
 Adulteriū homicidio emptū. Sampson perditæ amās, Furti
 uus filiarū cum Loth concubitus, atq; id genus alia mille.
 Proinde vbiq; contēpta carne scripture, maxie veteris testa
 menti, spūs mysticū rimari cōueniet. Hoc tibi sapiet māna,
 22 qđ palato tecū attuleris. Sed in eruēdis mysteriis, nō oportet
 22 animi tui cōiecturas sequi, verū cognoscēda rō, & velut
 22 ars quædā, quā tradit Dionysius quidā in libro de diuinis
 22 noibus, & diuus Augustinus in opere de doctrina Christia
 22 na. Paulus aut apostolus post Christū fontes quosdā apuit
 22 allegoriarū. Quē sequit^o Origenes, in hac parte theologiae
 facile principatū obtinet. Eam vero nri theologi, aut asper
 nanf fere, aut oppido q̄ frigide tractāt, in acumine differēdi
 veteribus vel pares, vel superiores, in huius muneris tracta
 tiōe, ne conferēdi quidē cum illis, Idq; duab^o potissimū (vt
 conicio) de causis, altera, qđ non pōt non frigere mysteriū,
 qđ non eloquētiæ viribus, ac dicendi lepore quodā condia
 tur, qua in re p̄celluerūt veteres, nos ne attingimus qđē. Al
 tera, qđ vno Aristotele cōtēti, Platonicos & Pythagoricos
 arcēt a ludis. At hos posteriores p̄fert Augustinus, non solū
 qđ plærasq; snias habent admodū consentaneas nræ reli
 gioni, verū etiam qđ ipm dictionis genus figuratū, vt dixi
 mus, & allegoriis frequēs, propi^o accedit ad sermonē sacrae

Taxat theologos moder
 nos qđ frigide tractāt
 mysteria sacrarū librū.

Qđ lepor & eloquētia
 aliqd p̄stat i sacralib^o

» scripturæ. Non igitur mirum si commodius tractauerunt allegoria
 » as theologicas, qui dicendi copia, rem quâlibet etiâ ieiunam
 » ac frigidâ, locupletare & conuestire poterant, tum qui ois an
 » tiquitatis doctissimi, quod in mysteriis diuinis, erat faciendum,
 » id fuerant olim in poetis, & Platonice libris meditati. Horum
 » igitur commentationes te malo euoluere, utpote quod non ad scho
 » lasticâ concertationem, sed ad bonam mentem te instituam. Quod
 » si non assequeris mysterium, memineris tamen subesse, quod
 » quidem vel incognitum sperare, preestabilius est, quam in litera occi
 » dente commoiescere. Neque id modo in veteri testamento, verum
 » etiâ in nouo. Habet euangelium carnem suam, habet & spiritum.
 » Nam etiâ si detractum est velum a facie Moysi, tamen adhuc Paulus
 » videt per speculum, & in enigmate, & ut apud Ioannem ipse dixit
 » Christus, Caro non prodest quicquam, spiritus est qui viuificat.
 » Mihi quidem religio fuisset dicere, non prodest quicquam; satis
 » fuerat futurum, caro non nihil prodest, sed multo amplius spiritus.
 » Nunc ipsa dixit veritas, non prodest quicquam. Adeoque non pro
 » dest, ut iuxta Paulum mortifera sit, nisi ad spiritum referatur. Alio
 » quoque vel hoc utilis est caro, quod infirmitatem, quasi gradibus
 » quibusdam ducit ad spiritum. Corpus sine spiritu non potest sub
 » sistere, spiritus corpore nihil eget. Quod si Christo autore tanta
 » res est spiritus, ut sola viuificet, huc tendendum, ut in omnibus literis
 » » oibus actibus, spiritum respiciamus, non carnem. Et si quis
 » » obseruauerit, animaduertet hoc unum esse, quo nos vocant in
 » » ter prophetas precipuus Esaias, inter apostolos Paulus, qui
 » » nulla pene epistola, non hoc agit, non inculcat, nihil fidens
 » » dum esse carni, in spiritu esse vitam, libertatem, lumen, ados
 » » ptionem, & fructus illos optabiles quos enumerat. Carnem
 » » ubique continet, damnat, dissuadet. Attende, & deprehendes
 » » passim hoc idem agere preceptorum nostrum Iesum, dum in tol
 » » lendo de puteo asino, in illuminando caeco, in confricandis
 » » aristis, in non lotis manibus, in conuiuio peccatorum, in para
 » » bola pharisei & publicani, in ieiuniis, in fratribus secun
 » » dum carnem, in gloria Iudaeorum, quod essent filii Abrahae, in

Ut i oib; lris / oib; acti
 b; / spiritu respiciat
 et ad ea q; spūs sūt
 tēdamq; nō quē
 carnis. *Legē*
scptia p.
totū.

MILITIAE CHRISTIANAE

muneribus offerēdis, in orōnibus, in phylacteriis dilatatis,
 multisq; filibus locis, contēnit carnē legis & superstitionē
 eorū, qui malebāt eē Iudaei in manifesto, q̄ in occulto. Et cū
 dicit mulierculae Samaritanæ, Mulier crede mihi quā venit
 hora, q̄n neq; in mōte hoc, neq; in Hierosolymis adorabitis
 patrē, Sed venit hora, & nunc est, cū veri adoratores, adora
 bunt patrē in spiritu & veritate. Nā & pater tales quærit, qui
 adorēt eum, Spūs est deus, & eos qui adorāt eū, in spiritu &
 veritate oportet adorare. Idē factō significauit, cū in nupti
 is aquā frigidæ & insipidæ lræ, vertit in vinū spūs, ad vitæ
 usq; cōtemptū, anīas inebrians spiritales. Et ne magnū pu
 tas, qd ista contēpsit Christus, quæ modo cōmemorauim⁹.
 Immo contēpsit & carnis suæ manducationē, & sanguinis
 potū, nisi & spiritualiter edatur, atq; bibat. Quibus em̄ pu
 tas ista locutus est, caro non prodest quicq;, spūs est qui viui
 ficat. Nempe non iis, qui euāgelio de collo suspēso, aut cru
 ce ærea, se tutos ab omī malo putāt, idq; perfectā religionē
 existimāt, sed quibus summū mysteriū de sumēdo corpore
 suo aperuerat. Si res tanta nihil est, imo si pernicioſa, quid
 est cur vllis aliis rebus carnalibus fidamus, nisi adsit spūs?
 Tu forte quotidie sacrificas, et tibi viuis, neq; ad te pertinet
 incōmoda pximi tui. Adhuc in carne es sacramēti. Verum
 si sacrificās das operā id esse, qd illa sumptio significat, pu
 ta idē spūs cum spiritu Christi, idē corpus cū corpore Chris
 ti, viuū membrū ecclesiæ, Si nihil amas nisi in Christo, si
 omīa tua bona putas oībus esse cōmunia, si oīm incōmoda
 tibi perinde vt tua dolēt, ita demū magno fructu sacrificas,
 nempe quia spiritualiter. Si te sentis in Christū quodāmodo
 transfigurari, & iam minus, minusq; in teipso viuere, spiri
 tui gratias age, qui solus viuificat. Multi quot quoq; die sa
 cris adfuerint, numerare solent, atq; hac re tanq; maxia fre
 sti, quasi iam nihil p̄terea debeant Christo, ita tēplis egressi,
 ad pristinos mores redeūt. Quod carnē pietatis amplectun
 tur laudo, quod illic consistunt, non laudo. Peragatur in te,

*Taxat culty et veri
 moras vanas/ vt
 q̄ nō procedūt ex
 spiritu. Lege
 septia.*

quod illic oculis repræsentat. Repræsentatur mors captis.

- 22 Excute te intus in sinu, q̄d aiunt, q̄ prope tu mortuus mu-
 22 do. Quod si te totū adhuc possident, ira, ambitio, cupiditas
 22 voluptas, inuidia, etiā si contingas altare, procul tamē abes
 22 a sacro. Occisus est p̄ te Christus, macta & tu pecudes istas,
 22 Sacrifica temetip̄m illi, qui pro te semet immolauit patri.
 Hæc si ne cogitas quidē, & in illo confidis, odit deus pin-
 22 guem tuā & crassam religionē. Baptizatus es, ne protinus
 22 te Christianum putes. Mens tota nihil nisi mundū sapit. In
 22 manifesto Christianus es, in occulto gentili gentilior. Cur
 22 ita? Quia corpus sacramēti tenes, spiritu vacas. Ablutū est
 22 corpus, q̄d refert dū aīus manet īquinatus. Sale cōtacta est
 caro, q̄d tum, si insulfus manet aīus. Vnctū est corpus, at
 22 inūctus aīus. Sin cōsepultus es Christo intus, & iam cū eo
 22 in nouitate vitæ meditaris ambulare, agnosco Christianū.
 22 Aspergeris aquula cōsecrata, q̄rsum attinet, modo tu inter
 22 nas sordes nō abstergas ab aīo. Veneraris diuos, gaudes
 eorū reliq̄as cōtingere, Sed contēnis, q̄d illi reliquerūt opti-
 22 mū, puta vitæ puræ exēpla. Nullus cultus gratior Mariæ,
 quā si Mariæ humilitatē imiteris. Nulla religio sanctis acce-
 22 ptior, magisq̄ propria, q̄ si virtutē illorū exprimere labores
 Vis tibi demereri Petrū aut Paulū. alterius fidē, alteri^o imi-
 22 tare charitatē, et pl^o feceris, q̄ si decies Romā cursitaris. Vis
 summo honore Franciscū afficere. Elatus es, admirator pec-
 22 cuniæ es. cōtentiosus es. Largire hoc diuo, Cōpescce aīos, &
 exēplo Francisci, esto modestior, contēne sordidū lucrum,
 22 & inhia bonis animi. Remitte contentionē, & vince in bono
 22 no malū. Istum honorē pluris faciet diuus ille, q̄ si centū illi
 22 cereos accenderis. Magnū quiddā putas, si Francisci cucul-
 lo obuolutus, sepulchro inferaris. Nihil proderit vestis si-
 22 milis mortuo tibi, si mores fuerūt dissimiles viuo. Et quan-
 22 tū vniuersæ pietatis exemplar, a Christo cōmodissime peti-
 tur, tamē si Christi cultus in sc̄tis eius te impēdio delectat,
Christum facito in sanctis imiteris, & ad singulorū hono-

MILITIAE CHRISTIANAE

rē, singula vitia mutare, aut singulas virtutes amplecti stude. Hoc si accesserit, iā & illa quæ foris fiūt, nō improbabo. Sūma veneratōe cōplecteris cineres Pauli, non dāno, si sibi
 23 cōstat tua religio. Si veneraris cinerē mutū & mortuū, & vi
 23 uā illius imaginē, adhuc loquentē, ac tanq̄ spirantē, quæ in
 23 illius lris superest, negligis, nōne prepostera est tua religio?
 23 Adoras ossa Pauli in loculis cōdita, nō adoras mentē Pauli,
 23 in scriptis latentē? Magni facis fragmentū corporis, per
 vitrū perspicuū, & non miraris totum animū Pauli, per lras
 pellucētē? Cineres colis, ad quos nōnunq̄ vitia tollunt corpora,
 cur non lras magis, q̄bus vitia sanant animas? Signa
 ista mirent̄ fideles, q̄bus data sunt, tu fidelis libros illi⁹ amplectere,
 vt qui nō diffidis deū oīa posse, discas illū sup oīa
 23 diligere. Honoras imaginē vultus Christi saxo lignoue de
 23 formatā, aut fucatā coloribus, multo religiosius honorādā
 23 mētis illius imago, q̄ spūsancti artificio, exp̄ssa est lris euā
 23 gelicis. Nullus Apelles sic effingit penicillo liniamenta figurāq̄
 23 corporis, vt in orōne cuiusq̄, relucet imago mētis, præsertim
 23 in Christo, qui cū esset summa simplicitas veritasq̄, nihil oīno poterat
 esse dissimilitudinis, īter archetypū diuini pectoris, & inde ductā
 imaginē sermonis. Vt nihil patri similius, q̄ filius, patris verbū,
 ex intimo illius corde pmanās, ita Christo nihil similius, q̄ Christi
 verbū, de pectoris illius sanctissimi adytis redditū. Et hanc imaginē,
 nō miraris, nō adoras, nō oculis piis collustras, non anio amplecteris.
 Tam sanctas, tā efficaces habes dñi tui reliquias, & his neglectis,
 multo queris alieniora? Attonitus spectas tunicā aut sudariū quod
 fert̄ Christi, et somniculosus legis oracula Christi? Maxio maius esse
 credis, q̄d crucis portiunculā domi possides. At istud nihil est, præ
 illo, si mysteriū crucis in pectore conditū gestes. Alioqui si ista
 faciūt religiosum, q̄d religiosius Iudæis, quorū impiissimi pleriq̄,
 Iesum tñ in carne viuētē, oculis viderunt, auribus audierūt,
 manibus cōcrectarūt. Quid Iuda foelicius, qui ore os diuinū pressit? A

deo sine spū non pdest caro quicq̄, vt ne virgini quidē m̄i
 profuturū fuerit, q̄d eū de sua carne genuit, nisi & spū spiri-
 tum illius cōcepisset. Maximū hoc, sed audi mai⁹. Apostoli
 donec corporeo Christi cōtubernio fruerent, nonne legis q̄
 fuerit imbecilles, q̄ pingue quiddā adhuc sapuerint? Quis
 aliud ad absolutā salutē desyderaret, q̄ tam diuturnū dei, at
 q̄ hoīs cōuictū? Et tñ post edita miracula, post tot annis ex-
 hibitā diuini oris doctrinā, post tot argumēta resuscitati, nō
 ne sup̄ma hora, iam recipiendus in cōelū, exprobrat eis incre-
 dulitatē illorū? Quid igit̄ in causa? Nēpe obstabat caro chri-
 sti, atq̄ inde est, q̄d ille dicit. Nisi ego abiero, paraclētus nō
 veniet. Expedi vobis vt ego vadā. Christi corporea p̄sens-
 tia, inutilis ad salutē, & in vlla p̄tereare corporali, audebim⁹
 mus p̄fectā pietatē statuere? Paul⁹ viderat Christū in carne.
 Quid hoc mai⁹ esse putas? At ille contēnit dicēs. Etsi Chris-
 tū inquit nouimus sc̄d̄m carnē, sed iā nunc non nouimus.
 Quare non nouerat? Quia p̄fecerat ad meliora charismata
 spūs. Verboſius forte hęc disputo, q̄ cōueniat ei, q̄ regulas
 tradit. Verū id eo facio accuratius, neq̄ sine graui causa, q̄d
 re ipsa cōpertū habeā, hūc errorē cōem esse pestē totius chri-
 stianismi, quæ vel hoc grauiorē p̄niciē adfert, q̄d spē quidē
 pietati p̄xima est. Nulla em̄ periculosiora vitia, q̄ quæ virtu-
 tem imitant. Nam p̄terq̄ q̄ bonis etiā, lubricus in ea lapsus
 est, nulla difficilīus corrigunt, propterea q̄ vulgus imperi-
 tum, religionē violari credit, dū istiusmodi rephendunt. Re-
 clamet ilico mūdus, & oblatrēt clamosi quidā concionato-
 res, qui ista libēter intus canūt, videlicet nō ad Christū, sed
 ad suū compendiū respiciētes. Ob quorū vel imperitā super-
 stitionē, vel fictā pietatē, sapi⁹ mihi testandū est, me nequa-
 q̄ taxare corporales cerimōias Christianorū, et studia simi-
 pliciū, p̄sertim ea quæ eccl̄iastica cōprobauit authoritas.
 Sunt em̄ nōnunq̄ tum indicia, tū adminicula pietatis. Quæ
 quoniam fere necessaria sunt infantibus in Christo, donec
 grādescant & occurrāt in virū perfectū, tamē ne a perfectis

Apologia authoris
 i ceremonias istas va-
 nas p̄terit, et
 rōtinat
 eas taxat.

MILITIAE CHRISTIANAE

quidē cōuenit fastidiri, ne exēplo ledant infirmi. Quod faci-
 cis probo, si modo finis vitiosus non sit, tum si ibi nō figis
 metā, vnde gradū factū oportebat ad salutē propiora. Verū
 22 Christū visibilibus rebus, ob visibilia colere, & in his fasti-
 22 giū religionis ponere, hinc sibi placere, hinc alios dānare,
 22 his instupescere, atq; adeo īmori, & (vt semel dicā) his ipsis
 22 a Christo auocari, quæ ad hoc tantū adhibētur, vt ad eum
 22 conducāt, hoc est nimirū a lege euangelij, quæ spiritalis est,
 22 desciscere, & in Iudaismū quendā recidere, neq; minus for-
 te periculosum, q̄ sine hac superstitiōe, magnis & apertis as-
 nimi vitiis laborare. Capitalior hic quidē morbus. Esto, sed
 ille insanabilior. Quantū vbiq; sudauit, præcipuus ille spi-
 ritus assertor Paulus, vt Iudæos a fiducia operū abductos,
 ad ea quæ sunt spiritalia pmoueat. Atq; huc denuo vulgus
 Christianorū video reuolutū. Quid autē dixi vulgus? Feren-
 dum hoc, nisi & sacerdotū, & doctorū bonam partē, deniq;
 greges eorū, qui spiritalē vitam vocabulo & cultu profiten-
 tur, pene totos hic error occupasset. Si sal ifatuatū est, vnde
 salietur cæteris? Pudet me referre, quāta superstitione plaris-
 q; istorū obseruēt cerimoniolas quasdā, ab homūculis, non
 tamē hoc anō institutas, quāto odio easdē ab aliis flagitēt,
 quāta securitate his fidant, quāta temeritate alios iudicent,
 quāta contētionē tueantur. His factis suis cœlū deberi pu-
 tant, in quibus si quādo occalluerint, iam Pauli atq; Anto-
 nij sibi vident. Incipiūt magno supercilio alienæ vitæ cen-
 surā exercere, ad imperitorū (vt ait Comicus) regulā illam,
 vt nihil nisi quod faciūt ipsi, rectū putent. Cæterum vbi in
 22 suo instituto cōsenuerūt, videbis eos nihil adhuc Christi fa-
 22 pere, sed aniales, ac tristibus quibusdā vitiis madentes, in
 22 cōuictu morosos, ac vix etiā sibi tolerabiles, charitate frigi-
 22 dos, ira feruidos, odio pertinaces, lingua virulētos, in exer-
 22 cendis simulatibus inuictos, pro re quīs nihil depugnare
 22 paratos, adeoq; alienos a perfectione Christi, vt ne cōmu-
 22 nibus quidē virtutibus sint præditi, quas etiā Ethnicis, vt

*In religiosos et eos q̄ spi-
 rituales dicunt, q̄s taxat
 vehementer i scriptis, vt
 q̄ nō i eis q̄ spūs s̄
 cōsant. vt i plim.*

*Nō p̄
 totū.*

ratio natura insita, vel usus vitæ, vel philosophorū præcep-
 ta parant. Indociles, intractabiles, rixosos, voluptatū auis-
 dos, ad verba diuina nauseabundos, nulli cōmodos, de aliis
 male suspicaces, sibi blandiētes. Huccine tot annorū labo-
 ribus deniq; peruentum est, vt pessimus sis, & optimus tibi
 videare, vt pro Christiano sis Iudæus, mutis tantū elemen-
 tis seruiens, vt gloriam habeas non in occulto apud deum,
 sed in manifesto apud homines? Q; si in spiritu ambulasti,
 non in carne, vbi fructus spiritus? vbi charitas, vbi gaudiū
 illud animi? vbi pax erga omnes? vbi patientia? longanimitas,
 bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, con-
 tinentia, castitas? vbi Christi imago in tuis moribus? Non
 sum inquis scortator, non fur, non sacrilegus, & obseruo
 quæ sum professus. Ad quid est hoc aliud, q̄ non sum sicut
 ceteri homines, raptores, adulteri, & ieiuno bis in Sabba-
 to? Malo malo publicanū humilem, & misericordiā implo-
 rantem, q̄ istud iustorū genus, sua benefacta cōmemoran-
 tium. Quid autem professus es, an ne faceres quod olim in
 baptismo iurasti, te Christianū, hoc est spiritālē, non Iudæ-
 um futurum? Quippe qui propter traditiunculas hominū,
 transgredieris mādata dei. An non Christianismus est vita
 spiritualis? Audi Paulum Romanis loquentem. Nihil ergo
 dānationis est his, qui sunt in Christo Iesu, qui non secun-
 dum carnē ambulant. Lex em̄ spiritus vitę in Christo Iesu,
 liberauit me a lege peccati & mortis. Nā quod impossibile
 erat legi, quæ infirmabat per carnē, deus filium suū mittēs
 in similitudinē carnis peccati, & de peccato dānauit peccas-
 tum in carne, vt iustificatio legis impleret in nobis, qui non
 secundū carnē ambulamus, sed secundū spiritū. Qui em̄ in
 carne sunt, q̄ carnis sunt sapiūt, qui vero ī spū sunt, quę spūs
 sunt sentiūt. Nam prudētia carnis mors est, purudentia autē
 spūs, vita & pax. Qm̄ sapientia carnis, inimica est deo, legi
 em̄ dei nō est subiecta, nec em̄ pōt. Qui autē in carne sūt, deo
 placere nō possunt. Quid dici poterat plenius? qd aptius?

MILITIAE CHRISTIANAE

Verū hæc nihil ad se pertinere putant hoīes, ad suis blandi
endū vitiis arguti, ad aliena carpēda p̄cipites, & q̄d Paulus
dixit de sc̄dm carnē ambulādo, in adulteros modo & scor
tatores referūt, q̄d de sapiētia carnis, quę inimica est deo, in
eos detorquēt, qui literaturā sæcularē, (quā vocant) didice
rūt. In vtroq; sibi plaudūt, q̄d neq; adulteri sunt, & oīm lite
rarū egregie indocti. Ceterū in spiritu viuere, nihil aliud est
se somniant, q̄ facere sc̄licet, q̄d faciūt ipsi. Qui si linguam
Paulinā tam diligēter obseruassent, q̄ fortiter cōtemnūt Ci
ceronianā, intelligenēt nimirū apostolū vocare carnē, id q̄d
visibile est, sp̄m quod inuisibile. Docet aut vbiq; visibilia
oportere seruire inuisibilibus, nō contra inuisibilia visibili
bus. Tu præpostere ad ista Christū accōmodas, quæ cōue
niebat ad Christū applicari. An testimoniū flagitas, carnis
vocalū, non tantū ad libidinē aut luxum pertinere? Ace
cipe quod idem apostolus hoc ipsum (quod semper) agens,
scribit Colossensibus. Nemo vos seducat volens in humi
litate et religione angelorū, quæ non vidit, ambulās frustra
inflatu sensu carnis suæ, & non tenens caput, id est Chris
tum, ex quo totū corpus per nexus & coniūctiōnes summi
nistratū, & constructum, crescit in augmentū dei. Et ne qd
dubites eum loqui de iis, qui cerimoniais quibusdā corpora
libus freti, aliorum spiritalibus obstrepunt studiis, attende
quod sequit̄. Si ergo mortui estis cum Christo, ab elemētis
huius mundi, quid adhuc tanq̄ viuētes mundo decernitis?
Ab his igitur nos auocans paulo post. Igitur (inquit) si con
surrexistis cum Christo, quæ sunt quærite, vbi Christus est
in dextera dei sedens, quæ sursum sunt sapite, nō quę super
terram. Deinde spiritalis vitæ præcepta tradens, quid tan
dem monet? Num vt his aut his cerimoniais vtamur? num
vt sic aut sic vestiamur? vt his aut his cibis victitemus? vt
tantū psalmorum exhauriamus? Nihil horum. Quid igitur?
Mortificate inquit mēbra vestra, quæ sunt super terrā,
fornicationē, immūdiā, libidinē, concupiscentiā malā, &

auaritiã, quæ est Idoloz seruitus. Ac paulo post. Nunc aut
 deponite & vos oia, iram, indignationẽ, malitiam, Pauloq;
 inferius. Expoliãtes vos veterẽ hoïem, cum actibus suis, &
 induẽtes nouũ, eum qui renouat in agnitionẽ dei, secundũ
 imaginẽ eius qui creauit eũ. Quis est aut vetus homo? Nẽ
 pe Adã ille de terra terrenº, cuius cõuersatio est in terra, nõ
 in cõelis. Terrã intellige, quicq; visibile, eoq; tẽporarium.
 Quis nouus homo? Nẽpe de cõelo cõlestis. Cõelũ accipe,
 quicq; inuisibile, eoq; æternũ. Postremo, ne Iudaico morẽ
 certis quibusdã obseruationibus, tanq; magicis cerimoniis
 deũ demereri velimº, docet eatenus opa nra grata esse deo,
 quatenus ad charitatẽ referunt, indidẽ profecta. Super oia
 aut hæc inquit charitatẽ habete, qd est vinculũ perfectio
 nis, & pax dei Christi, exulet i cordibus vris, in qua et vos
 cati estis in vno corpe. Dabo argumentũ euidentius. Ad Ga
 latas scribens, sæpe carnẽ, sæpe spũm noiat, quos non tm a
 libidine vocat ad castimoniã, sed a Iudaismo & operũ fidu
 cia, in quã erãt a pseudoapostolis inducti, conat retrahere.
 Hic igi opera carnis recensens, vide q vitia cõmemoret. Ma
 nifesta sunt aut opa carnis, q sunt fornicatio, imũditia, im
 pudicitia, luxuria, Idoloz seruitus, veneficia, inimicitie, cõ
 tentiões, æmulatiões, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ
 homicidia, ebrietates, cõmessatiões, & his similia. Neq; multo
 post. Si spiritu viuimus, spũ ambulemus. Deinde qsi pestẽ
 spiritui infestã indicãs, addit. Non efficiamur inanis glorię
 cupidi, inuicem prouocãtes, inuicem inuidentes. De fructi
 bus arbor cognoscitur. Q; vigilias, q; ieiunia, q; silentia, q;
 preculas, q; reliquas id genus obseruatiões non pteris, ni
 hil moror. In spũ non credã esse, nisi videro fructus spũs. In
 carne esse cur nõ affirmẽ, cum post sæcularẽ pene istarẽ res
 rum exercitationẽ, adhuc in te dephendã opera carnis? In
 uidentia plusq; muliebrẽ? Iracundiã & ferocitatẽ militarẽ,
 rixãdi nunq; satiatã libidinẽ, rabiosam maledicentiã, vipes
 reum linguæ obtretractricis venenũ, animũ tumidũ, ceruicẽ

MILITIAE CHRISTIANAE

præfractā, lubricam fidē, vanitatē, fictionē, assentatiōem.
 Tu fratrem in cibo aut potu, cultuue iudicas. At Paulus te iu-
 dicat ex factis tuis. An hoc te a carnalibus mūdānis sepat,
 qđ tu leuioribus quidē in rebus, sed iisdē tamē vitiis labo-
 ras? Num turpior est, qui ob hæreditatē interceptā, ob vitis
 atā filiā, ob lesū parentē, ob magistratū, ob principis gra-
 tiam, iras, inimicitias, æmulationes suscipit, q̄ tu qui (pudet
 dicere) q̄ de nihilo, multo hæc omnia facis acerbius? Causa
 » peccandi leuior, non eleuat crimen, sed exaggerat. Neq; res
 » fert in quāto pecces, modo parī affectu. Immo refert adeo,
 » hoc em̄ quisq; sceleratior est, quo minore momēto ab hone-
 » sto abducitur. Non ego nunc loquor de iis monachis, quos
 » rum mores & mundus detestatur. Sed de his quos vulgus
 » miratur, non vt hoīes, sed vt angelos. Quos ipsos tamē ob-
 » fendi non oportet hoc sermone, qui vitia notat, non homi-
 » nes. Q; si boni viri sunt, gaudeant etiā a quocūq; admone-
 » ri in his, quæ ad salutē pertinet. Neq; clam me est, inter eos
 » esse plurimos, qui literis & ingenio adiuti, spiritus myste-
 » ria degustarūt. Sed (quod ait Liuius) fere fit, vt maior pars,
 » vincat meliorem. Cæterū si verum fateri fas est, nōne vide-
 » mus arctissimū quoq; monachorū genus, fastigium religi-
 » onis, aut in cerimoniis, aut in certa lege psalmodum, aut in
 » corporū labore ponere? Quos si quis excutiat, atq; de spiri-
 » tualibus percontetur, vix perpauca inuenerit, qui non in
 » carne ambulent. Et hinc ista tanta animorū infirmitas, illic
 » trepidantiū, vbi timor non est, illic oscitantiū, vbi summū
 » est periculum. Hinc illa perpetua in Christo infantia, vt ne
 » quid dicam grauius, quod præposteri rerum æstimatores,
 » ea facimus plurimi, quæ sola nihili sunt, iis neglectis, quæ
 » sola sufficiunt, semper sub pædagogis agentes, semper sub
 » iugo, nec vnq̄ ad libertatē spiritus aspirantes, nunq̄ ad am-
 » plitudinē charitatis crescentes. Cum clamet Paulus ad Ga-
 » latas, stete et nolite iterū iugo seruitutis contineri. Atq; alio
 » loco. Itaq; lex pædagogus noster fuit in Christo, vt ex fide

iustificemur. At vbi venit fides, iam non sumus sub pædagogogo. Omnes em̄ filij dei estis per fidem, quæ est in Christo Iesu. Neq; multo inferius. Ita & nos cum essemus paruuli, sub elementis mundi eramus seruientes. At vbi venit plenitudo temporis, misit deus filiũ suum factũ ex muliere factum sub lege, vt eos qui sub lege erant, redimeret, vt ad optionẽ filiorum reciperemus. Quoniã autem estis filij dei, misit deus spiritũ filij sui in corda vestra, clamantẽ, Abba pater. Itaq; iam non est seruus, sed filius. Iterũ alibi. Vos enim in libertatem vocati estis fratres, tantũ ne libertatẽ, in occasione detis carnis, sed per charitatem spiritus, seruite inuicem. Omnis em̄ lex in vno sermone impletur. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Quod si inuicem mordetis & comeditis, videte ne ab inuicẽ consumamini. Rursum ad Romanos. Non em̄ accepistis spiritũ adoptionis filiorũ dei, in quo clamamus Abba pater. Eodem pertinet & illud quod Thimotheo scribens, Exerce autẽ (inquit) teipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio, ad modicũ utilis est, pietas ad om̄ia est utilis. Et ad Corinthios. Dominus spiritus est. Vbi autẽ spiritus, ibi libertas. Sed quid nos vnũ, aut alterum locũ referimus? Totus in hoc est Paulus, vt caro quæ contentiosa est contēnatur, & in spiritu, qui charitatis & libertatis est author, nos constituat. Indiuiduae enim inter se comites sunt, caro seruitus, inquietudo, cōtentio. Rursum, Spiritus, pax, amor, & libertas. Hęc passim inculcat apostolus. Num meliorẽ religionis magistrũ requirimus, præsertim cũ huic om̄is diuina scriptura concinat. Hoc erat maximum mandatũ in lege Moysaica, hoc iterat ac perficit in euãgelio Christus, Ob hoc potissimum natus ac mortuus est, vt nos doceret, non Iudaizare, sed amare. Post cœnam illã suã præmã, q̄ sollicitate, quãto affectu mādatur apostolis suis, non de cibo aut potu, sed de charitate mutuo seruanda. Quid aliud docet, immo rogat huius symmystes Ioannes, nisi vt diligamus inuicem? Paulus cũ passim (vt dixi) charitatem

MILITIAE CHRISTIANAE

cōmendās, tum ad Corinthios scribēs, & miraculis, & prophetię, & angelorū linguis, anteponit charitatē. Ne tu mihi ilico charitatē esse dicas, in tēplo frequentē esse, signis diuorum p̄cumbere, cereolos accendere, numeratas preculas iterare. Nihil istis opus habet deus. Charitatē Paulus vocat, ædificare proximū, omnes eiusdē corporis mēbra ducere, omnes vnū in Christo putare, de fraternis cōmodis, perinde vt de tuis in dño gaudere, incōmodis mederi, veluti p̄priis. Māsuete corripere errantē, docere nescientē, erigē lapsū, consolari deiectū, adiuuare laborantē, Subuenire egenti, in summa oēs opes tuas, omne studium, oēs curas ad hoc referre, vt q̄ plurimis prosis in Christo, vt quēadmodū ille neq̄ sibi natus est, neq̄ sibi vixit, neq̄ sibi mortuus est, sed totū se donauit vsibus nostris, ita et nos fratrum cōmoditatibus inseruiamus, nō propriis. Quod si fieret, nihil esset religiosorū vita, neq̄ letius, neq̄ facilius, quā nunc contra tristē fere videmus, & laboriosam, ac Iudaicis superstitionibus plenā, nec ab vllis laicorū vitiis immunē, in nōnullis contaminatiorē. Quod hoīm genus si nūc reuiuisceret Augustinus, quo authore vitæ pleriq̄ gloriānt, profecto ne agnosceret quidē. Clamaretq̄ nihil se minus p̄baturum fuisse, q̄ hoc vitæ genus, neq̄ ad superstitionē Iudæorū, sed ad apostolorum regulā viuendi rationē instituisse. Sed audio iam dudū quid mihi respondeāt, quidā paulo faniores. In minimis vigilandū, ne paulatim defluat in maiora vitia. Audio & approbo, verū non paulo magis aduigilandū, ne sic in hæreas minimis, vt a maximis penitus excidas. Ibi periculum euidentius, sed hic grauius. Ita Scillā fugito, ne in Charibdīm incidas. Ista facere salutare est, sed eis inniti perniciosum. Paulus nō te vetat elemētis vtī, sed seruire nō vult elemētis eum, qui liber est in Christo. Non dānat legē factorum, sed si qs ea legitime vtatur. Sine his fortasse pius non eris, sed nō ista te piū faciūt. Conducēt ad pietatem, ita si quidē in hoc vtare. Sin frui cōperis, pietatē oēm semel ex

Respondeat q̄busdam

23

22 tinguū. Apostolus contemnit opera Abrahæ, quæ summa
 23 fuisse nemo nescit, & tu tuis cōfidis? Deus auersat victimas
 24 & sabbata, & neomenias populi sui, quorū oīm ipse fuerat
 author. An audēbis tuas obseruatiunculas, cū diuinæ legis
 præceptis conferre? Audi tamē ad ista nauseantē, ac stomacho
 chantē deum. Quo mihi mltitudinē victimarū vestrarum?
 Plenus sum. Holocausta arietū, & adipem pinguiū, & sang
 guinē vitulorū, et agnorū, & hircorū nolui. Cum veniretis
 ante conspectū meum, quis quæsiuit hæc de manibus vris,
 vt ambularetis in atriis meis? Ne offeratis vltra sacrificium
 frustra incēsum abominatio est mihi. Neomeniā & sabbas
 tum, & festiuitates alias non ferā. Iniqui sunt cœtus vestri,
 Calēdas vestras, & solēnitates vras, odiuit anīa mea. Facta
 sunt mihi molesta, laboraui sustinēs. Et cum extēderitis ma
 nus vras, auertā oculos meos a vobis, & cū multiplicaueris
 tis oratiōes vestras, nō exaudiā vos. Nōne cum obseruatio
 nes & ritus sacrorū cōmemorat, tū multiplicatas orationes,
 tanq̄ digito notat eos, qui religionē numero psalmoz, aut
 precū metiunt? Attende & illā, q̄ mire diuinū fastidiū pro
 pheta faciūsus exaggerat, vt iā nec auribus, nec oculis ferre
 potuerit. Quæ tandē obsecro? Nimirū quæ ipse tanta religi
 one seruāda tradiderat, quæ tanta veneratiōe, tot seculis fu
 25 erāt a regibus sanctis, & prophetis obseruata. Et hæc dete
 26 stat adhuc in lege carnali, & tu tuis domi tibi natis obserua
 27 tiūculis, fidis in lege spiritali? Idem alio loco eundē prophe
 tam clamare indefinēter, et instar tubę vocē iubet intēdere,
 videlicet in re seria & acri rephensiōe digna, quæq; fere non
 nisi magna cōtentione ab istis obtineri queat. Me inquit de
 die in diē quærūt, & scire vias meas volūt, quasi gens quæ
 iustitiā fecerit, et quæ iudiciū dei sui non dereliquerit. Ro
 gāt me iudicia iustitiæ, & appropiquare deo volūt. Quare
 ieiunauimus, & nō aspexisti, humiliuimus anīas nostras,
 & nescisti? Ecce in die ieiunij vestri inuenit volūtas vestra,
 & oēs debitores vros repetitis. Ecce ad lites & contētionēs

Autores ex prophetis contra
 religiosos nō spirituales.

MILITIAE CHRISTIANAE

ieiunatis, & percutitis pugno impie. Nolite ieiunare sicut vs
 q; ad hanc diem, ut audiat in excelsis clamor vester. Nunquid tale
 est ieiunium quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? Nun
 quid contorquere quasi circulum caput suum, et sacco et cinerem sterne
 re? Nunquid istud vocabis ieiunium, & diem acceptabilem domino?
 Sed quod hoc esse dicemus? Dicit dominus, quod ipse mandarat. Mi
 nime. Quid igitur? Sed in carne legis manere, & in re nihili con
 fidere, id vero detestatur. Proinde utroque loco quod velit accedere,
 demonstrat. Lauamini, inquit, mundi estote, auferite malum cogita
 tionum vestrarum de oculis meis. Cum audis mala cogitationum
 nonne palam spiritum & internum hominem denotauit? Oculi domini non
 vident in manifesto, sed in occulto, neque secundum visionem oculo
 rum iudicat, neque secundum auditum aurium arguit. Nescit fatuas vir
 gines, foris expolitas, intus inanes. Non nouit eos qui labiis
 dicunt, domine domine. Deinde admonet usum vitae spiritualis,
 non tam in ceremoniis, quam in proximi charitate sitam esse. Quer
 rite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite
 viduam. Similia subtexuit, & alteri loco de ieiuniis. Nonne
 hoc est magis ieiunium quod elegi? Dissolue colligationes im
 pietatis. Solue fasciculos deprimentes. Dimitte eos, qui con
 fracti sunt liberos, & omne onus dirumpe. Frange esurienti
 panem tuum, & aegros vagosque induc in domum tuam. Cum vi
 deris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Quid igitur
 faciet Christianus? Negliget ecclesiae mandata? contemnet
 honestas maiorum traditiones? dabit piis consuetudines?
 Immo si infirmus est, seruabit ut necessarias, si firmus &
 perfectus, tanto magis obseruabit, ne sua scientia fratrem of
 fendat infirmum, & occidat eum pro quo mortuus est Chris
 tus. Haec oportet non omittere, sed illa necesse est facere. Non
 dantur opera corporalia, sed praesentant inuisibilia. Non dam
 natur cultus visibilis, sed non placet deus, nisi pietate inuis
 ible. Spiritus est deus, & spiritualibus victimis flectitur. Tur
 pe sit Christianis ignorare, quod gentilis quidam poeta non
 ignorauit. Qui de pietate percipiens, Si deus (inquit) est anis

mus, nobis vt carmina dicunt. Hic tibi precipue sit pura mente
 colendus, Ne contemamus authorē, vel ethnicū, vel minus
 tum, Sententia est magno etiā theologo digna, et vt ego quis
 dem deprehēdi, tam intellecta a paucis, quā a nemine nō le
 cta. Ea vero est hmōi. Similia sibi afficiunt. Tu deū tau
 ro cæso, aut thureo vapore moueri magnope credis, q̄si cor
 pus esset. Mens est, et quidē purissima simplicissimaq̄. Pro
 inde potissimū mente pura colendus est. Tu cæreū accensum,
 sacrificiū putas. At Dauid sacrificiū (inquit) deo spūs cōtrī
 bulatus. Et si despexit sanguinē hircorū, aut vitulorū, at cor
 contritū & humiliatū non despiciet. Si facis, q̄d tribuit ocu
 lis hoīm, multo magis adhibe, q̄d requirūt oculi dei. Reli
 gioso cucullo tegit corpus, q̄d tum, si mundanā vestē gerit
 aīus? Si niuea tunica velať homo exterior, sint & interioris
 hoīs vestimēta cādida, sicut nix. Silētiū agis foris, m̄to ma
 gis cura, vt vacet mēs int⁹. In tēplo visibili demittis genua
 corpis, nihil agit, si in tēplo pectoris stas erectus cōtra deū.
 Veneraris lignū crucis, magis sequere mysteriū crucis. Ieiū
 niū agis, & abstines ab iis, q̄ non coīquināt hoīem, & non
 cōtines ab obscœnis sermōibus, qui polluūt & tuā, & alie
 nā consciētiam? Corpori subducit̄ cibis, & aīa siliquis por
 corū sese ingurgitat? Exornas ædem saxeā, religioni habes
 loca sacra. Quid refert, si tēplum pectoris, cuius parietē per
 fodit Ezechiel, abominatiōibus Aegyptiis pphanatū est?
 Sabbatū agis foris, & intus oīa vitiorū tumultibus perstre
 punt. Non mœchať corpus, sed auarus es, iam mœchus est
 animus. Psallis lingua corporea, sed intus ausculta, quid di
 cat animus. Ore benedicis, & corde maledicis. Corpore an
 gusta cellula contineris, & cogitatiōe per totum orbē vaga
 ris, Audis verbū dei corporeis aurib⁹. Magis audias intus.
 Quid em̄ dicit propheta? Nisi audieritis intus, plorabit a
 nima vestra. Quid autē legis in euangelio? Vt vidētes non
 videant, & audiētes non audiāt. Et rursus propheta, aure
 audietis, & non percipietis. Beati igitur, qui intus audiunt

MILITIAE CHRISTIANAE

22 verbū dei. Fœlices, quibus dñs intus dicit verbū, & saluas
 22 buntur anīæ illoꝝ. Hanc aurē iubetur a Dauid inclinare fi
 22 lia regis, illa, cuius oīs decor ab intus in fimbriis aureis. De
 22 niq; quid refert, mala non facere, quæ affectu concupiscis?
 22 Quid refert bona foris agere, qbus diuersa fiunt intus? An
 magnū est, quod corpore Hierosolymā adis, cū intra temet
 ipm sit Sodoma, sit Aegypt⁹, sit Babylon? Non magnū est
 carneis calcaneis vestigiā calcasse Christi, at maximū, affe
 ctū sequi vestigiā Christi. Si maximū est contigisse sepul
 chrū domini, nō maximū erit expressisse mysteriū sepultu
 ræ? Accusas apud sacerdotē hoīem tua peccata, vide quom
 modo accuses apud deū. Nā apud illū accusare, intus odisse
 est. Tu forte sigillis cereis, aut pecuniola, aut peregrination
 22 cula semel elui culpas credis. Tota erras via. Intus acceptū
 22 est vulnus, intus pharmacū admoueat necesse est. Corrus
 ptus est affectus, amasti, qd erat odio dignū, odisti, qd erat
 amandū. Dulce tibi fuit amarū, & amarū dulce. Nihil mo
 ror, quid exhibeas foris. Sed si mutatis vicibus, qd modo
 amabas, odisse, fugere, horrere cœperis, si dulcescit affectui
 quod modo fel sapiebat, ita demū sanitatis argumentū ac
 cipio. Amauit multū Magdalena, & dimissa sunt ei peccas
 ta mltā. Quo magis Christū amabis, hoc magis oderis tua
 vitia, nam odiū peccati, cōsequit amorē pietatis, velut vmb
 22 bra corpus. Malo te semel mores tuos vitiosos intus ac vere
 22 odisse, q̄ decies verbotenus detestari apud sacerdotē. Ergo,
 22 vt quædā exempli gratia retulimus, in toto theatro mundi
 huius visibilis, in vetere lege, in noua, in omī mandato ecc
 lesiæ, deniq; in teipso, atq; in omni negotio humano, foris
 caro quædā est, intus spūs. In quibus si nō ordinē faciemus
 præposterū, sed in his quæ vident, nō ita multū fiducia po
 nentes, nisi quatenus ad meliora, momēti qd adferūt, semp
 22 ad spiritū, et ea quæ charitatis sunt, respiciamus, euademus
 22 non tristes, vt isti, & imbecilles, semp pueri (vt puerbio dici
 22 tur) animales, ossa arida, (vt apud prophetā est) spiritū non

99 habētia, lethargici, stupidi, rixosi, liuidi, susurrones, sed ex
 99 celsi in Christo, ampli charitate, robusti, & ad vtrāq; fortis
 99 nam stabiles, ad minima cōniuentes, ad summa enitentes,
 99 pleni alacritatis, pleni sciētīæ, quā qui reiciūt, eos reicit &
 ille scientiarū dominus. Imperitiā em̄, quā fere comitat̄ in
 docilitas, & quā græci pulchre vocant philautiā, sola facit,
 vt (qd̄ ait Esaias) cōfidamus in rebus nihili, & loquamur
 vanitates. Cōcipiamus laborē, et pariam⁹ iniquitatē. Sem-
 per seruiamus trepidi atq; humiles, cerimoniis Iudaicis. De
 cuiusmodi loquēs Paulus Testimoniū inquit phibeo illis,
 quod zelū quidē dei habēt, sed non secundū scientiā. Quid
 99 autē ignorabant? Nempe qd̄ finis legis Christus. Christus
 99 autē sp̄ritus est, charitas est. Apertius autē Esaias miserā &
 inuutilē istorū seruitutē in carne, describit. Propterea (inquit)
 captiuus ductus est populus meus, quia nō habuit scientiā.
 Et nobiles eius interierūt fame, & multitudo eius siti exa-
 ruit. Non mirū quod populus seruit elemētis huius mundi,
 videlicet vulgus indoctū, & nō nisi de alieno pectore sapi-
 ens. Magis mirandū, quod religionis Christiane quasi pri-
 mates, in eadē captiuitate, fame intereūt, & siti exarescunt.
 Quare fame intereūt? quia non didicerūt a Christo frange-
 re panes ordeaceos. Siliquā modo asperā circūligūt, medul-
 lā non eruūt. Quare siti exarescūt? Quia nō didicerūt a Mo-
 se, aquā de spiritali petra elicere. Neq; hauserūt de flumibus
 quæ de vētre Christi fluūt aquæ viuæ. Hoc autē dictū est de
 sp̄, non de carne. Tu igit̄ mi frater, ne tristib⁹ laboribus nō
 multū pmoueas, sed mediocri exercitio, cito grādīs & vege-
 tus euadas in Christo, hanc regulā diligenter amplexus, ne
 99 velis cum imundis anīalibus humi reptare, sed semp̄ alis il-
 99 lis nitēs, quas Plato putat in anīs amoris calore elicitas, de-
 nuo pullulascere, a corpe ad sp̄m, a mūdo visibili ad inuisi-
 bilē, a lra ad mysteriū, a sensibilib⁹ ad intelligibilia, a cōpo-
 sitis ad simplicia temetip̄m, quasi gradibus quibusdā scalæ
 Iacob erige. Ita ad se propinquātī, vicissim appropinquabit

MILITIAE CHRISTIANAE

dñs, & si tu pro virib⁹ de tua caligine, sensuūq; strepitu co
 23 naberis assurgere, occurret ille cōmode, e luce sua inaccessis
 23 bili, & silētiō illo incogitabili, in quo nō sensuū tantum oīs
 23 tumultus, sed & intelligibiliū oīm imagines cōticescunt.

CA Non Sextus.

Et qm̄ ex tpe scribēti, aliud ex alio in mentē venit, subte
 xam & sextā regulā, superioribus quodāmodo cognatā, tam
 necessariā ad salutē vniuersis, q̄ a paucis curā habitā. Ea est
 23 vt anīus ad Christū anhelātis, a vulgī tū factis, tū opīnioni
 23 bus q̄ maxīe dissentiat, nec aliunde q̄ ab vno Christo, pieta
 23 tis exēplū petat. Hoc est em̄ vnicū archetypū, vnde quisq; s
 23 vel vnguē discesserit, a recto discedit, atq; extra viā currit.
 Proinde Plato grauit̄ pfecto, vt plerāq; in politia sua, ne
 gat eū virtutē constāter tueri posse, q̄ de turpi atq; honesto,
 nullis certis opīnionibus mentē imbuerit. At quāto pncipio
 sius est, falsas opīniones de iis, quā ad salutē pertinēt, anīo
 penitus insidere. Quare hoc vel in primis curādum putat, vt
 custodes illi, q̄s oportet omī turpitudine vacare, q̄ optimas
 23 opīniones de fugiendis atq; expetēdis, easq; q̄ certissimas,
 23 tanq̄ leges quasdā sanctissimas anīo insculpāt suo. Quicqd
 em̄ persuasione penitus inhæsit aīo, id quisq; moribus ex
 23 primit. Eoq; p̄cipua Christianorū cura huc intēdi deberet,
 23 vt pueri iā inde ab incunabulis, iter ip̄as blāditiās nutritū,
 23 & parentū oscula, inter l̄atorū manus, p̄suasiones imbibāt
 23 Christo dignas, p̄pterea q̄d nihil vel altius insidit anīo, vel
 23 hæret tenacius, q̄ qd' rudibus (vt inquit Fabius) annis indit
 tur. Procul p̄cul ab auriculis infantilibus, amatoriq; cātū
 culæ, quas domi forisq; cantillant Christiani, spurciores, q̄
 vnq̄ Ethnicorū vulgus receperit. Non audiāt accepta iactu
 ra rei, materculā eiulantem. Non amissa sorore, se miserā ac
 destitutā clamitantē. Non audiāt patrē ignauīā opprobran
 tem ei, qui iniuriā non cū fœnore rettulit, nō admirantē eos
 qui rem quocūq; modo fecerūt amplissimā. Ingeniū hoīs ad
 23 vitia p̄clue. p̄ncipiosum exēplum statim arripit, nō aliter, q̄

33 ignē vicinū naphtha. Quanq̄ idē hoc nulla non ætate agens
 33 dum, vt oēs vulgi errores, ab ipsis vsq; radicibus ex animo
 33 reuellant, atq; in eorū locum salutare opiniones inserantur,
 33 adeoq; roborent, vt nullis rebus queant cōuelli. Quod qui
 fecerit, is nullo negotio virtutē sua sponte sequet, & secus
 agentes miseratiōe, non imitatione dignos iudicabit. Huc
 em̄ pertinet illud a Socrate, non absurde dictum, quanq̄ ab
 33 Aristotele reprehensum, virtutē nihil aliud esse, q̄ scientiam
 33 fugiendorū, atq; expetendorū. Non quod nō viderit discris-
 men inter cognitionē honesti, atq; amorē, sed quēadmodū
 33 Demosthenes Pronūtiationē primū, secundū ac tertium
 in eloquentia respondit esse, videlicet adeo præcipuā par-
 tem significās, vt in ea totam esse duceret, itidem Socrates
 33 agens cum Protagora, argumētis euincit, tantū in om̄i vir-
 33 tute momēti scientiā adferre, vt peccata non aliunde profi-
 33 ciscantur, q̄ a falsis opinionibus. Etem̄ & qui Christū amat,
 et qui voluptatē, pecuniam, honorē, falsum amat, nimirum
 vtriq; dulce, bonū, ac pulchrum sequuntur. At hi labuntur
 inscitiā, pro dulci amplectentes, quod est acerbissimū, pro
 acerbis fugientes, quod est dulcissimū, item pro bono ac lu-
 cro sequentes, quod merum est detrimentū, pro damno ti-
 mentes, quod vnicum est lucrum, id pulchrum iudicantes,
 quod est fœdum, id pudendum opinantes, quod solum est
 gloriosum. Porro si cui penitus persuasum sit, ac iam veluti
 33 cibis in animi substantiā sit traiectum, solā virtutem, opti-
 33 mam esse, dulcissimā, pulcherrimā, honestissimā, vtilissi-
 33 mam; contra turpitudinē, vnicum esse malū, cruciatum, fœ-
 33 dum, erubescendū, dānosum; atq; hæc nō opinione popula-
 33 ri, sed ip̄a natura rerū metiat, fieri non potest, vt ea constāte
 persuasiōe, diu in malis hereat. Pessimus em̄ iam olim tū vi-
uēdi, tū sentiēdi author vulgus est. Neq; vnq̄ ita bene actū
 est cū rebus humanis, vt non pessima placuerint plurimis.
 Caue sic cogites. Hoc nemo non facit. His vestigiis maio-
 res mei sunt ingressi. Hac in sentētia est ille tantus philoso-

 Vulgus

MILITIAE CHRISTIANAE

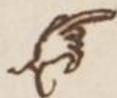
22 phus, tantus theologus. Sic viuūt a magnatibus. Hoc regiū
 22 est institutū. Hoc & episcopi & pontifices summi factitant.
 22 Hi profecto vulgus nō sunt. Nihil te moueant ingētia nos
 22 mina. Ego vulgū nō loco, sed pectore metior. Vulgus sunt,
 22 quicūq; in specu illo Platonico vincti suis affectib⁹, inanes
 22 rerū imagines, pro verissimis rebus admirant. Nōne prepo
 22 stere faciat, si quis non lapidē regulæ, sed regulā lapidi cō
 22 netur applicare? Nōne multo absurdus, si quis non hoīm
 22 mores ad Christū, sed Christū ad hoīm vitā labore inflecte
 22 re? Non ideo rectū puta, quia primores, quia maxima pars
 22 hoīm factitat, sed ita demū rectum est, qd fit, si quadrat ad
 22 regulā Christi. Immo hoc ipso tibi suspectū quid esse oportet,
 22 qd plurimis placet. Pusillus grex est, & erit semper, cui
 22 cordi est Christiana simplicitas, paupertas, veritas. Pusillus
 22 est, sed beatus, quippe cui soli debetur regnū cœlorū. Arcta
 22 est via virtutū, & a ppaucis calcata, sed nō alia ducit ad vi
 22 tam. Prudēs ædificator, vtrum tandē ab vsitatissimo, an ab
 22 optimo opere petit exemplū? Pictores non nisi optimas ta
 22 bulas sibi proponūt. Exemplū nostrum Christus est, in quo
 22 vno oēs insunt beate viuēdi rationes. Hunc sine exceptiōe
 22 licebit imitari. Cæterū in probatis viris, eatenus vnū quod
 22 q; in exemplū vocare cōueniet, quatenus respondebit cum
 22 archetypo Christi. De vulgo aut Christianorū sic existima,
 22 nullū vnq; fuisse corruptius, ne apud Ethnicos quidē, quan
 22 tum ad opīones de moribus attinet. Cæterū de fide, quid
 22 sentiāt, viderint ipsi. Hoc certe indubitatissimū est, fidē sine
 22 moribus fide dignis, adeo nihil iuuare, vt etiā in cumulum
 22 cedat dānationis. Euolue veterū annales, & cōfer horū tem
 22 porū mores. Quādo vera probitas despectior? quādo sic in
 22 precio habitē diuitiæ vndecūq; partæ? Quo vnq; sæculo ve
 22 rius illud Horatianū. Scilicet vxorē cū dote, fidēq; & ami
 22 cos. Et genus & formā regina pecunia donat. Et illud eius
 22 dem. Nā genus et virtus, nisi cū re, vilior alga est. Quis iam
 22 nō serio legit Ironiā illam Satyricā? O ciues, ciues, querēda

Vulgus christianorum.

pecunia primū Virtus post nūmos? Quādo luxus solutior?
 Quādo stupra, adulteria, vel latius patuerūt, vel impunitio
 33 ra fuere, vel minus in probro? dum in aliis, suis vitiis indul
 33 gent principes, & quisq; speciosum factu ducit, quicq; in
 33 aulicorū mores abiit? Cui non extremū malum ac pbrum
 videē pauperies? Olim in scortatores, in sordidos, in glorio
 sos, in admiratores pecuniā, etiā de plaustris famosa scom
 mata iaciebant, in spectaculis gētiliū, scite notatis vitiis, ap
 plaudebat a vulgo, qbus nunc a Christianorū proceribus,
 male laudatis applaudit. Non tulerūt theatra Atheniensiu
 histrionē, e tragœdia quapiā Euripidis, saltatem, verba cui
 iusdā auarū, vnam pecuniā, reliquis humanę vitæ cōmodis
 præferētis, ac plane futurę erat, vt actorem cum tota fabula
 exploderēt, eiicerētq; ni mox assurgēs poeta, paulisper etiā
 manere iussisset, ac spectare quorsum admirator ille aurī ef
 33 set euasurus. Quā multa sunt apud illos exēpla eorū, qui e
 33 bene administrata rep. præter honestā opinionē, nihil in tes
 tuem familiā retulerūt, qui fidē pecunia, qui pudicitia vita
 potiorē habuerūt? Qui neq; prosperis rebus insolescere, neq;
 q; aduersis frangi potuerūt? Qui honesta pericula volupta
 tibus anteposuerūt? Qui sola conscientia recti cōtenti, neq;
 honores, neq; opes, neq; reliqua fortunæ cōmoda desydera
 33 bant? Et vt ne cōmemorē Photionis sanctitatē, Fabritij di
 33 uitiis potiorē paupertatē, Camilli magnanimitatē, Bruti
 33 fæueritatē, Pythagore pudicitia, Socratis inexpugnabilem
 continentia, Catonis integritatē, ac mille pulcherrima oīm
 virtutū decora, quæ passim in Lacedæmoniorū, in Persarū,
 in Atheniensium, in Romanorū annalibus legunt, magno
 quidē nostro pudore, Diuus Aurelius Augustinus, vt ipse
 de se in cōmentariis confessionū suarum testat, iam multo
 priusq; Christū indueret, contēperat pecuniā, p nihilo ha
 33 bebat honores, gloria non cōmouebatur, voluptatibus aut
 33 vsq; adeo frena negarat, vt homo adolescēs, vna muliercu
 la cōtentus esset, cui & cōiugij fidē seruabat, Hos aīos, hæc

MILITIAE CHRISTIANAE

Nuptis
Ine christianos christianos viuē
Dedery est.
phdolor

Com opioz nobilitatis.
Nobilitatem stematam cogit
Nota.

exēpla, inter aulicos, inter eccl'asticos, addā & inter monachos, nō temere q̄s inuenerit. Aut si quis huiusmodi extiterit, ilico velut asinus inter simias, ostentui ac risui erit, delirus, hebes, hypocrita, rerū imperitus, melancholicus, amēs oīm vna voce dicet, ac ne homo quidē iudicabit. Sic Christiani Christi doctrinā veneramur, sic exprimimus, vt nihil vecordius, nihil abiectius, nihil magis pudendū iam vulgo habeatur, q̄ vere ac toto pectore esse Christianū. Quasi aut Christus frustra versat⁹ sit in terra, aut alius sit nūc, quā olī Christianismus, aut nō ex æquo ptineat ad oēs. Ab his igit volo te toto aīo dissentire, & rerū oīm precia, vnus Christi cōmunionē metiri. Quis vulgo nō præclarū autumat, atq; inter p̄cipua bona ponendū, claris maioribus p̄gnatū esse: id q̄d nobilitatē nomināt. Nihil te moueat, cū audis huius sæculi prudētes, viros graues, summaq; authoritate p̄ditos, admodū serio, de stēmatum gradibus, adductis superciliis, tanq̄ de re vehemēter ardua differentes, & magno conatu, magnas nugas effutientes, cū vides alios sic auoz, atq; atq; uorū imaginibus tumētes, vt reliquos præ se vix hoīes esse iudicent. Sed horū errorem, Democritico risu prosequēs, id (quod res est) reputa, vnicā ac summā esse nobilitatem, in Christo renatū esse, illius insitū esse corpori, vnū corpus, & vnū spiritū fieri cum deo. Sint alij regū filij, tibi maximum sit, quod & es, & diceris filius dei. Illi sibi placeāt, q̄d in aulis principū versent, tu elige cum Dauid, abiect⁹ esse in domo dei. Attēde q̄s elegerit Christus, infirmos, stultos, ignobiles, scđm mundū. In Adam oēs ignobiles nascimur, in Christo oēs vnū sumus. Vera nobilitas est, inanē contēnere nobilitatem. Vera nobilitas est, seruū esse Christi. Hos tibi maiores esse puta, quoz virtutes æmularis. Audi quid in euangelio dixerit, optimus æstimator nobilitatis aduersus Iudæos, qui se iactabāt de generis authore Abrahā. Quali vero authore? Non tantū illustri, non solum opulento, non modo victore regū, sed ob diuinas virtutes, diuinis ornato

præconiis? Quis istud non insigne, nō gloria dignū existis
 met? Audi quid audierint. Vos ex patre diabolo estis. Et o
 pera patris vestri facitis. En tibi Paulus & ipse ad magistrū
 regulā generositatē æstimans. Non em̄ (inquit) om̄es qui ex
 circūcisione sunt Israel, hi sunt Israelitæ, neq; qui secū dum
 23 semē sunt Abrahæ, om̄es filiī. Pudenda ignobilitas seruire
 23 turpidini, cum Christo nullā habere cognatiōem, qui non
 agnoscit, nisi qui faciunt voluntatē patris sui, qui in cœlis
 23 est. Turpiter spurius est, qui patrē habet diabolū, habet aut̄
 23 qui illius opera facit, nisi mētitus est Christus. Sed non no
 23 uit mentiri veritas. Suprema generositas est, & filiū, & hæ
 23 redem esse dei, fratrē autem & cohæredē esse Christi. Illo
 rum insignia, quid sibi velint, ip̄i viderint, Christianorum
 insignia sunt cōmunia quidē omnibus, sed tamē illustrissi
 ma crux, coronā spīnea, clauī, lācea, stigmata domini, quæ
 Paulus in corpore suo se gestare gloriatur. De nobilitate ita
 q; vides, quāto alia te sentire velim, q̄ vulgus opinat̄. Eum
 vero qui plurimū auri domi congeffit, quis non vulgo bea
 tum diuitē ac fœlicē vocat? Tu sat beatū, immo solū bea
 23 tum iudica, qui Christū, qui summū bonum possidet. Qui
 23 preciosam illā margaritā bonæ mentis, vel rerum oīm, vel
 23 corporis etiā dispendio, mercatus est. Qui thesaurū inuenit
 sapiētīæ, cunctis opibus preciosioris. Qui a Christo ditiss
 mo, aurū emit ignitū, probatū, vt locuples fiat. Quid igitur
 23 sunt ista, quæ multitudo mirat̄, aurū, gēmæ, prædia? Falso
 23 nomine diuitiæ, vero spinæ, quæ semen diuini verbi suffo
 cant, iuxta parabolā euangelicā, sarcinæ sunt, quibus onus
 sti, nec possunt per arctā viam Christum nudum sequi, nec
 per hostiū humile intrare, in regnū cœlorum. Ne pilo quis
 23 dem temetip̄m meliorē puta, si vel Midas, vel Cræsos opib
 23 bus vincas, sed alligatiorē, impeditiorē, onustiorē. Abunde
 23 sat habet, qui ista fortiter potest contēnere. Satis prospectū
 est ei, cui nihil defuturū promisit Christus. Non esuriet, cui
 sapit manna verbi diuini, Non erit nudus, qui Christum

Con opinioz diuitiaz

MILITIAE CHRISTIANAE

Con opioez volupt.

22 induit. Hoc solū damnū existīma, quoties aliquid de pietas
 22 te decessit, & vitiis accreuit. Ingens lucrū puta, cū mens ac
 22 cessiōe virtutis, facta est melior. Nihil tibi deesse puta, si eū
 22 possides, in quo sunt oīa. Quid autē hoc est, qđ miseri volu
 22 ptatē nominant? Profecto nihil minus, qđ quod dicit. Quid
 igitur? Mera insania est, & plane (quod Græci dicere solēt)
 Aiacis risus, dulce venenū, blanda pernicies. Vera & vnica
 voluptas, gaudium est puræ cōscientiæ, Lautissimæ epulæ
 sunt, studiū sanctarū scripturarū, iucūdiissimæ cātilenæ, psal
 mi spiritus sancti, festiuissima societas, cōmunio sanctorum
 oīm. Summæ delitiæ, fruitio veri. Tu modo purga oculos,
 purga aures, purga palatū, & incipiet tibi dulcescere Chris
 stus. Quo vere gustato, etiā si Milesij, Sybaritæ, Azoti, Epi
 curei, breuiter vniuersi voluptatū architecti, oēs suas illece
 bras in vnū conferant, præ vno illo nausea videbunt. Non
 id protinus dulce est, qđ sapit, sed qđ sano sapit. Si febrētī
 aqua vinū sapit, nemo istud voluptatē noīat, sed morbum.
 Erras, si non credis piis hoībus, longe iucūdiōres esse suas
 lachrymas, qđ impiis, risus, cachinos, iocosq; suos. Non his
 dulcius esse ieiuniū, qđ illis attagines, phasides aues, pdices,
 accipēseres, aut Rhombos suos. Horū frugales mēsulas, ho
 lusculis & leguminibus Pythagoricis instructas, nō longe
 lautiores esse, qđ istorū sumptuosa fastidia. Deniq; vera vo
 luptas est, amore Christi, falsis delitiis nō sollicitari. Iam as
 moris et odij vocabulis, vide qđ mūdus abuta. Cum adoles
 scēs insanus puellā deperit, id vulgus amorē appellat, cum
 nullū verius sit odiū. Verus amor, vel suo dispendio, cōmo
 dis alienis cōsulere cupit. Ille quo nisi ad suā voluptatē spe
 ctat. Igit non illā, sed semetipm amat, quanq; ne se quidem
 amat. Nemo em̄ aliū amare potest, nisi se prius amarit, sed
 recte. Nemo quenq; odisse potest, nisi se pri^o oderit. Verum
 22 bene amare, nōnunq; bene odisse est, & recte odisse, amasse
 22 est. Ergo qui ob tantillum cōmodum (vt putat) suū, puellæ
 22 blanditiis, muneribus, tendit insidias, vt illi qđ habet optis

» mum eripiat, integritatē, pudorē, simplicitatē, bonā mentē,
 » famā, vtrū hic odisse, an amare tibi videt? Profecto nullum
 » hoc odio, odiū atrocius. Cum inepti parētes liberorū vitiis
 » indulgēt, vulgo aiunt, q̄ tenere hi suos amant filios? Immo
 » q̄ crudeliter oderūt? qui dum suis morē gerunt affectibus,
 » liberorū salutē habent neglectū. Quid aliud nobis p̄catur
 » hostis inuidētissimus diabolus, q̄ vt hic impune peccantes,
 » in æternū incurramus suppliciū? Lenem magistrū, & misē-
 » ricordē principē vocant, qui sceleribus quibusdā, vel cōn-
 » uet, vel etiā fauet, vt hoc peccent licētius, quo impunitius.
 » At qd aliud mināt per prophetā dñs iis, quos sua misericor-
 » dia putat indignos? Et nō visitabo (inquit) super filias v̄as
 » quādo fornicant, & super nurus v̄as, quando adulterātur.
 » Dauid vero quid p̄misit? Visitabo inquit in virga iniquita-
 » tes eorū, & in verberibus peccata eorū. Misericordiā autem
 » meā nō dispergā ab eis. Vides vt in Christo nouētur oīa, &
 » rerū vocabula p̄mutent. Qui seipm male amat, is capitalis
 » ter odit. Qui in sese male misericors est, is crudelissime s̄-
 » uit. Bene curare, negligere est. Bene ledere, p̄desse est. Bene
 » perdere, seruare est. Ipse tibi cure eris, si carnis desyderia cō-
 » tēpseris. Si bene s̄aueris ī vitia, hoīem beneficio iuueris. Si
 » peccatorē occideris, hoīem seruaueris. Si p̄dideris qd fecit
 » homo, restitueris qd fecit deus. Age vero iam potentiam &
 » imbecillitatē, fortitudinē & ignauitā, quid esse putat error
 » popularis? Nonne potentē nomināt eum, qui quē velit, fa-
 » cile queat ledere? Quāq̄ odiosa nimīū potentia est, nocere
 » posse, id qd est istis, cum chantaridibus & scorpiis, atq; ip̄o
 » adeo diabolo cōmune, videlicet dare malū. Solus deus ve-
 » re potēs est, qui nocere, nec potest, si velit, nec vult si possit,
 » quippe cuius natura est bñfacere. Sed potēs iste, quomodo
 » tandē ledet hoīem? Eripiet pecuniā, pulsabit corp⁹, adimet
 » vitā? Si pio homini id facit, bñficiū pro maleficio dedit, sin
 » improbo, hic occasionē quidē admistravit, sed ille ipse sibi
 » nocuit. Nemo em̄ nisi a seip̄o ledit. Nemo aliū parat ledere,

Con opinioꝝ potentis.

MILITIAE CHRISTIANAE

» nisi longe grauius ipse sese ledat prius. Damnū pecunię mihi dare paras, iā tu charitate amissa, dānum grauiissimū tibi ipi dedisti. Nō potes mihi vulnus infligere, quin ipse prius vulnus multo atrocius acceperis. Nō adimes mihi vitā corporis, nisi tute tibi prius aīam iugularis. At Paulus ad inferendā iniuriā imbecillis, ad ferendā validissimus, nōne gloriatur sese in Christo posse oīa? Fortē & aīosum vulgo noīant eū, qui ferox & impotentis animi, ad quātumuis leuē iniuriā efferuescit iracūdia, & conuiciū conuicio, maleficiū maleficio retaliat. Cōtra quā acceptā iniuriā mussitat, ac dissimulat, hūc ignauū, pusillanimē, instrenuū appellitāt. Immo quod alienitus a magnitudīe animi, quā verbulo dimoueri a statu mentis, et adeo alienā stultitiā, non posse contēnere, vt hoīem te non putes esse, nisi maleficiū maleficio superaris? At quāto fortius, aīo excelso & amplo, nullā iniuriā non posse negligere, insup et pro maleficio beneficiū reddere? Non ego forte dixerim, qui in hostē audeat, qui mōnia superet, qui vilita contēpta, oīibus periculis obiciat caput, id quod est pene gladiatoribus oīibus cōmune, At animū qui possit vincere, qui ex aīo bene velle, male volētibus, bene mereri, de male merētibus, bene precari, male precātibus, huic deniq; debet cognomē fortis atq; magnanimi. Excutiā & illud, quid mūdus gloriā, ignominīā ac pudorē nominet. Laudaris, Ob quid? & a quibus? Si ob turpia, & a turpibus, ista vero falsa est gloria, et vera ignominia, Vituperaris, rideris. Quā gratia, et a quibus? Ob pietatē, ob innocentīā, vtiq; a malis, Nō ista est ignominia, sed nulla verior gloria. Esto sane, vel vniuersus mūdus explodat, exhibiletq; nō potest nō esse gloriosum, quod approbat Christus. Et si quicquid est mortaliū, applaudit atq; acclamet euge euge, nō potest non esse pudentū, quod deo displicet. Prudentiā vulgo vocāt, rem parare strenue, partā probe cōstabilire, & porro in posterū prospicere. Sic em̄ passim & serio loquētes audimus. Frugi homo est, catus, cordat⁹, cōsultus, puidus, de iis qui breui rem

Con opiorz glorię.

99 faciunt lautiorē. Hoc mūdus qui & mēdax est ipse, & pater
 99 eius. At quid dicit veritas? Stulte īquit, hac nocte repetēt a
 te aīam tuam? Expleuerat horrea messibus, īstruxerat com-
 99 meatu oēs apothecas, abūde multū pecuniā, domi cōdiderat,
 nihil restare putabat, non (q̄d feræ faciunt) vt congestis
 opib⁹, inops custos incubaret, quēadmodū draconē vellus
 aureū seruasse poetę fabulant, sed vti partis frueret, et tamē
 99 hunc stultū appellat euangeliū. Quid em̄ stultius, q̄d vecor
 99 dius, q̄ vmbri inhiantē, res veras amittere, id q̄d solemus
 in cane illo Aesopico ridere. Et in Christianorū moribus nō
 magis ridendū est, vel flendū potius? Incallidus mercator
 habeat, quē Comicū illud fugerit. Pecuniā in loco negligē-
 re maximū interdū est lucrū, qui p̄sens lucellū admittat, q̄d
 nō ignoret ingens dispendiū consecuturū. Quāto inconsul-
 99 tius, huic vmbaticæ vitæ, oībus horis nutanti, tanta solli-
 99 citudine p̄spicere, q̄d tamē fuerat suppeditandū a deo, et in
 futurā vitam nihil cōsulere, quā semp calamitosissimā exis-
 gamus oportet, nisi fuerit ingēti cura p̄spectum? Aliū erro-
 99 rē accipe. Sollertē et rerū peritū vocant, qui rumusculos oēs
 99 captans, nouit toto q̄d fiat in orbe. Quæ fortuna mercatuū,
 quid Brittānorū Tyrānus moliat, quid nouatū Romę, quid
 ortū in Galliis, quomodo Dacæ victitēt & Scythæ, Quid
 consultēt principes. Breuiter qui oī de negotio, apud omne
 genus hoīm garrire calleat, eū aiunt sapere. Quid aut̄ inco-
 99 gitantius, q̄d inscitius, q̄ que p̄cul fiāt & ad te nihil attinēt,
 99 ea vestigare, q̄ vero in tuo pectore geratur, & vel sola ad te
 99 pertinēt, de iis ne cogitare q̄dē? Narras mihi tumultus Brit-
 99 tānicos, narra magis, q̄d in tuo pectore tumultuent, ira, in-
 99 uidiā, libido, ambitio. Quā p̄pe iā istæ sub iugū missæ sint.
 Quæ spes victoriæ. Quāta belli pars p̄fligata. Quā instru-
 cta ratio. In his si vigilās, si auritus pariter et oculatus, si sa-
 gax, si circūspectus fueris, solertē te pronūtiabo. Atq; illud
 q̄d in nos mūdus solet iacere, in ip̄m retorquebo. Nequicq̄
 sapit, q̄ sibi nihil sapit. Ad hūc modū si oēs mortaliū curas,

MILITIAE CHRISTIANAE

22 gaudia, spes, metus, studia, sententias excusseris, iuenies ple
 22 na erroris oia. Dum bonū dicunt malū, & malū bonū, dum
 22 dulce faciunt amarū, amarū dulce, lucē faciunt tenebras, &
 tenebras lucē. Et hæc quidē hoīm multo maxia turba est.
 Verū oportet hos simul & contēnere, ne similis illorum esse
 velis, & miserescere, vt eos tui similes fieri cupias, atq; (vt
 22 Augustini verbis vtar) tū flere cōuenit irridendos, tū irride
 22 re flēdos, Noli in malis cōformari huic sæculo, sed reforma
 re in nouitate sensus tui, vt pbes, nō quę mirent hoies, sed q̄
 sit volūtas dei, bona, & beneplacēs, & pfecta. Periculo pxi
 mus es, planeq; labascis, si circūspectare cœperis, qd agant
 pleriq; si captare, qd sentiāt, Tu vitæ ac lucis filius, sepelis
 ant sine, mortui mortuos suos, cęci cęcorū duces simul in fo
 ueā abeant. Caue quoq; ab exēplari tuo Christo, cordis oca
 22 los dimoueas. Non errabis, veritatis ductū sequēs. Non im
 22 pinges in tenebris, post lumē ambulans. Hoc perlucente, si
 22 fucata bona a veris, si vera mala a falsis secreueris, horres
 bis, nō imitaberis cęcitatē multitudinis, ad inanissima res
 rū ludibria, vicibus quibusdā affectionū, iræ, inuidiæ, amo
 ris, odi, spei, metus, gaudi, doloris, quouis Euripo inquiet
 22 tius æstuantis. Bragmāi, Cynici, Stoici, mordicus sua dog
 22 mata tueri solēt, & reclamāte mundo, explodētibus, exhibē
 lantibus oibus, tamē vrgent ptinaces, qd sibi semel persuas
 serūt. Aude & tu sectę tuæ decreta penit⁹ in aīo figere, aude
 securus ac totus in authoris tui sniam pedibus discedere.

O P Iniones Christiano dignæ.

Hæc semp apud te constēt veri Christianismi paradoxa.
 Vt ne quis Christianus, se sibi natū esse putet, neq; sibi ve
 22 lit viuere, sed quicqd habet, aut est, id omē non sibi tribuat,
 22 sed deo authori ferat acceptū, oia sua bona, oibus existimet
 22 esse cōmunia. Proprietatem Christiana charitas nō nouit.
 Pios amet in Christo, impios propter Christū, qui nos ad
 huc inimicos sic dilexit prior, vt se totū nobis redimēdis im
 pēderit. Illos cōplectatur, quod boni sint, hos nihilominus,

33 vt bonos reddat. Neminē prorsus hoīem oderit, non vtiq;
 33 magis, q̄ fidelis medicus odit ægrotū. In vitis tantū sit ini-
 33 micus. Quo grauior est morbus, eo maiorē curam adhibe-
 bit pura charitas. Adulter est, sacrilegus est, Turca est, exe-
 cretur adulterū, non hoīem, sacrilegū asperne, non hoīem.
 Turcā occidat, non hoīem. Det operā, vt impius pereat, quē
 33 ipse se fecit, sed vt seruet homo, quē fecit deus. Omībus ex
 33 anō bene velit, bene precetur, benefaciat. Neq; noceat cō-
 33 meritis, & proſit immerētibus. Omnium cōmodis perinde
 vt suis aggratuletur. Omniū incōmodis, non secus q̄ suis
 indoleat. Nimirum hoc est, quod iubet apostolus, flere cum
 flētibus, gaudere cum gaudētibus. Immo grauius alienum
 malū ferat, q̄ suū. De fraterno bono letior sit, q̄ de proprio.
 33 Nō est Christiani sic cogitare. Quid mihi rei cū isto? Albus
 33 aterue sit nescio, ignotus est, alienus est, nihil vnq; bene de
 me meritus est. Lesit aliquando, nunq; profuit. Nihil horū,
 33 tantū memineris, quo merito tibi quæ præstiterit Christus,
 33 qui suā in te beneficiā, non in se, sed in pximo voluit res-
 33 taliari. Tantū vide, qbus egeat ille, & quid tu possis. Tan-
 tum hoc cogita, frater est in dño, cohæres in Christo, eiusdē
 corporis mēbrum, eodē redemptus sanguine, fidei cōmunis
 socius, ad eandē gratiā & fœlicitatē futuræ vitæ vocatus.
 Quemadmodū dixit apostolus. Vnū corpus, et vnus spūs,
 sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ, vnus dñs, &
 33 vna fides, Vnū baptisma, vnus deus, & pater oīm, qui sup-
 33 oēs, & per oīa, & in oībus nobis. Alienus esse qui potest,
 qui cum tibi, tam multiplex intercedit vnitatis copula? Ap-
 pud gentiles momēti nō nihil adferāt, vel ad beneuolentiā,
 vel ad maleuolentiā, illæ rhetoræ circūstantiæ. Conciuis est,
 affinis est, cognatus est, aut cōtra. Familiaris, amicus pater-
 nus, bene meritus, grat⁹, honesto loco natus, opulētus, aut
 secus. In Christo aut nihil sunt, aut iuxta Paulum, vnum &
 idem sunt hæc oīa. Hoc vnū tibi obuersetur ob oculos, &
 satis sit. Caro mea est, frater est in Christo. Quod in mem-
 G v

MILITIAE CHRISTIANAE

» brum cōfertur, nōne in vniuersum corpus redūdat, atq; in
 » de in caput? Omnes sumus inuicē membra. Mēbra coheren-
 » tia, cōstituūt corpus. Corporis caput Iesus Christus. Christi
 » caput deus. Tibi fit, singulis fit, Christo fit, deo fit, quicqđ
 » vniciuilibet mēbro fit seu bene, seu male. Hæc oīa vnū sunt
 » Deus Christus, corpus & mēbra. Non recte inter Christianas
 » nos locū habet illud, Pares cū paribus, & illud, Dissimilitu-
 » do mater odij. Quorsum em̄ dissensionū vocabula, vbi tāta
 » est vnitas? Nō sapit Christianismū, qđ vulgo aulicus oppi-
 » dano, rusticus vrbano, patricius plebeio, mgratus priuato,
 » diues pauperi, clarus obscuro, potēs imbecilli, Italus Ger-
 » mano, Gallus Brittāno, Brittānus Scoto, Grāmaticus theo-
 » logo, grāmatico dialecticus, Iurisperito medic⁹, doctus idi-
 » otæ, Eloquēs infacūdo, Celebs marito, Iuuenis seni, cleris-
 » cus pphano, sacerdos monacho, Minor Coletæ, Carmelita
 » Iacobite, & ne oīa discrimina referā, nugatoria in re dissimi-
 » lis dissimili est iniquior. Vbi charitas, quæ & hostē diligit,
 » quādo cognomen cōmutatū, quādo color vestis nō nihil di-
 » uersus, quādo cingulus, aut calceus, & sifia deliramēta ho-
 » minū, me tibi faciūt inuisum? Quin potius pueriles istas nu-
 » gas mittimus, & illud qđ ad rē pertinet, præ oculis habere
 » cōsuecimus, qđ multis locis inculcat Paulus, omnes nos in
 » Christo capite, vnus esse corporis mēbra, eodē anīata spū,
 » si tñ in illo viuimus, vt neq; foelicioꝝ mēbris inuidea-
 » mus, & imbecillioribus libēter subueniamus. Vt intelliga-
 » mus nos ipos accepisse bñficiū, cum bñficiū pstitimus pxī-
 » mo, nos lesos, cum nocitū est fratri. Neq; quisq; proprie sibi
 » studeat, sed pro sua virili quisq; qđ accepit a deo, in cōmu-
 » ne cōferat, vt illo refluant oīa, vnde fluxerunt, puta capite.
 » Hoc videlicet est, qđ Paulus scribit Corinthiis. Sicut em̄ in
 » quiens corpus vnū est, & mēbra habet multa. Omnia autē
 » mēbra corporis cū sint multa, vnū tamē corpus sunt, ita &
 » Christus. Etem̄ in vno spiritu oēs nos, in vnū corpus bap-
 » zati sumus, siue Iudei, siue gentiles, siue serui, siue liberi, &

MILITIAE CHRISTIANAE

22 aliorū nihil interest. Membrū tuum rīngit inedia, & tu rus
 22 ctas perdicū carnes. Frater nudus horret, tibi tantū vestium
 22 tineis & carie vitiatur. Tibi mille aureos vnus noctis alea
 perdidit, dū interim misera quepiā puella, adigente egesta-
 te, pudicitia suam prostituit, & perit anīa, pro qua Christus
 impēdit animā suam. Tu dicis quid mea? Quod meum est
 pro meo arbitrio tracto. Et postea isto cum anio tibi videris
 Christianus, qui ne homo quidē sis? Audis in cœtu m̄torū
 ledi famā, huius atq; illius, tu taces, aut forte arrides obtres-
 ctātī. Cōfutassē inq; si qd ad me ptinuisent, q̄ dicebant.
 At nihil mihi cū illo qui ledebat. Ergo nihil tibi cū corpore
 si nihil cū mēbro. Ne cū capite quidē aliquid, si nihil cū cor-
 pore. Vim vī (inq̄t) ius est repellere. Nihil moror, qd leges
 impatoriæ pmittāt, hoc demiror, vnde istæ voces in mores
 Christianorū peruenerint. Nocui, sed laceffitus. Malui dare
 malū, q̄ in me admittere. Esto nō puniūt leges humane, qd
 indulserūt. At qd facturus est Christus impator tuus, si suae
 legi fraudē feceris, q̄ extat apud Mattheum? Ego autē dico
 22 vobis nō resistere malo, sed si qs te pcusserit ī dextrā maxil-
 22 lā tuā prebe illi et alterā, & ei qui vult tecū in iudicio cōten-
 22 dere, & tunicā tuā tollere, dimitte ei & palliū. Et quicūq; te
 angariauerit mille passus, vade cū illo & alia duo. Diligite
 inimicos vros. Et benefacite his qui oderūt vos, et orate pro
 psequētibus & calūniātibus vos, vt sitis filij patris vri, qui
 in cœlis est, qui solē suum oriri facit sup bonos & malos, &
 pluit sup iustos & iniustos. Rñdes, nō mihi ista dixit. Dixit
 ap̄l̄s, dixit pfectis. Nonne audisti, vt filij patris vri sitis? Si
 22 filius dei nō cupis esse, nihil ad te ptinet lex. Quanq̄ ne bo-
 22 nus quidē est, qui pfectus esse nolit. Accipe et illud, si merce-
 dē non desyderas, nihil ad te mandatū. Sequit̄ em̄. Si diligi-
 tis eos, qui vos diligunt, quā mercedē habebitis? Quasi dici-
 cat nullā. Neq; em̄ istud facere virtus est, sed non facere sce-
 lus est. Neutri debetur quicq; vbi par relatū est pari. Audi
 Paulū magnum Christianarū legū, & consultū, & interpre-

tem. Benedicite persecutibus vos. Benedicite, et nolite ma-
 ledicere. Nulli malū pro malo reddentes. Si fieri potest, qđ
 ex vobis est, cum oībus hoībus pacē habentes, nō vosmet-
 ipsos defendētes charissīmi, sed date locum iræ. Scriptū est
 em̄, mihi vindicta, & ego retribuā dicit dñs. Sed si esurierit
 inimicus tuus, ciba illū. Si sitit, potū da illi. Hoc em̄ faciens
 carbones ignis congeres super caput eius. Noli vinci a ma-
 lo, sed vince in bono malū. Quid igit futurū est inq̄s, si pro
 cacitatē alienā, mea lenitate aluero, & veterē ferēdo iniuriā
 inuitaro nouam? Si potes malū, sine tuo malo vel effugere,
 vel depellere, nemo te vetat facere. Sin minus, caue dixeris,
facere sati⁹ est q̄ pati. Si potes, emēda, vel bñficiis obruēs,
 vel māsuēdine vincens. Sin aliter, præstat alterū perire, q̄
 utrūq̄, præstat te patiētīæ lucro dītescere, q̄ mutua talione
 mali, malos ambos fieri. Ergo Christianū decretū sit, cum
 oībus amore, māsuēdine, beneficio, certare. Contētione,
 odio, obtrectatiōe, cōtumelia, iniuriā, vel infimis etiā liben-
 ter cedere. Sed indignus est, cui beneficiat, cui cōcedatur. At
 dignū te, vt facias, dign⁹ Christus, ad cuius gratiā fit. Neq̄
 ledere quenq̄ volo (aiūt) neq̄ ledi me patiar. Immo tu lesus
 ex anīo remitte noxiā, cauens nequid sit, qđ quisq̄ tibi re-
 mittat. Tam obseruās esto, in vitāda culpa tua, q̄ facilis ad
 remittēdā alienā. Quo maior es, hoc te magis, magisq̄ sum-
 mittas, vt oībus in charitate inseruias. Si claro genere es,
 non obscurabūt, sed decorabūt nobilitatem generis, mores
 Christo digni. Si doctus es, hoc modestius imperitorū insci-
 tiam feras, & emēdes. Hoc fratri plus debes, quo plus tibi
 creditū est. Diues es, memineris dispensatorē esse te, nō do-
 minū, ac sollicitus vide, quomodo rem cōmunē tractes. Tu
 credebas solis monachis interdīctā esse proprietatem? Indi-
 ctam paupertatē? Errasti, vtrūq̄ ad oēs Christianos perti-
 net. Lex te punit, si quid alieni sustuleris. Non punit, si tuū
 fratre egente subtraxeris. At vtrūq̄ puniet Christus. Si ma-
 gistratus es, ne te faciat honor ferociorē, sed onus sollicitio-

MILITIAE CHRISTIANAE

22 rem. Non gero inquis munus ecclesiasticū, non sum pastor
 22 aut episcopus. Demus istud, at num etiā Christianus nō es?
 Ipse videris cuias sis, si ecclesiasticus nō es. Adeo Christus
 22 in contēptum venit mūdo, vt pulchrū existiment & regiū,
 22 nihil cū eo habere cōmercij, hoc quēq; contēptiorē esse, quo
 22 fuerit illi copulatio. An nō audis quotidie ab iratis laicis,
 atrocis conuicij loco nobis in os iaci, Clerici, sacerdotis, &
 monachi vocabula? idq; prorsus nō alio aīo ac voce, q̄ si in
 cestū, aut sacrilegiū exprobrarēt? Equidē demīror, cur non
 etiā baptisimū obiciāt, cur non etiā cum Saracenis Christi
 cognomē, probri vice impingant. Si malū clericū, aut indis
 gnū sacerdotē dicerent, aut monachū irreligiōsum, ferendi
 erāt, quippe qui mores hoīm notarēt, non virtutis p̄fessio
 nē contēnerēt. Sed qui sibi supra virginū, res bello raptas,
 pecuniā alea vel partā vel perditā, & id genus plurima faci
 nora gloriā ducūt. In aliū vero nihil habēt contēptius, aut
 probrosius, aut magis pudendū, qd obiectent, q̄ monachi,
 aut sacerdotis vocabulū, nimirū obscurum nō est, quid de
 Christo sentiant isti, solo noīe Christiani. Non est alius epis
 coporū, alius magistratuū ciuiliū dominus. Eiusdē vices
 gerunt vtriq; . Eidem vtriq; reddenda erit ratio. Si alio q̄ ad
 illū respicis, vel suscipiēs magistratū, vel gerēs, nihil refert,
 si te mūdo nō vocat Simoniacū, ille certe vt Simoniacum
 puniet. Si publicū munus ambis, non vt profis in cōmune,
 sed vt priuatim rei tuę cōsulas, vt vlciscaris, qbus male vis,
 magistratus tuus latrocinū est apud deū. Insequeris p̄do
 nes, nō vtī suū recipiat, qui spoliatus est, sed ne nō sit apud
 22 te, qd apud p̄dones est. Quantulū quāso inter te & illos
 22 interest? nisi forte, quod illi quidē mercatorū, tu p̄donū es
 22 p̄do. In summa nisi hoc anīo geris magistratū, vt paratus
 sis non dicā rei, sed & capitis iactura, qd iustū est tueri, non
 approbabit Christus administrationē tuam. Addā & illud
 22 ex Platonis sentētia, neminē esse magistratu dignū, qui li
 22 benter gerit magistratū. Si princeps. caue ne te incātent ma

nō
 Q. despectu nome sit
 sacerdos. clericus. apud
 laicos,

leficæ ille assentatorꝝ voces. Dominus es, supra leges liber
 es. Omnia tibi iusta, oia honesta. Tibi licet, quicquid libet Nihil
 ad te, quæ vulgo dicunt a sacerdotibus. Immo tu id quod
 res est, existima, vnũ omnium esse dominũ Christum Iesum,
 cuius te quod simillimum esse oportet, quippe cuius vices geris.
 Huius disciplina nulli prestanda exactius, quam tibi, a quo seuer
 rius ratione est exacturus, quam ab aliis. Non potius ius esse pu
 tato, quod vis, sed id tantum velis, quod ius est. Quod vlli mortis
 lium turpe futurum erat, id ne tibi quidem putaris honestum. Immo
 ne illa quidem tibi permitte, quæ vulgo solent condonari. Quod
 in aliis delictum, in te flagitium fore puta. Honorẽ, admiratio
 nem, dignitatẽ, gratiam, authoritatẽ, non opes tibi concilient
 plebeis maiores, sed mores emereant, popularibus meliores.
 Non ea discat in te mirari vulgus, quibus illa ipsa facinora in
 uitant, in quæ tu quotidie animaduertis. Tolle admirationẽ
 diuitiarum, vbi fures, peculatores, sacrilegi, prædones: Tolle
 admirationẽ voluptatum, vbi raptores, atque adulteri: Quotis
 es splendidior apud tuos videri vis, ne stultorum oculis opes
 tuas explices, cum foelicior, ne luxum & voluptates ostentes. In
 te primum discant ista continere, discant suspicere virtutẽ, in
 precio habere frugalitatẽ, applaudere temperantiam, honorẽ ha
 bere modestiam. Ne quid eorum tuis in moribus appareat, quæ
 tui fasces in populi moribus puniunt. Optime recideris ma
 leficia, si materiam maleficiorum, diuitias & voluptates, in te
 non viderint magni fieri. Ne quæ vel media de plebe præ te
 contempseris. Comune ex æquo precium est, quo vtrique estis re
 depti. A contemptu te, non strepitus ambitionis, non ferocitas,
 non arma atque satellites vendicent, sed vitæ integritas, saueris
 tas, ac mores ab omnibus populi vitiis incorrupti. Nihil prohi
 bet, in obeundo principatu summum tenere locum, & in charita
 te nullum discernere locum. Hoc principatum esse puta, non opibus
 præcedere, sed quam plurimum omnibus prodesse. Non ea
 quæ publica sunt in tuum commodum verte, sed quæ tua sunt,
 atque ipsum totum, ad publicam utilitatem effunde. Multa tibi

MILITIAE CHRISTIANAE

» debet populus, at tu illi debes oīa. Ambitiosa noīa, inuicti,
 » sacrosancti, maiestatis, et si cogunt ferre aures, animus certe
 » non agnoscat, sed hæc oīa in Christū, cui soli cōpetunt, refe-
 » ras. Lesæ maiestatis crimē, quod alij tragica voce efferunt,
 » apud te leuissimū sit. Maiestatē principis is vere ledit, qui
 » principis noīe, contra ius, crudeliter, violente, flagiciose qd
 » facit. Nullius iniuria te minus moueat, q̄ quæ priuatim ad
 » te pertinet. Publicā personā esse te memineris, nec oportere,
 » nisi de publico cogitare. Si cordatus es, reputa tecū, non q̄-
 » tus sis, sed q̄tum onus, humeris sustineas. Et quo maiore in
 » periculo versaris, hoc minus indulge tibi: non a maioribus
 » tuis, aut assentatoribus formā administrandi imperij, sed a
 » Christo petens. Quid em̄ absurdus, q̄ principē Christianū
 » Hannibalē, Alexandrū magnum, Cæsarē, aut Pompeium
 » sibi pponere? In quibus ipsis, cum quasdā virtutes nequeat
 » assequi, ea potissimū imitabit, quæ sola erant fugiēda. Non
 » protinus in exēplum trahat, si quid approbātibus historis
 » cis fecit Cæsar, sed qd fecit, non abhorret a doctrina dñi no-
 » stri, aut si est eiusmodi, vt quanq̄ imitandū non est, ad vir-
 » tutis tamē studiū possit accēdere. Ne totū quidē imperium
 » tanti sit, vt prudēs velis a recto deflectere. Exue poti⁹ illud,
 » q̄ exuas Christū. Ne dubita, habet ille qd tibi referat p con-
 » tēpto imperio, longe melius impio. Nihil tam decor, tam
 » magnificū, tam gloriosum regibus, q̄ ad summi regis Iesu
 » similitudinē q̄proxime accedere, qui vt erat maximus, ita
 » & optimus erat. Sed qd maximus esset, id in terris dissimu-
 » lauit, qd optimus, id nos sentire maluit, q̄ hoc nos maluit
 » imitari. Negauit regnū suū de hoc mundo esse, cū esset cœli
 » terræq̄ dñs. Sed principes gentiū dominātur eis, Christianus
 » non exercet potestātē in suos, sed charitatē, et qui maxi-
 » mus est, oīm ministrū se cogitet esse, non dominū. Quo ma-
 » gis admiror, potestatis, & dñi, ambitiosa vocabula, ad ipsos
 » vsq̄ pontifices sūmos, & episcopos inuecta fuisse. Nec pus-
 » dere theologos, non minus indocte q̄ ambiciose, magistrōs

In pōtiores

In Theologos

nostros vulgo appellitari, cum vtrūq; Christus interdixerit
 suis, ne vel dños, vel magistros vocari se sinerēt, vnū enim
 esse tum magistrū, tum dominū, qui & caput oīm nostrum
 33 Christus Iesus, Apostolus, pastor, episcopus, officij sunt vo-
 33 cabula, nō dominatus, Papa, Abbas charitatis cognomina
 sunt, nō potestatis. Sed quid ego mare illud vulgariū erro-
 rū ingredior? Ad quodcūq; hoīm genus se cōuerterit, mltā
 vbiq; videbit homo vere spiritalis quæ rideat, plura quæ
 fleat. Plurimas opiniones deprehēdet deprauatissimas, et a
 Christi doctrīna longe lateq; dissidentes. Quarū bona pars
 inde proficiscit, quod etiā in Christianismo mundū quen-
 dam induximus. Et qd apud veteres theologos de mundo
 legit, hoc parū eruditi, ad eos referūt, qui monachi nō sunt.
 33 Mundus in euāgelio, apud apostolos, apud Augustinum,
 33 Ambrosiū, Hieronymū dicuntur increduli, a fide alieni, crus-
 33 cis Christi inimici, blasphemī in deū. Qui huiusmodi sunt,
 solliciti sunt de crastino, quippe q̄ diffidunt de Christo, pro
 opibus, pro imperio, pro voluptatibus digladiant, vtpote
 qui sensibiliū rerum p̄stigiis occæcati, falsa bona pro veris
 33 amplectunt. Hic em̄ mundus Christū verum lumē non co-
 33 gnouit. Hic totus in malo positus, se amat, sibi viuūt, sibi stu-
 33 det. Non em̄ induit Christum, qui vera charitas est. Ab hoc
 semouit Christus, nō solū apostolos, sed oēs quos se dignos
 iudicauit. Quo tandē igitur modo, hūc semp̄ in literis dam-
 natū mundū, cum Christianismo miscemus? Et mūdi inani
 vocabulo, nostris vitiis blādīmur? Augent hanc pestē, plæ-
 ricq; doctores, qui adulterātes verbū dei, vt ait Paulus, et ad
 tempore mores scripturā diuinā trahentes, cū magis cōue-
 niat mores, ad scripturæ regulā emendari. Nullū autē exis-
 tialius assentādi genus, q̄ cum verbis euāgelicis, aut pro-
 pheticis, animi morbis blādīmur, nō medemur. Audit prin-
 ceps. Omnis potestas a deo, p̄tinus surgūt cristæ. Cur magis
 tumidū te reddit scriptura q̄ sollicitum? Cogitas q̄ deus tra-
 didit tibi gerendū imperiū, et non cogitas q̄ idem gesti im-

Q. Chriam nō dnt
 vorai mudam l
 stares.

MILITIAE CHRISTIANAE

perij exiget rōnem? Audīt auar⁹, interdīctū Christianis, nē
 20 bīnas habeant tunicas. Interpretat̄ theologus, alterā tunicā
 esse quicqd necessitatī naturæ supsit, & qd ad morbū cupi-
 ditatis ptineat. Bene habet, inquit Crassus ille, mihi adhuc
 plurima desunt. Audīt aī alīs et a charitate frigidus, hūc esse
 charitatis ordinē, vt tuā pecuniā alienæ, tuā vitā aliene, tuā
 famā alienæ anteponas. Nō dabo inquit igit̄, ne forte mihi
 ipi desit. Non tuebor illius famā, ne qd maculæ, meæ asper-
 gat famā. Fratrē in piculo deserā, ne veniā & ipse in pericu-
 lū. Breuiter mihi viuā totus, ne qd vllius noīe ad me peruen-
 niat incōmodi. Dīdicimus et a sanctis viris, si qd nō imitā-
 20 dū fecerūt, id solū in vitæ exēplum trahere. Adulteri, & san-
 20 guinarij Dauid exēplo sibi blādīunt. Qui sacculis inhiant,
 20 diuitē Abrahā nobis obiiciūt. Prīncipes, qbus pro ludo est
 passim vitare virgīnes, Solomonis reginas, & concubinas
 nobis annumerāt. Quorū deus vēter est, Noe ebrietatē pre-
 texūt. Incesti, Loth concubitū prætēdunt suæ turpitudini,
 Cur in istos a Christo declinamus oculos? Audeo dicere ne
 20 in pphetis quidē aut aplīs imitandū Christianis, si quid a
 20 Christi doctrina diuaricetur. Q, si sanctos peccatores libet
 20 imitari, nō reclamo, modo totos imitenē. Secutus es Dauid
 20 adulterantē, magis sequere pœnitentē. Expressisti Magda-
 20 lenā peccatricē, exprime & amantē multū, exprime lachry-
 20 mantē, exprime ad pedes Iesu sese abiicientem. Persecutus
 es ecclesiā dei cū Paulo, peierasti cū Petro, fac et ceruicē por-
 rīgas pro pietate cū Paulo, crucē ne reformides cum Petro.
 Ideo patitur deus & magnos viros in quædā vitia labi, ne
 20 nos lapsi desperemus, sed ita, si quemadmodū socij fuimus
 20 errantiū, ita simus & emēdantiū errata. Nunc illud ipsum
 quod imitandū non erat, exaggeramus, & quædā recte ab
 illis facta deprauamus, aranearū instar, tantū si quid inest
 veneni, exugētes, aut salutarē etiam succū nobis vertētes in
 venenū. Quid tibi cum diuite Abrahā, cui numisma numē
 est? Quod ille prouētu fœturæ, deo rem illius fortunante,

ditatus est, idq; in lege carnali, ideo ne tibi Christiano licet per fas, nefasq; vnde cūq; Cræsi opes cōgerere, q̄s vel male profundas, vel peius domi defodias? Ille diuitiis sponte affluentibus, q̄ non adiecerit animū, vel hoc argumēto sit, q̄d statim ad iubentis dei vocē, filium vnicū maclandū produxit. Quā credis contēpsisse boū armēta, qui contēpsit et filium? Tu vero nihil aliud somnians, q̄ quæstum, nihil admirās, nisi pecuniā, paratus simul atq; incidit exigui lucelli spes, vel fratrē fallere, vel Christum negligere. Simile quiddam tibi putas esse cum Abraham? Simples puellę filiæ Loth, cum cōspicerent omnē quaquaversum regionem incendio conflagrare, hoc vniuersum mūdum arbitranter, quod oculis patebat, neq; vllum iam vsq; mortaliū ex tam vasto incendio superstitem esse præter sese, non turpi, sed pio consilio, patris concubitū suffuratae sunt. ne videlicet nullæ generis humani reliquiæ superessent, præsertim cū adhuc vigeret diuinū præceptū, crescite, & multiplicamini. Et audebis tuas prodigiosas libidines, cum harū puellarū factis conferre? Immo & coniugiū tuum harū incestui, non dubitem posthabere, si quidē in matrimonio, nō proli seruis, sed tuæ libidini. Dauid tot egregiis pietatis exēplis editis, semel incidit in adulterium, obiecta opportunitate, nō captata. An ob hoc protinus tibi licebit impune, totam etatem per alienos thalamos volutari? Petrus semel metu mortis, abnegauit Christum, pro quo postea fuerat moriturus, num ideo tibi quauis de causa peierare fas erit? Paulus non affectu peccauit, sed errore lapsus est, admonit⁹ statim resipuit. Tu prudēs, sciens, videns, in malis consenescis, & pauli exēplo tibi ipsi caput demulces? Matthæus verbo tantū iussus, nihil contactus, semel totum exiit telonen. Te pecuniis addictum, non tot sanctorū exempla, non toties audita euangelia, non tot conciones auellunt. Dicunt mihi episcopi, diuus Augustinus duas amicas habuisse legitur. Verum ille Ethnicus, nos in Christianismo educati. Ille adolescens, nos

MILITIAE CHRISTIANAE

cani. Egregia collatio, quoniã ille iuuenis, Ethnicus, ne ma-
 trimoni pedicis irretiret, vnam mulierculã vxoris loco has-
 buit, & non vxori, fidẽ tamẽ coniugij præstitit, ideo nobis
 » Christianis, senibus, sacerdotibꝰ, episcopis, minus fœdum
 » erit, per oĩa libidinũ voluptabra cõspurcari. Actũ est de mor-
 » ribus, posteaq̃ vitia, virtutũ noĩbus donauimus, & ad tuen-
 » dum mala nra argutiores, q̃ ad emẽdandũ diligẽtiores esse
 » cœpimus. Maxime si prauas opiniones nras, falso patrocini-
 » o diuinarũ literarũ alere ac fulcire cõdidicerimꝰ. Tu igit̃
 » frater suauissime, in totũ contẽpto vulgo, cum suis & opini-
 » onibus, & factis, syncere ac totus Christianã sectam arripe,
 » quicq̃d in hac vita, vel horrendũ, vel appetendũ obiicit sen-
 » sibus, id omne pietatis amore ex æquo negligens. Vnus chris-
 » tus tibi satis sit, vnicus author, & recte sentiẽdi, & beate vi-
 » uẽdi. Et hanc quidẽ merã stultitiã amentiãq̃ mundus exis-
 » timat, sed per hãc placuit deo saluos facere credẽtes. Fœli-
 » citer desipit, qui sapit in Christo. Misere desipit, qui Chris-
 » tum nõ sapit. Verũ heus tu, quẽadmodũ te volo fortiter a
 » vulgo dissentire, ita nolo Cynicũ quiddã referentẽ, passim
 » aliorũ sententiis, aut factis oblatrare, supciliose dãnare, odios-
 » se obstrepere oĩbus, rabiose declamitare in vitã cuiuslibet,
 » ne duo sũ mala tibi consciscas, alterũ vt in oĩm odiũ abeas,
 » alterũ vt inuisus, ne queas qdẽ vlli pdesse. Esto & tu oĩbus
 » oĩa, vt oēs Christo lucrifacias, quoad licet, nõ offensa pieta-
 » te. Foris oĩbus temet accõmoda, vt intus qdem imotũ sedes
 » at, ppositũ. Foris aut̃ comitas, affabilitas, facilitas, cõmodi-
 » tas alliciat fratrẽ, quẽ blande cõuenit iuitari ad Christũ, nõ
 » asperitate deterrerĩ. Deniq̃ qd sentis, non tã seuis intonãdũ
 » ṽbis, q̃ moribus exprimendũ. Neq̃ rursus sic indulgẽdum
 » infirmitati vulgi, vt veritatẽ in loco fortiter tueri nõ aude-
 » as. Humanitate emẽdandi sunt hoĩes, non decipiẽdi.

CA Non Septimus.

Porro si per infantia, & imbecillitatẽ animi nostri, non-
 dum ad ista spiritalia licebit aspirare, nihilo tamen segnius

danda erit opera, vt saltē in proximis cōsistamus. Alioquin
 » vera cōpendiariaq; ad fœlicitatē via est, si semel totā mentē
 » ita ad cœlestiū rerum admirationē cōuerterimus, vt veluti
 » corpus vmbra, ita amor Christi, amor æternorū & honesto-
 » rum, natura secū adducat, fastidiū caducorū, & odium tur-
 » piū. Vtrūq; em̄ necessario consequit̄ alterū, et alterū cū alte-
 » ro, vel crescit vel decrescit. Quantū p̄feceris in amore Chris-
 » sti, tantū oderis mundū. Quo magis miraberis inuisibilia,
 » hoc magis vilescēt res fluxæ, ac momētaneæ. Oportet igitur,
 » qd̄ in līteris suadet Fabius, idē et in virtutis facere disci-
 » plina, vt statim ad optima nitamur. Quod tamē, si n̄o vitio
 » non cōtinget, proximū est, vt vel humana quadā prudētia,
 » a magnis vitiis abstinēam⁹, nosq; ipsos (quoad fieri potest)
 » integros diuinę beneficētię seruemus. Nam vt salutē p̄pius
 » est corpus, exhaustū quidem illud & inane, verū noxiis hu-
 » moribus liberū, ita mēs capacior est diuini muneris, non dū
 » grauibus culpīs inquinata, tametsi vera virtute adhuc vas-
 » cat. Si imbecilliores sumus, q̄ vt apostolos, vt martyres, vt
 » virgines imitemur, saltē ne cōmittamus, vt Ethnici nos in
 » hoc stadio videant̄ præcurrere. Quorū pleriq; cum neq; de-
 » um nossent, quē vererent̄, neq; inferos crederent, quos for-
 » midarēt, tamē ipsam per se turpitudinē modis om̄ibus fur-
 » giendā esse homini censuerūt, adeo vt nōnulli maluerint, fa-
 » mæ, rei, vitæ deniq; iacturā facere, q̄ ab honesto discedere.
 » Si per se tale quiddā est peccatū, vt nullis cōmodis, aut in-
 » cōmodis propositis sit admittendū, profecto Christianum
 » hoīem, si non Dei vel iustitia deterret, vel dehortatur bene-
 » ficentia, si non vel spes īmortalitatis, vel æternę pœnæ me-
 » tus reuocat, si ne ipsa quidē natiua peccati turpītudo retrahit,
 » quæ potuit & gentiliū animos retrahere, saltē mille in-
 » cōmoda deterreant, quæ etiā in hac vita peccantem conse-
 » quūtur, infamia, dispendiū rei, egestas, cōtemptus & odio-
 » um bonorū, anxietas animi, inquietudo, et ille, m̄to miser-
 » rimus, consciæ mētis cruciatus, quē etiamsi nōnulli in præ-

MILITIAE CHRISTIANAE

» sentiarū non sentiunt, siue ætatis ebetudine obscurati, siue
» peccati voluptate debriati, tamē sentient posterius, & oīno
» tanto sentient infœlicius, quāto serius. Quare iuuenes pos-
» tissimū sunt admonēdi, vt hanc esse peccati naturā, malint
» tot authoribus credere, q̄ infœlici experientia in semetipsis
» discere, neq; prius vitam vitiiis contaminent, q̄ plane quid
» sit vita, cognouerint. Si tibi vilis est Christus, cui tu tanti
» constas, saltē tua ipsius causa tēperato a turpibus. Et quan-
» q̄ vehementer periculosum est, hoc in statu, velut in triuio
» (quod aiunt) diutius cōmorari, tamē iis qui nondū queunt
» ad heroicam assurgere virtutē, non paulo præstabilius est
» in politica virtute consistere, q̄ in omne turpitudinis genus
» ire præcipites. Non hic est fœlicitatis meta, sed hinc propior
» ad fœlicitatem gradus. Interim tamen semper orandus de-
» us, vt nos ad meliora dignetur arripere.

CA Non Octauis.

Si crebrius ac grauius ingruet in te tentationū procella,
ne protinus tibi incipias displicere, quasi ob id deo tuo vel
curæ, vel cordi non sis, aut parum pius, aut etiā minus per-
fectus. Immo potius gratias age, q̄ vt futurū heredem eru-
dit, vt charissimū filium flagellat, vt amicū explorat. Maxi-
» mum est argumētum hominē a diuina misericordia reiectū
» esse, cum nullis tentationibus incessitur. In mentē tibi veni-
» at Paulus apostolus, qui ad tertij cœli mysteria promeruit
» admitti, tamen ab angelo Satanæ colaphizatus. Succurrat
» amicus dei Iob, succurrat Hieronymus, Benedictus, Fran-
» ciscus, cunctq; his innumerabiles alij patres, maximis de vi-
» tiis sollicitati. Si cum tantis viris, si cum tam multis tibi cō-
» mune est quod pateris, quid est, cur animū deiicias? Magis
» enitere, vt cum illis vincas. Non destituet te deus, & faciet
» etiā cum tentatione prouētum, vt possis sustinere.

CA Non Nonus.

Quod callidi solent imperatores facere, vt in tranquillis
etiā rebus, tamē excubias agant, itidē tu quoq; semp animū

» Vigilantē, ac circumspectū ad futurę hostis assaultū habeas.
 » Nunq̄ enim ille non circuit, querens quē deuoret. Quo paratior esse queas, vt irruentē statim fortiter retūdas, exhibislesq̄, statim pestiferi serpentis caput conteras. Nusq̄ enim ille vincit, vel facilius, vel perfectius. Proinde consultissimum est, paruulos Babylonis, ilico vt nati sunt, ad petram quę Christus est, allidere, priusq̄ grandescant.

C A Non Decimus.

» Repellitur autē maxie tentator his modis, si vel vehementer auerferis anio, statimq̄ in suggerentē velut expuas, aut ardēter ores, aut ad sanctā aliquā occupationē toto pectore te cōferas, aut si verbis e sacris literis petitis tētatori respondeas, quemadmodū supra admonuimus. Qua quidē in re non mediocriter p̄fuerit aduersus omne tentationis genus, certas quasdā sententias habere paratas, eas maxie, quibus aliquādo senseris animū tuum vehementer cōmoueri.

C A Non Vndecimus.

Pios homines duplex potissimū habet periculū, alterum ne in tentatiōe succūbant, alterū ne post victoriā, in consolatione, & gaudio spiritali insolescant. Vt igit̄ tutus sis, non solū a timore nocturno, verum etiā a demonio meridiano,
 » facito, vt cum hostis te ad turpia sollicitat, non tuā ipsius re
 » spicias imbecillitatē, sed tantū memineris, te in Christo oīa posse, qui nō apostolis modo, sed & tibi, sed oībus suis mēbris, etiā infimis dixit, confidite, quia ego vici mundū. Rursum cum vel post superatū instigatorē, vel in pio quopiam opere, senseris mētem tuā, intus arcana quadā voluptate p̄fundī, tum etiā atq̄ etiā caueas, ne quid inde tuis meritis arroges, sed totum gratuitę beneficētię dei feras acceptum.
 » Teq̄ ip̄m protinus verbis Pauli reprimas. Quid habes, qd non accepisti? Et si accepisti, qd gloriaris, quasi nō acceperis? Itaq̄ aduersus duplex hoc malū, duplex erit remediū si & in cōflictu, tuę virtuti diffusus, ad Christum caput tuū cōfugias, atq̄ in eius vnus beniuolētia, spem oēm vincens

militamus. Semper illud propheticum in pectore cuiq; habendum. Super custodiam meam stabo.

CA Non Decimusquartus.

22 Magnopere cauendū, ne quod vitium, veluti leue contēna
 22 mus. Nullus em̄ hostis vicit sapius, q̄ qui fuit contemptui.
 Qua in re nō paucos mortaliū misere falli cōperio. Fallunt
 em̄ seipsos, dum sibi in vno, aut altero vitio cōniuentēs, q̄d
 pro suis quisq; moribus veniale putat, reliqua grauiter exe
 cranť. Bona pars eorū, quos vulgus integros et incorruptos
 appellat, furtū, rapinā, homicidiū, adulterium, incestū oppi
 do detestant. At simplicē fornicationē, & moderatum volu
 ptatis vsum, vt leue cōmissum, neutiq; refugiunt. Alius ad
 reliqua sat incorruptus, bibosior est, in luxū intēperantior.
 Alius linguæ licentioris. Alius inanior & iactantior. Quo
 22 tandē vitio carebimus, si ad hunc modū suo quisq; blādiē
 22 tur? Argumentū est istos ne reliquas quidem virtutes vere
 possidere, quibus vllū vitium placet, sed potius simulachra
 quaedā virtutū, quæ vel natura, vel educatio, vel consuetus
 22 do deniq; & gentiliū animis indidit. At qui Christiano o
 22 dio vnū quodlibet vitium execratur, oīa detestef̄ necesse est.
 22 Cuius animū semel vera charitas occupauit, pari detestatis
 22 one vniuersam malorū cohortem persequit, ac ne in venias
 22 libus quidē sibi blandit, ne a minimis sensim ad maxima
 dilabať, & dum in leuibus oscitat, excidat a summis. Et si
 nondū forte queas vniuersam vitiorū stirpem euellere, tas
 men quotidie de malis nostris aliquid decerpēdū, bonis
 moribus semper aliquid adiiciendū. Ad eum modū decre
 scet, aut crescet ingens ille cumulus Hesiodius.

CA Non Decimusquintus.

Si te territabit labor quē oportet in conflictu tentationū
 subire, hoc erit remediū. Noli molestiā pugnae cōferre cum
 voluptate peccati. Sed præsenti amaritudinē pugnae, com
 pone cum futura amaritudine peccati, quæ victū consequi
 tur, tum præsenti dulcedinē culpæ, quæ te illectat, cum fus

MILITIAE CHRISTIANAE

tura dulcedine victoriæ, et tranquillitate mētis, quæ consequitur strenue pugnante, & mox videbis, quæ iniqua sit collatio. Verū in hoc fallunt parū cauti, quod amaritudinē pugnae, cōparant cū delectamēto peccati, neque respiciūt, quid hoc atque aliud consequatur. Consequitur autē victū, multo tum grauior, tum diuturnior molestia, quæ victenti fuerat in congressu futura, victorē item longe maior ac durabilior voluptas, quæ victo fuerit, quæ traxit in culpā. Id quod facile iudicabit, qui fecerit vtriusque rei periculum. Verum neminem Christianū oportet vsque adeo ignauū esse, vt cum quotidie succumbat tentationi, non saltem aliquādo vel curet experiri, quid sit vincere tentationē. Quod quo fecerit frequentius, hoc fiet victoriā dulcior.

CA Non Decimus sextus.

Quod siquādo te contigerit lethale vulnus accipere, caue ne p̄tinus abiecto clypeo, relictis armis, hosti te dedas.

» Id quod anīaduerti non paucis accidere, quibus animus natura est imbecillior, et muliebrior, vt semel p̄strati, desinant reluctari, seseque totos permittāt affectibus, neque cogitent de recuperanda libertate. Nimisquæ periculosa est ista pusillanimitas, quæ cum interdū ingenijs nō pessimis adiuncta sit, tamē ad id quod est oīm pessimū solet adducere, nempe desperationē. Aduersus hanc igitur, hac regula cōmuniēda mēs est, vt lapsi in peccatū, non solum non desperemus, sed gnauos milites imitemur, quos non raro pudor ignominia, & accepti vulneris dolor, nō modo non conuincit in fugam, verum ad fortius, quæ antea, pugnādum acuit redintegratque. Itidem nos quoque, simul atque in capitalē noxiā fuerimus inducti, ilico properemus redire ad cor, & lapsus ignominia, noua virtutis alacritate sarcire. Facilius vni vulneri medeberis, quæ multis, facilius recenti, quæ inueterato iam putrique. Anima temetip̄m versiculo illo notissimo, quæ usurpasse Demosthenes legitur. Vir fugiens & denuo pugnabit. Cogita Dauid prophetā, regem Solomonē, Petrum ecclesie principē

pem, Paulū apostolū, tanta lumina sanctimonīæ, in quę scelerata tamen inciderint. Quos fortasse vel ob hoc cadere permisit deus, ne tu lapsus desperares. Erige te igit̃ in pedes, sed statim magnosq; año, atq; in pugnā redito, tū ardētior, tum cautior. Fit interim, vt capitalia cōmissa piis hoībus, cedāt in cumulū pietatis, dum ardētius amāt, qui turpius errarūt.

CA Non Decimus septimus.

Sed aduersus alios atq; alios tētatoris incurfus, alia atq; alia remedia sunt accōmodatiora. At vnicum, multoq; oīm
 22 efficacissimū remediū, aduersus omne vel aduersitatis, vel
 22 tentationis genus est **Crux Christi**, quę eadē est, & errantis
 22 bus exēplum, & laborantibus refrigeriū, & pugnātibus ar-
 22 matura. Hęc est vna contra oīa tela nequissimi obicienda.
 22 Proinde cōuenit in hac diligēter exerceri, non quidē vulgi
 22 more, quo quidā dominicę passionis historiā quotidie rele-
 22 gunt, aut crucis imaginē adorant, aut millenis signis eius,
 22 totū vndiq; corpus cōmuniunt, aut fragmentū aliquod sa-
 22 crati ligni domi seruat, aut ita certis horis suppliciū Christi
 22 recolunt, vt ei tanq̃ homini iusto, et indigna patiēti, huma-
 22 no affectu condoleant, atq; illachrymēt. Non hęc est verus
 22 illius arboris fructus, verū interim sit isthuc lac infantium
 22 animarū. Tu vero ascende in palmā, vt veros illius fructus
 22 apprehēdas. Ii sunt præcipui, si mēbra capiti, in mortifican-
 22 dis affectibus quę sunt mēbra nostra super terrā, cōformes
 22 esse curemus. Id quod nobis non solū amarū esse nō debet,
 22 verum etiā vehemēter optabile, ac iucūdum, si modo spiri-
 22 tus Christi viuit in nobis. Quis em̃ vere amat eū, cui q̃dissi-
 22 millimus esse gaudeat? Verū quo maiore fructu mysterium
 22 crucis mediteris, oportebit vnūquēq; sibi rationē, ac piam
 22 quandā digladiandi artē parare, & in ea diligēter exerceri,
 22 vt simul atq; res poposcerit, ipromptu sit. Ea potest esse hu-
 22 iusmodi, vt singulis affectibus tuis crucifigendis, eam cru-
 22 cis partē applices, quę potissimū respondeat. Nulla est em̃
 22 oīno vel tentatio, vel aduersitas, quę non suū ac proprium

MILITIAE CHRISTIANAE

„ habeat remediū in ea. Veluti cum te titillat ambitio huius
 „ mundi, cū pudet ludibrio ac contēptui esse, cogita o memo
 „ brum infimū, quātus sit Christus caput tuū, & quo sese tua
 „ causa deiecerit. Cum incessit animū inuidiæ malū, memēto
 „ q̄ benigne, q̄ candide se totū ille nostris vsibus impēderit,
 „ q̄ bonus fuerit etiā pessimis. Cum sollicitaris a gula, recole
 „ illū felle & aceto potatū. Cum tentaris a voluptate turpi, re
 „ cordare q̄ tota capitis vita ab omī abfuerit voluptate, q̄ oīs
 „ bus incōmodis, cruciatibus, erūnis plena. Cum irritat ira,
 „ succurrat statim ille qui velut agnus corā tondente obmus
 „ tuit, & non aperuit os suū. Si te male vrit paupertas, aut ha
 „ bendi cupiditas sollicitat, p̄tinus in mētem veniat ille dñs
 „ vniuersorū, pro te factus egenus, ita vt non haberet, vbi in
 „ clinaret caput suū. Atq; ad eandem rationē, si & in reliquis
 „ tentationibus feceris, non solū acerbum non erit vim attus
 „ lisse tuis affectibus, verū etiā dulce, propterea qd̄ intellis
 „ ges isto modo te cōformari capiti tuo, eiq; pro suis imensis
 „ doloribus, quos tua causa pertulit, quasi gratiā referre.

CA Non Decimus octauus.

„ Atq; hoc quidē remediū, quanq̄ vnum oīm longe presen
 „ tissimū est, iis qui mediocriter in uia vitæ processerūt, tamē
 „ infirmioribus nō nihil pfuerint & illa, si sollicitante ad im
 „ pietatē affectu, statim ob oculos mētis reuocent, q̄ foeda, q̄
 „ execranda, q̄ exitialis res sit peccatū, contra quāta hoīs dis
 „ „ gnitas. In futilibus etiā negotiis, paulisper apud nos ipsos
 „ cōsultamus in hac re oīm maxima, priusq̄ nosmet assensu,
 „ veluti chirographo, diabolo astringimus, nō nostro cū aīo
 „ reputabimus a quāto opifice simus cōditī, in q̄ excellēti sta
 „ tu cōstituti, quā immēso p̄cio redēpti, ad q̄tam fœlicitatem
 „ „ vocati. Hoīem generosum illud esse anīal, cuius vnus grā,
 „ „ mirabilē hanc mūdi machinā fabricatus est deus, cōciuem
 „ „ angelorū, filiū dei, heredē immortalitatis, mēbrum Christi,
 „ „ mēbrum ecclesiæ, corpora n̄ra tēpla esse spiritus sancti, men
 „ tes simulachra simul & adyta diuinitatis. At e regione pec

» cātū esse pestem tererrimā, ac tabē tum animi, tum corporis.
 » Vtrūq; em̄ in natiuā speciē reflōrescit innocētia, peccati ve-
 » ro contagio, marcescit vtrūq; etiā in hoc seculo. Peccatū est
 » lethale virus spurcissimi serpētis, authoramentū diaboli, ac
 » seruitutis nō turpissimæ modo, verum etiā miserrimę. Hęc
 » atq; huiusmodi vbi tecū expenderis, etiā atq; etiā delibera,
 » num satis consultū sit, ob fucatā, momentaneā, venenatam
 » peccati delectatiunculā, a tanta dignitate, in tantā excidere
 » indignitatē, vnde te per teipsum non queas asserere.

CA Non Vndeuisimus.

» Deinde duos illos authores iter se dissimillimos cōpara,
 » deū ac diabolū, quorū alterū peccando tibi facis inimicū,
 » alterū constituīs dominū. Per innocentia et gratia ascisceris
 » in numerū amicorū dei, adoptaris in ius et hæreditatē filio-
 » rum. Per peccatū vero cōstitueris & seruus, et filius diaboli.
 » Alter est æternus ille fons, & Idæa summi pulchri, summæ
 » voluptatis, summi boni. Oībus sese cōicans. Alter oīm ma-
 » lorū, extremæ turpitudinis, summę infœlicitatis pater. Al-
 » terius in te bñficia, alterius maleficia recordare. Ille qua bo-
 » nitate te cōdidit. Qua misericordia redemit. Qua liberalis-
 » tate locupletauit. Qua lenitate quotidie sustinet delinquē-
 » tem. Qua lætitia recipit resipiscētem. Contra hęc oīa dia-
 » bolus, q̄ta inuidētia iam olim insidiatur salutī tuæ. In quas
 » erūnas te coniecit. Atq; adeo qd aliud molit̄ quotidie, nisi
 » vt vniuersum hoīm genus secū in æternū exitium trahat.
 » His oībus hinc atq; hinc recte pēficulatis, ita tecum cogita.
 » Egone oblitus originis meæ, oblitus tantorū beneficiorū,
 » propter tantillū bolum falsæ voluptatis, a tā nobili, a tam
 » amāte, a sic merito parente desciscam ingratus, & me vltro
 » turpissimo, crudelissimo domino mācipabo. Non saltē illi
 » præstabo, quod homuntioni præstarē bene merenti. Non
 » illum fugiā, qui hominē fugero malū dare cupientem.

CA Non Vigésimus.

Necq; vero minus inæquale præmiū, q̄ dissimilis author,

MILITIAE CHRISTIANAE

22 Quid em̄ inaequalius, q̄ mors aeterna, & vita immortalis, q̄
 22 sine fine summo frui bono, in contubernio caelestiū ciuiū,
 22 & sine fine extremis excruciarī malis, in infelicissimo con-
 sortio dānatorū? Atq; hac de re qui dubitat, ne homo quis-
 dem est, ne dum Christianus. Qui non cogitat, vel ipsa est
 amētia amētior. Iam vero p̄ter ista, habent & in hac interim
 vita, pietas & impietas fructus suos nimium dissimiles. Ex
 22 illa em̄ metitur secura trāquillitas animi, et beatū illud gau-
 22 dium purae mentis, q̄d quisquis semel degustarit, nihil tam
 22 preciosum, nihil tam voluptariū, mundus hic possidet, qui
 cum velit p̄mutare. Hanc cōtra, cū mille alia mala, tū mi-
 22 ferrimus ille cruciatus animi sibi male conscij consequitur.
 Illud em̄ est centuplū spiritalis gaudij, q̄d Christus pollicē-
 22 tus est in euangelio, velut arram quandā aeternae foelicitas
 22 tis. Hæc sunt illa apud prophetā mirāda munera, quæ neq;
 22 oculus vidit, neq; auris audiuit, neq; ascenderūt in cor ho-
 22 minis, quæ præparauit deus diligentibus se, nimirū in hac
 vita. Cum interim verm̄s impiorū non moritur, & inferos
 suos iam apud superos patiunt. Nec alia est flāma, in qua
 cruciatur diues ille cōmessator euangelicus. Nec alia sup-
 plicia inferorū, de quibus multa scripsere poete, q̄ perpetua
 mentis anxietas, quæ peccandī consuetudinem comitatur.
 Tollat igitur qui velit futuri seculi tam diuersa p̄mia, ha-
 bet annexū sibi virtus propter quod abū de debeat expeti,
 habet adiunctū peccatum, cuius causa debeat horreri.

CA Non Vigésimus primus.

Ad hæc cogita, q̄ erūnosa, q̄ fugax sit vita p̄sens, q̄ vndi-
 q; imminēs insidiosa mors, q̄ passim opprimit inopinātes.
 Et cū nemo vel de momēto vitæ sit securus, q̄ ingens peri-
 22 culū, eam comperendinare vitā, in qua si te mors subitanea
 22 (yt sæpe accidit) deprehenderit, in aeternū peristi.

CA Non Secundus & vigésimus.

22 Tum semp̄ erit formidanda impœnitētia, malorū extre-
 22 mū, illud nimirū perpēdēti, ex q̄ multis, q̄ pauci a peccatis,

vere ac toto pectore resipiscunt, p̄sertim iis, qui funiculos iniquitatis in extremū vsq; vitæ protraxerūt. Lubricus q̄dem
 22 & facilis in turpitudine lapsus, sed hinc reuocare gradū, sus
 22 perasq; euadere ad auras, hoc opus, hic labor est. Proinde
 22 vel hirci Aesopici casu admonitus, priusq; in peccati puteū
 descendas, cogita non perinde facilem esse reditum.

REMEDIA CONTRA specialia quæ
 dam vitia, & primū contra libidinem.

¶ Et hactenus quidem cōmunia aduersum omne vitio
 rum genus remedia, vtcūq; demonstrauius. Nunc cona
 bimur, & speciatiū quædā tradere, q̄bus modis cuiq; pec
 22 cato debeas occurrere, ac primū libidini, quo malo nullum
 22 aliud, neq; prius nos impetit, neq; acrius vrget, neq; latius
 22 patet, neq; plures in exitiū trahit. Siquādo igitur fœda libi
 do stimulabit animū tuum, his armis protinus memēto oc
 currere. In primis cogita, q̄ immūda, q̄ spurca, q̄ quouis eti
 22 am hoīe indigna sit ea voluptas, quæ nos diuinū plasma,
 22 nō pecudibus modo, verū etiam suibus, hircis, canibus, &
 brutorū brutissimis animalibus æquet, imo quæ porro infra
 pecudū conditionē deiiciat, qui sumus ad angelorū confor
 tia, ad diuinitatis cōmunionē destinati. Succurrat ad hæc
 q̄ eadem sit momētanea, q̄ insyncera, q̄ semper plus aloes,
 q̄ mellis habens. Ediuerso, q̄ generosa res sit anima, q̄ sacra
 22 res corpus hominis, quemadmodū in superioribus regulis
 22 ostendimus. Quæ malū igitur vecordia, ob tantillam, tam
 22 fœdam, voluptatis momētaneæ titillationē, simul & ani
 22 mum & corpus indignis modis polluere? Prophanare tem
 plum, quod Christus sibi sanguine suo consecrauit? Illud
 item reputa, blanda pestis, q̄ tum malorū agmen secum tra
 hat. Ante omnia famā, possessionē longe præciosissimā, eris
 pit. Nullius em̄ vicij rumor spurcius olet, q̄ libidinis. Patri
 moniū exhaurit. Corporis simul & vires, & speciem interis
 mit. Valetudinē vehementer ledit. Morbos innumerabiles
 parit, eosq; fœdos, Iuuentæ florem ante diem deuenustat.

MILITIAE CHRISTIANAE

» Turpem senectā accelerat. Ingenij vigorē tollit, mentis acis
 » em hebetat, et quasi pecuniā mentē inserit. Ab om̄ibus ho
 » nestis studiis semel auocat, hominēq; quātus est, totū cœno
 » immergit, vt iam nihil nisi sordidum, humile, spurcū libeat
 » cogitare. Et quod hoīs erat propriū, eripit, rationis vsū,
 » Infanā atq; infamē adolescentiā, odiosam ac turpem, mise
 » ramq; senectā facit. Sapias igitur, & sic noiātīm tecū repu
 » tes. Illa & illa voluptas, tam male cessit, tantū damni, tantū
 » dedecoris, tedij, laboris, morborū attulit, et iterū stultissimus
 » hamū vorabo prudens? Iterum cōmittam, cuius me denuo
 » poeniteat? Item & aliorū exemplis temet reprime, quos co
 » gnoueris turpiter & infoeliciter voluptatē esse secutos. E re
 » gione anīa teip̄m ad continentīā, exēplis tot adolescentiū,
 » tot delicatarū virginū, & collatis circūstantiis, tibi ip̄i igna
 » uiam opprobato. Qui minus tandē tu possis, quod illi atq;
 » illi, eo sexu, ea ætate, sic nati, sic educati, potuerunt possunt
 » q;? Pariter ama, nec minus valebis. Cogita, q̄ honesta, q̄ a
 » mcœna, q̄ florida res sit corporis & animi puritas. Hæc nos
 » maxime facit familiares angelis, spiritus sancti capaces. Et
 » enim a nullo prorsus vitio sic resilit spiritus ille, puritatis a
 » mator, vt impudicitia. Nusq; æque cōquiescit ac delitiatur,
 » vt in mētibus virgineis. Propone tibi ante oculos q̄ indeco
 » rum, q̄ totum hoc insanū sit amare, pallefcere, macerari, la
 » chrymari, blandiri, ac turpiter supplicē esse scorto putidissi
 » mo. Occinere ad fores nocturnas, pēdere de nutu dominae,
 » pati regnū mulierculæ, expostulare, irasci, rursū redire in
 » gratiā, & vltro te ridendum, pulsandū, mutilandū, spoliandū
 » dum lupæ præbere. Vbi quæso inter ista, viri nomen? Vbi
 » barba? Vbi generosus ille anīus, reb⁹ pulcherrimis natus?
 » Consydera & illud tecum, q̄tum scelerū gregē voluptas ad
 » missa solet adducere. Est aliis vitiis fortasse nonnulla cum
 » quibusdā virtutib⁹ societas, libidini nulla, sed cū maximis
 » plurimisq; peccatis semp copulata est. Sit sane leue scortari
 » at graue nō audire parētes, negligere amicos, pdigere rem

patriā, rapere alienā, peierare, perpotare, latrocinari, male
 ficū fieri, depugnare, homicidiū cōmittere, blasphemare, in
 que oīa, & his grauiora dñā voluptas, te trāuersum rapiet,
 vbi semel tuus esse desieris, eiusq; capistro os miserū porres
 xeris. Perpende p̄terea, q̄ sit hęc vita fumo fugacior, vmbra
 inanior. Quot laqueos nobis struat mors, nullo non loco,
 nullo non tēpore insidiās. Hic nō mediocriter profuerit, &
 noiāt̄ recolere, si quos ex tibi quondam notis, ex familiari
 bus, ex æqualibus, aut etiā natu minoribus, maxie vero ex
 iis, quos aliquādo turpiū voluptatū participes habueris,
 mors inopinata rapuit. Estoq; alieno piculo cautior. Cogi
 ta, q̄ dulciter vixerint, sed q̄ amare vita defuncti sint, q̄ sero
 sapuerint, q̄ sero cœperint odisse sua mortifera gaudia. Suc
 currat extremi iudicij saueritas, & non retractandæ illius
 sententię metuendū fulmē, in ignē æternū mittentis impios,
 & quod hęc horaria, breuisq; & exigua voluptas, æternis
 cruciatibus luēda sit. Hoc loco diligēter lancibus examina,
 q̄ iniqua sit p̄mutatio pro turpissimo breuissimoq; pruritu,
 & in hac vita multo dulcius, p̄stantiusq; animi gaudiū per
 dere, & in futura gaudiis fraudari perhēnibus, insup nunq̄
 finiendos dolores, tam vmbatili delectatiuncula mercari.
 Porro si durū tibi videat̄, tantillū delectamēti pro Christo
 contēnere, recordare, quos cruciatus ille tui charitate susce
 perit. Præter cōmunes humanę vitæ iniurias, quantū sacro
 sancti sanguinis pro te effuderit, q̄ ignominiosam, q̄ acerbā
 mortē pro te depēderit, & tu horum oīm immemor, rursus
 filiū dei crucifigis, iterās insanas voluptates, quæ caput &
 dominū tuum, ad tam diros adegere cruciatus? Tum iuxta
 superiorē regulā recole, quātum ille beneficiorū in te, nihil
 dum promeritū accumularit, pro quibus oībus, cum nulla
 par grātia rependī queat, tamē nullam reposcit aliam, q̄ vt
 exēplo ipsius, a mortiferis illecebris coerceas animū, & ad
 summi boni, summiq; pulchri conuertas amorē. Compone
 inter se duas illas Veneres, & duos Cupidines Platonicos,

MILITIAE CHRISTIANAE

hoc est honestū amorem, et fœdū, sanctam voluptatē & tur-
 pem, confer vtriusq; dissimilē materiā, confer naturas, con-
 fer prēmia. Et in omni quidē tentatione, maxime vero cum
 ad libidinē sollicitaris, proponito tibi ante oculos tuos, ang-
 gelum tui custodem, omniū quæ vel facis vel cogitas, assis-
 duū spectatorem ac testem, deum inspectorem, cuius oculis
 omnia patent, qui sedet supra cœlos, & intuetur abyssos. Et
 rem adeo fœdam, vt homūcione teste facere pudeat, nō ve-
 reberis corā angelo tibi proximo, deo, totoq; cœlitū cho-
 spectante & execrante facere: Puta autē, id quod res est, &
 si tibi oculi essent, plusq; Lyncei, plusq; aquilini, tamen istis
 non clarissima luce certius cōspexeris, quod coram te facit
 homo, q̄ omēs animi tui latebræ perspicuæ sunt, dei & an-
 gelorū conspectibus. Quin & illud tuo cum animo reputa-
 cum libidini cedis, alterū e duobus futurū, aut vti semel gur-
 stata voluptas, sic mentem tuam excantet obscuretq; vt de-
 turpitudine eas in turpitudinē, donec excæcatus venias in-
 sensum reprobū, et obstinatus in malo, ne tum quidē queas
 voluptatē turpem relinquere, cum illa te deseruit. Id quod
 plariscq; videmus euenire, vt effœto corpore, extincta for-
 ma, frigente sanguine, deficientibus viribus, caligantibus
 oculis, tamē adhuc pruriant sine fine, & sceleratius turpilo-
 qui sint, q̄ olim fuerint impudici. Qua re qd esse potest exe-
 crabilius, monstrosiusq;? Alterū, vt si forte contigerit te sin-
 gulari fauore diuino resipiscere, maxio animi dolore, sum-
 mis laboribus, plurimis lachrymis, breuis illa & fugitiua
 voluptas expiandia sit. Quāto igitur consultius, oīno non
 admittere virus voluptatū carnalium, q̄ vel in tam deplora-
 tam induci cæcitatē, vel tantillā, eamq; falsam delectatiuis-
 culā, tanta molestia dependere? Iam vero & a personæ tuæ
 circumstantiis multa licebit sumere, quæ te a voluptatibus
 auocare queāt. Sacerdos es, cogita te totū diuinis rebus con-
 secratū esse. Quā indignum tandē flagitium sit, eo ore, quo
 corpus illud adorandū sumis, putidam scorti carnē contin-

gere, iisdē manibus, quibus ministrātibus angelis, ineffabi
 le illud mysteriū peragis, abominandas contrectare sordes.
 Quā non cōueniant, idem corpus, eundē spiritum cum deo
 fieri, & vnum corpus fieri cum meretrice. Si doctus es, tan-
 to generosior deoq; similior animus, tātō hac cōtumelia in-
 dignior. Si nobilis, si princeps, quāto flagitiū conspectius,
 tanto offendiculū grauius. Si coniugatus, cogita q̄ honesta
 res sit thorus immaculatus, daq; operam, vt (quoad fieri po-
 test) tuū coniugiū imitetur sanctissimas nuptias Christi &
 ecclesiæ, quarū gerit imaginem, id est vt q̄ minimū habeat
 turpitudinis, plurimū fœcunditatis. In nullo em̄ vitę statu,
 non turpissimū est seruire libidini. Si iuuenis es, etiam atq;
 etiā consydera, ne florem æui nunq̄ rediturū, temere polluz-
 as. Nere fœdissima perdas annos optimos, vereq; aureos,
 qui & fugiunt perniciosissime, & recurrūt nunq̄. Ne nunc per
 inscitiā & incogitantia ætatis cōmittas, quod te in omnem
 vsq; vitā mordeat, persequente scelerū conscientia, & ama-
 rissimis illis aculeis, quos fugiens voluptas in animis nos-
 tris relinquit. Si mulier, istum sexum, nihil magis decet, q̄
 pudor. Si vir, tanto maioribus rebus dignus, & istis tam fri-
 uolis indignior. Si senex, opta tibi oculos alienos, vt vide-
 as q̄ te dedecet voluptas, quæ in adolescētibus miseranda
 quidem est & coercenda, in vetulo vero portentosa, & ipsis
 quoq; voluptatū sectatoribus deridicula. Inter om̄ia mon-
 stra nullum monstrosius senili libidine. O delire, & nimis
 um oblite tui, saltem ad speculū, canos & capitis niues, ara-
 tamq; rugis frontem, cadaueriq; simillimā faciem contem-
 plare, ac iam capulo proximus, alia annis tuis magis con-
 sentanea cura. Saltem quod ratione decuerat facere, hoc an-
 nis admonētibus vel cogentibus potius facito. Ipsa iam te
 voluptas repellit, neq; ego inquires iam tibi decora sum, ne-
 q; tu mihi idoneus. Lusisti satis, edisti satis atq; bibisti. Tem-
 pus abire tibi est. Quid adhuc vitæ perpremis delicias, cum
 ipsa etiam te deserat vita? Iam tempus est, vt aliquando

MILITIAE CHRISTIANAE

» incipiat in sinu tuo cubare mystica illa concubina Abyssus,
 » Ea sancto feruore calfaciat mentem tuam, huius amplexibus
 » frigentia membra confoue.

EPILOGUS remediorum contra incentiuum libidinis.

Iam vero ut summam perstringam, haec sunt potissimum,
 » quae te a carnis illecebris tutum reddent. Primum occasionum
 » omnium cauta ac diligens fuga. Quod praecipuum quamquam in
 » reliquis quoque conuenit obseruari, propterea quod qui periculum
 » amat, dignus est, qui in illo pereat, tamen haec potissimum
 » sunt illae Sirenes, quas haud fere quisquam euasit, nisi qui pro-
 » cul aufugit. Deinde victus & somni moderatio. Temperan-
 » tia a voluptatibus etiam permixtis. Respectus mortis tuae, &
 » mortis Christi contemplatio. Iuuabunt & illa, si cum castis &
 » integris conuixeris, si corruptorum & mollium colloquia, veluti
 » pestem quandam vitaris. Si solitudinem ociosam, & otium igna-
 » uum fugeris, sed animum celestium rerum meditatione, honestis
 » studiis gnauiter exercueris. Maxime vero si sacrarum literarum
 » vestigationi, toto pectore te consecraris. Si & frequen-
 » ter & pure oraueris, maxime irruente tentatione.

AD Versum irritamenta auaritiae.

Si senseris te vel natura propensiorē ad Philargyriae vis-
 » tum, vel a diabolo instigari, recale iuxta superiores regulas
 » dignitatem conditionis tuae, qui ad hoc tantum creatus es, in
 » hoc redemptus, ut summo illo bono semper fruaris. Totam
 » vero hanc mundi machinam fabricatus est deus, ut omnia tuis ser-
 » uirent usibus. Quam sordidum igitur, quam angusti animi, non
 » uti, sed tantopere demirari res mutas, & vilissimas. Tolle
 » hominum errorem, quid erit aurum & argentum, nisi terra rubra
 » & alba? Quod nemo gentilium philosophorum non contem-
 » psit, hoc tu pauperis Christi discipulus, & ad longe melio-
 » rem possessionem vocatus, ut magnum quiddam admira-
 » beris? Non possidere diuitias, sed contemnere diuitias ma-
 » gnificum est. Sed reclamationem mihi vulgus nomine tantum Chris-
 » tianorum, & seipsum callidissime gaudet fallere. Ipsa in-

Contra vulgi reclama-
 tionem, quod diuites sunt
 appetendae.

quiunt necessitas nos hortat, vt rem faciamus, quæ si fuerit
 nulla, ne viuere quidẽ liceat, si cõtractior, nimis incõmode
 viuatur, sin lautior, vberiorq; plurimũ adfert cõmoditatis.
 Consulit valetudini, prospicit liberis, cõmodat amicis, ex-
 cluditur contẽptus, deniq; & fama melior, cum res bene ha-
 bet. Ex aliquot Christianorũ milibus, vix vnũ atq; alterum
 inuenias, qui ista non & dicat & sentiat. Verum vt istis ad
 vtrũq; respondeã, primũ quod cupiditatẽ suam necessitatis
 noie prætexunt, obiiciã illis vicissim parabolã euangelicã,
 de liliis, & auibus in diẽ viuentibus, ad quorũ imitationem
 nos hortat Christus. Obiiciã, quod idẽ ne peram quidẽ aut
 sacculũ suis gestãdum pmiserit. Obiiciã quod nos reliquis
 omissis, iubet ante oia quærere regnũ dei, & hæc oia nobis
 adiicienda pmittit. Quãdo vnq; non suppetierũt victui ne-
 cessaria, iis qui toto pectore pietati studuerũt. Quantulum
 vero est illud, qd a nobis natura flagitat? Atqui tu necessi-
 tatẽ nõ vsibus naturæ, sed cupiditatis terminis metiris. Piis
 aut et illud satis est, qd nature parũ est. Quãq; equidẽ non
 ita valde miror istos, qui rẽ vniuersam suã semel relinquũt,
 vt impudẽtius mendicẽt alienã. Non est culpa possidere pe-
 cuniã, sed mirari pecuniã, cum vitio cõiunctũ est. Si affluit,
 fungere boni dispensatoris officio. Sin eripit, ne macerare,
 tanq; re magna spoliatus, imo gaude tibi detractã sarcinam
 periculosam. Verũ qui præcipuũ vitæ studiũ in coaceruan-
 dis opibus consumit, qui eas vti præclarũ quiddã & expe-
 tendũ suspicit, & porro in longũ, inq; Nestoris vsq; senectã
 recõdit, is fortasse bonus mercator recte dicitur, bene Chri-
 stianũ equidem non dixerim, qui totus de se pendeat, & de
 Christi promissis diffidat. Cuius bonitas cum passerculos
 benigne & pascat, & vestiãt, hoĩem piũ sibiq; fidentẽ de-
 stituet scilicet. Sed iam cõmoditatũ, quas adferre credunt,
 rationẽ ineamus. Primũ etiam gentiliũ philosophorũ con-
 sensu, inter vtilia bona, diuitiã postremũ locum obtinẽt, &
 cum iuxta Epicteti partitionẽ, præter vnã animi virtutem,

Rursus.

In die viuere.

MILITIAE CHRISTIANAE

» reliqua omnia extra hominem sint, nihil tamen tam extra nos est,
 » quam pecunia, nihil tam exiguum adfert comoditatem. Etenim si
 » quicquid usque est aurum, quicquid gemmarum, id omne tu solus
 possideas, num ideo tua mens fuerit, vel pilo melior, num pru-
 dentior, num doctior? Num corporis valetudo prosperior? Num
 valentior, formosior, iunior reddet? At voluptates pa-
 rat. Verum, sed mortiferas. Sed honorem conciliat. At quem tan-
 dem? Nempe quem falsum tribuunt illi, qui non nisi stulta miran-
 » tur, & quibus placuisse, pene vituperari est. Verus honos est
 » laudari a laudatis, summus honos est placuisse Christo. Ve-
 » rus honor, non opum, sed virtutis est praemium. Cedit tibi, sus-
 » spicit te plebecula. Stulte, vestes illi tuas mirantur, non te.
 Quin tu in te ipsum descendis, & animi tui miseram pauper-
 riam consideras? Quam vulgus si videret, tam miserandum iu-
 dicaret, quam nunc beatum praedicat. Verum amicos res comparat.
 Fateor, sed falsos, neque tibi eos comparat, sed sibi. Atque adeo
 isto titulo, vel infelicissimus est dives, quam amicos ne dino-
 scere quidem queat. Alius in sinu odit, ut tenacem, alius inui-
 » det, ut opulentiorem, alius ad se spectans, assentatur, et arridet,
 » ut arrodat. Coram qui est amatissimus, maturam mortem preca-
 » tur. Nemo tam amat, quin mortuum malit quam vivum. Nemo
 tam familiaris, a quo verum audiat. Quod si maxime sit, qui
 diuitem sincere diligit, ille tamen non potest quem non ha-
 » bere suspectum. Omnes vultures iudicat, cadaueri inhiantes.
 » omnes muscas ad suum compendium aduolantes. Quicquid igitur
 comoditatis videtur adducere, id fere fucatum, umbratis-
 cum, prestigiosumque est. At verorum malorum plurimum adferunt,
 verorum bonorum plurimum adimunt. Proinde si bene accepti
 atque expensi rationem subdixeris, profecto reperies, nunquam
 tantum adferre comoditatis, quin nimio plus incommodorum
 secum trahant. Quam miseris laboribus parant, quantis pericu-
 lis, quanta sollicitudine seruantur, quanto dolore amittuntur.
 » Quibus de causis & spinas appellat Christus, quam omnem
 » animi tranquillitatem, qua nihil homini dulcius, mille curis

dilaniant. Neq; vnq; sitim sui sedant, verū magis ac magis
 irritant. In omne nefas præcipites agunt. Neq; tibi frustra
 blandiare dicens, nihil prohibet pariter & diuitem esse, &
 pium. Memēto quid dixerit veritas, facilius esse camelum
 transire per foramē acus, q̄ diuitem intrare in regnū celo-
 rum. Planēq; verum est illud apud diuum Hieronymū, di-
 uitem hominē, iniqui aut dominū esse, aut hæredem. Ingēs
 opulētia, nunquā sine peccato vel paratur, vel seruatur.
 Cogita, quanto melioribus opibus te spolient. Odit enim
 virtutis indolem, odit honestas artes, quisquis admirator
 est auri. Præterea vnū auaritiæ vitiū idololatria nominat a
 Paulo, neq; cum vlllo prorsus alio minus conuenit Christo.
 Nec idem potes & deo seruire & Mammonæ.

EPI Logus remediorū contra vitiū auaritiæ.

Desines igitur mirari pecuniā, si vera bona cum falsis, si
 fucata cōmoda, cum veris incōmodis diligenter expēderis
 Si summū illud bonū contēplari, atq; amare condidiceris,
 quod vnū cum adest, etiā si reliqua omnia defuerint, abun-
 de explet animū hominis, qui capacior est, q̄ vt vel vniuers-
 sis huius mūdi bonis queat satiari. Si crebro tibi reuocaris
 ob oculos, qualem te primū terra nascentē exceperit, qualē
 itē receptura sit morientē. Si semper cogitationi obuerse-
 tur tuæ. Stultus ille euangelicus, cui dictum est, hac nocte
 repetūt a te animā tuā, & hæc quæ congregasti, cuius erūt
 Si mentē a deprauatis vulgi moribus ad Mariæ, apostolo-
 rum, martyrū, maxime Christi capitis tui paupertatē flexe-
 ris, semperq; vā illud tibi metuendum esse statuas, quod
 ille diuitibus huius sæculi minatus est.

CONtra Ambitionem.

Si quādo incantamētis suis tentabit animū tuū ambitio,
 his remediis eum p̄munies. Statim iuxta ea quæ superius
 tradidimus, hoc mordicus teneto, solū eum honorē esse, qui
 a vera virtute proficiscit, quem ip̄m tamen oportet interdū
 fugitare, quemadmodū & sermone, & exemplo nos docuit

mordicus tenere.

MILITIAE CHRISTIANAE

Christus Iesus. Vnicum autē honorē, & hominī Christiano
 expetendū esse, nō ab hoībus, sed a deo collaudari. Etenim
 quē ille cōmmendat, vt inquit apostolus, is demū probatus
 est. Honor autē, si ab hoīe defertur, ob rem inhonestā, vtiq; a
 turpibus, non honor iste, sed ingēs est probrū. Si ob mediā,
 puta formā, vires, opes, genus, ne tum quidē honor recte di
 cetur. Nemo em̄ promereēt honorem ea re, qua non meretur
 laudari. Si ob honestā, honos quidē erit, at non appetet, qui
 promereēt, ipsa nimirū virtute & conscientia recti cōtentus.
 Vide igitur q̄ deridiculi sint honores isti, quorū cupiditate
 tātopere vulgus æstuat. Primū enim a q̄bus tandē dantur.
 Nempe ab iis, q̄bus nullū discrimē honesti atq; inhonesti.
 Ob quā: Plærūq; ob mediā, nō nunq; ob turpia. Cui? Indig
 gno. Quisquis igit̄ honorē exhibet, aut metu facit, & vicis
 sim est metuendus, aut vt prodis, & ridet te, aut quia miratur
 res nihili nulloq; honore dignas, & miserāndus est, aut quia
 te iudicat his rebus ornatū, quibus honos debeat, quod si
 falso opinatur, cura vt fias id, q̄d ille te putat esse. Sin vere,
 oēm honorē tuū in eum refer, cui debes & illa q̄bus honos
 tribuit. Tam non cōuenit tibi arrogare honorem, q̄ non de
 bes tibi arrogare virtutē. Alioqui quid amētius, q̄ tui preci
 um de homūcionū opinione metiri? Quibus in manu est si
 mul atq; collubuit, hoc ipm honoris q̄d largiunt, rursus au
 ferre, ac te modo honestatū dehonestare. Proinde nihil stul
 tius, q̄ talibus honorib⁹, vel gestire, cū contingūt, vel ringi,
 cum auferunt. Quos veros nō esse, vel hoc intelliges argu
 mento, q̄d sunt cū pessimis & sceleratissimis cōmunes. Im
 mo nullis fere contingūt copiosius, q̄ iis qui sunt veris ho
 noribus indignissimi. Cogita q̄ beata trāquillitas modestæ
 priuatæq; & ab omni superbix strepitu semotæ vitæ. Con
 tra q̄ spinosa, q̄ plena curarū, periculorū, dolorū, vita poten
 tium. Quā difficile secūdis in rebus, non obliuisci sui. Quā
 arduū in lubrico stantē, non cadere. Quā capitalis ex alto
 ruina, Omnē honorē summo cū onere coniunctū esse. Quā

se derū io
 in honori
 se demise
 se vti sp
 dit. Chri
 illo secur
 Quā fug
 erat. Quā
 & spinis
 que mun
 sit in cruc
 mani hor

 Noni
 gnoris te
 pulchrū,
 esse duca
 quid pr
 in sordi
 bratus,
 istud, qu
 sitū sit. In
 quātula r
 modi sit il
 pe demēt
 esse certu
 sibi veher
 deplorati
 cio; cogita
 capiti deu
 in plana d
 Conducēt
 prestatiōnū
 usquite fo

sœterū iudiciū supremi iudicis in eos futurū sit, qui hic sese
 in honoribus vsurpādis, cæteris anteposuerūt. Etem qui se
 se demiserit, ei vt pusillo succurret misericordia. Qui vero
 sese vti spectatū erigit, is sibi ipsi gratiæ subsidiū intercludit.
 Christi capitis exemplū semp̄ anō inhæreat tuo. Quid illo
 secundū seculū ignobilius, despectius, inhonoratius? Quā fugit
 honores etiā oblatos, qui quouis honore maior erat. Quā derisit
 a fello sedens. Quā damnauit palla tectus, & spinis coronatus.
 Quā non gloriosam mortē elegit. Sed quē mundus contēpsit,
 hunc glorificauit pater. Tua gloria sit in cruce Christi, in qua
 & salus est tua. Quorsum tibi humani honores, si te reiiciat,
 despiciatq; deo, execrent angeli.

C O N T R A Elationem tumoremq; animi.

Non intumesces anō, si iuxta tritissimū illud adagiū cognoris
 temetiḗm, id est si quicquid in te magnū, quicquid pulchrū,
 quicquid præclarū, id dei munus, non tuū bonum esse ducas.
 Contra quicquid humile, quicquid sordidū, quicquid prauū,
 id totū ad te solū referas. Si memineris, quātis in sordibus
 conceptus sis, quātis natus, q̄ nudus, q̄ inops, q̄ brutus,
 q̄ miserādu in hanc lucē prorepseris. Corpusculum istud,
 quot vndiq; morbis, quot casibus, quot erūnis expositū sit.
 Immanē istum gigantē & immēso turgentē spiritu, quātula
 res possit repente cōficere. Expende & illud, cuius modi sit
 istud, vnde tibi places. Si mediū, stultitia est; si turpe,
 demētia; si honestū, ingrātudo. Memineris nullū aliud esse
 certius stoliditatis insipientiæq; documētum, q̄ si quis sibi
 vehemēter placeat. Præterea nullū stultitiæ genus esse deploratius.
 Si turgescit animus, q̄ se tibi submittit homūcio; cogita,
 quanto maior, quātoq; potentior tuo immineat capiti deus,
 qui oēm ceruicē elatam deprimat, & oēs colles in plana
 deducat, qui ne angelo quidē superbienti pepercit. Conducēt
 & illa, licet leuiora, si te semper componas cum præstātoribus.
 Places tibi de forma corporis, confer te cum iis qui te forma
 præcedūt. Cristas erigit tibi doctrina, ad eos

Cognosce semetipsum

Cristas erige.

MILITIAE CHRISTIANAE

refer oculos, ad quos tu nihil didicisse videaris. Deinde si reputaris, non quantum adsit bonorum, sed quantum desit, & cum Paulo oblitus eorum quae a tergo sunt, enitaris ad ea quae a fronte restant. Praeterea non inscitum fuerit & illud, si afflante superbiae vento, mox nostra ipsorum mala vertamus in remedium, quasi venenum veneno pellentes. Id ita fiet, ubi si quod ingens corporis vitium, si quid insignis incommodi nobis vel fortuna dedit, vel attulit stultitia, quod animum vehementer mordeat, id ante oculos statuamus, & pavonis exemplo, ea nostri parte nosmetipsos potissimum contemplemur, quae sumus deformatissimi, ita fiet, ut statim subsidant cristae. Ad haec, praeterquam quod non aliud vitium deo inuisius est, et apud homines in primis ubique odiosa, atque irrita arrogantia, cum contra modestia, & diuinum fauorem conciliet, & hominum benevolentiam adglutinet. Ergo ut summatim dicam, duo praecipue prohibebunt a superbia, si consideres quid ipse sis in te, putredo in exortu, bulla in omni vita, esca vermis in morte, & quid Christus factus sit pro te.

ADVERSUS IRAM, & vindictae cupiditatem.

Cum te vehemens animi dolor, ad ultionem extimulat, memineris nihil esse minus iram, quam quod falso imitatur, putata fortitudinem. Nihil enim aequae muliebri, nihil tam imbecillius proiectique animi, quam vindicta laetari. Animosus videri studeas, quod inultam iniuriam non pateris, at isthoc demum pacto, prodis puerilitatem tuam, qui (quod est viri proprium) animo temperare non queas. Quanto fortius, quanto generosius, alienam stultitiam continere, quam imitari. At nocuit, ferox est, insultat. Quo turpior est, hoc magis caue, ne fias illi similis. Quae malum vesania est, ut alienam improbitatem ulciscaris, te fieri improbiorem? Si contempseris contumeliam, intelligent omnes indigno factam. Sin commoueare, iam inferentis causam feceris meliorem. Deinde illud reputa, quod res est, si quod est acceptum incommodum, id ne utique tolli vindicta, sed propagari. Quis enim denique finis fuerit mutuarum iniuriarum?

rum, si suū quisq; dolorē perrexerit vindicta retaliare: Cres-
 scunt vtrinq; inimici, incrudescit dolor, qui quo inueterati-
 or est, hoc nimirū insanabilior. At lenitate, tolerantiaq; sa-
 natur non nunq; etiam is, qui fecit iniuriā, & ad se reuersus,
 ex inimico fit certissimus amicus. Per vltionē vero malum
 ipsum, quod a te cupis depellere, id in te recipitur, non
 sine malo fœnore. Erit & illud non inefficax iræ remediū,
 si iuxta superiorem rerū partitiōem, consyderes, hominem
 hominī non posse nocere, si nolit, nisi in his quę sunt extra-
 ria bona, nec ad ipsum hominē magnopere pertinent. Nam
 vera animi bona solus deus potest eripere, quod non solet,
 nisi ingratīs, solus potest largiri, quod non cōsuevit immi-
 bus & ferocibus. Nemo igitur Christianus leditur, nisi a se-
metipō, nulli nocet iniuriā, nisi suo authori. Adiuuāt et hæc,
 tametsi leuiora, ne dolori mētis obsequare, si cōmode colle-
 ctis rhetorū circumstātiis, pariter & tuū incōmodū extenu-
 es, & alienā eleues iniuriā, his ferme modis. Lesit, sed facile
 refarciatur. Tum puer est, rerū imperitus, adolescēs, mulier
 est, alieno fecit instinctu, imprudens, probe potus, æquū est
 ignoscere. At contra grauiter quidem lesit, sed pater est, fra-
 ter, præceptor, amicus, vxor. Par est, hoc doloris illius vel
 charitati, vel authoritati condonare. Aut paria faciens iniu-
 riam cū aliis illius in te beneficiis compēsabis, vel cum tuis
 in illum offensis exæquabis. Hic quidem lesit, sed alias q̄
 sape profuit? Illiberalis est animi, benefactorum obliu-
 sci, iniuriolæ meminisse. Nunc me offendit, sed quoties a
 me offensus. Ignoscam illi, vt mihi meo exemplo ignoscat
 & ipse delinquenti. Porro multo præsentius remediū fue-
 rit, si in peccato hominis in te, cogites quę, quanta, quoties
 tu peccaris in deum, q̄ multis nominibus illi sis obnoxius.
 Quantum tu remiseris debitori fratri, tantum tibi condo-
 nabit deus. Hanc dissoluendī æris alieni rationem nos do-
 cuit, creditor ipse. Non recusabit legem, quā ipse statuit. Tu
 vt a culpis exolyaris, Romam cursitas, nauigas ad diuum

MILITIAE CHRISTIANAE

*Condonat qd nos dicitur
Indulgentia.*

Iacobū, emīs condonatiōes amplīssimas. Equidē non dam-
 no, quod facis, sed vt oīa facias, nulla tamē cōmodior ratio
 qua post offensam reconcilieris deo, q̄ si tu offensus recon-
 ciliere fratri. Condone leuem culpā proximo (leue em̄ est,
 quicquid homo peccat in hoīem) vt tibi tot milia culpārū
 cōdonet Christus. At durū est inquis animū excandescentē
 cōprimere. Non tibi succurrit, quanto duriora pro te tulerit
 Christus? Quid eras, cum pro te impenderet animā precio-
 sam? Nōne inimicus? Qua lenitate quotidie te tolerat, vete-
 res iterantē noxias? Postremo qua māsuētudine ille pertu-
 lit probra, uīncula, verbera, deniq̄ mortē probrosissimam?
 Quid te iactas de capite, si non curas esse in corpore? Non
 eris mēbrum Christi, nisi sequaris vestigia Christi. Sed in-
 dignus est, cui ignoscat. Ita ne tu dign⁹ eras, cui ignosceret
 deus? In teipso vis experiri misericordiā, & in fratrem vis ex-
 ercere saeuera iustitiam? Magnū est si peccator ignoscas pec-
 catori, cū Christus pro crucifixoribus suis orauerit patrem?
 Arduū est non referire fratrem, quem iuberis & amare? Durū
 est non remetiri maleficiū, pro quo nisi beneficiū retuleris,
 non hoc eris in conseruū tuum, qd fuit Christus in seruum
 suū. Postremo si indignus hic, cui beneficiū pro maleficio
 rependat, at tu dignus qui facias, dignus Christus pro quo
 fit. Sed veterē ferendo iniuriā, inuito nouā, Repetet iniuriā
 si hanc abstulerit impune. Si citra culpā potes vitare, vita, si
 mederi, medere, si refarcire, refarci. Si sanare furētem, sana.
 Sin minus, pereat ille solus potius q̄ tecū. Istum qui se dam-
 nū dedisse putat, cōmiseratione non pœna dignū puta. Vis
 cum laude irasci? Irascere vitio, non homini. Sed quo natu-
 ra propensior es ad hoc vitij, tanto diligentius temet multo
 ante p̄munito, semelq̄ hoc decretū penitus anio insculpas
 tuo, ne quid vnq̄ vel dicas, vel facias iratus. Nihil tibi cre-
 dideris cōmoto. Suspectū habeto, quicqd impetus ille anis
 mi dictauerit, etiā si sit honestū. Memineris inter phrenetis
 cum, & ira bacchantē, nihilo plus interesse, q̄ inter breuē &

E
 perpetua in
 vel feceris pe
 de cum tibi
 vindicare. S
 ille. Hoc m
 ra. Nunc q
 mente fuer
 postea plac
 quod mihi
 tus a me im
 non impetr
 bit. Nemir
 saltē haeter
 instituto, r
 moueare. P
 melia repo
 perantia. q
 simillimū
 perfectā
 q̄ coerce
 est, sed pl
 vehemēter
 es, vultū ir
 sic flāmano
 mant labia
 sus, quis te
 q̄ immēsum
 differēti. S
 reliquū est
 erat, & san
 rum genera
 ad his oppo
 satis fore cr
 cōmonstrat

33 perpetuā infaniā. Succurrat, q̄ multa per iram vel dixeris,
 33 vel feceris pœnitēda, quę iam frustra mutata cupias. Proin-
 33 de cum tibi bilis efferuescit, si te non potes ilico totū ab ira
 33 vindicare, saltē eatenus resipisce, vt te memineris sanū non
 esse. Hoc meminisse sanitatis pars est nōnulla. Sic tecū cogi-
 ta. Nunc quidem ita sum affectus, at paulo post multo alia
 mente fuero. Cur ego interim dicam in amicū iratus, quod
 postea placatus, mutare nō queam? Cur nūc faciā insanus,
 quod mihi redditus magnopere doleam? Cur non hoc pos-
 tius a me impetret ratio, cur non impetret pietas, deniq; cur
 non impetret Christus, qd̄ tempus ip̄m paulo post impetra-
 bit? Nemini (opinor) tantū atræ bilis addidit natura, quin
 saltē haftenus sibi possit imperare. Optimū autem fuerit sic
 instituto, rōne, assuetudine durare animū, vt oīno non cō-
 33 moueare. Perfectū erit, si vitio tantū indignatus, pro contus-
 33 melia reponas officiū charitatis. Postremū & humanæ tem-
 perantiæ, ne te totū animo pmittas. Prorsum non irasci, deo
 simillimū est, eoq; pulcherrimū. Malum in bono vīcere, est
 33 perfectā Christi Iesu charitatē æmulari. Iram p̄mere, freno-
 33 q; coercere, hoīs est cordati. Indulgere bili, ne hoīs quidem
 33 est, sed plane ferarū, idq; immitiū. Q; si iuuat cognoscere, q̄
 33 vehemēter sit indecorū hominī ab ira superari, fac sanus cū
 33 es, vultū irati contēplere, aut ip̄e iratus speculū adeas. Cum
 sic flāmantēs ardent oculi, pallent genæ, distorquet os, spū-
 mant labia, tremūt mēbra, fremit vox, nō constant sibi ges-
 stus, quis te existimet hoīem esse? **V**ides amice suauissime,
 q̄ immēsum pateat æquor, de reliquis vitiis cōsimili modo
 differēdi. Sed nos medio in cursu vela colligemus, id quod
 reliquū est tuæ sollertiæ relicturi. Neq; em̄ propositi nostri
 erat, & sane q̄ infinitū fuerit, ita vt cœpimus, singula vitio-
 rum genera singulis quasi declamatiōibus dissuadere, atq;
 ad his oppositas virtutes adhortari. Tantū volui, quod tibi
 satis fore credebā, rationem & artem quandā nouæ militiæ
 cōmonstrare, qua te posses aduersus pristinæ vitæ repullu-

Conclusio opis.

MILITIAE CHRISTIANAE

lantia mala cōmunire. Itaq; quod nos in vno atq; altero ex
 empli causa fecimus, id teipsum oportebit facere, cū in sins
 gulis, tum potissimū in his, ad quæ cognoueris te, siue nas
 turæ, siue cōsuetudinis vitio, peculiariter instigari. Aduers
 sus hæc certa quedā decreta in albo mētis nostræ describen
 da sunt, atq; ea ne desuetudine obsolescant, subinde reno
 uanda. Veluti contra malū obtrectationis, turpiloquiij, ins
 uidentia, gastrimargiæ, & id genus reliqua. Hi soli sunt ho
 stes militū Christianorū, in quorum assultū, oratione, sens
 22 tentiis sapientū, dogmatibus diuinæ scripturæ, exemplis
 22 piorum hominū, & maxime Christi, multo ante est premus
 22 niendus animus. Hæc omnia tametsi non dubitē, quin affas
 tim tibi suppeditatura sit sacra lectio, tamē fraterna charis
 tas nos est adhortata, vt saltē hac extemporalī scriptiūcula,
 pro mea virili, sanctum tuū propositū promouerē, adiuuas
 remq;. Id quod eo feci maturius, qd nō nihil metuerem, ne
 in supersticiosum istud religiosorū genus incideres, qui par
 tim quæstui seruietes suo, partim ingenti zelo, sed non se
 22 cundū scientiā, circumeunt mare & aridam, & sicubi nacti
 22 fuerint hominē a vitiis ad meliorē vitam iam resipiscētem,
 22 eum ilico improbissimis hortamentis, minaciis, blandiciis
 22 in monachatū conantur detrudere, perinde quasi extra cus
 22 cullum Christianismus non sit. Deinde vbi scrupulis meris
 22 & inextricabilibus spinis pectus illius expleuerint, ad hu
 manas quasdā traditiunculas astringūt, planeq; in Iudaism
 mum quendā præcipitant miserū, ac trepidare docent, non
 amare. Monachus non est pietas, sed vitæ genus, pro suo
cuiq; corporis ingeniiq; habitu, vel vtile, vel inutile. Ad qd
 equidē vt te non adhortor, ita ne dehortor quidē. Hoc mo
 do cōmoneo, vt pietatē neq; in cibo, neq; in cultu, neq; vlla
 re visibili constituas, sed in iis quæ tradidimus. In quibus
 cunq; vero deprehenderis veram imaginē Christi, cum iis
 te copula. Porro vbi desunt homines, quorum conuictus te
 reddat meliorē, abdicito te quantū potes ab humano cono

In albo describe.

Inscrip^t in religiosos
 Dissuadet a religiosis
 nō sū spū spūalit?
 vniūsbūm chio:
 vt sēpe alias.

q trepidare doceat nō
 amare suos nouitios.

fortio, & pro
 22 quum acif
 22 Hic nobis fer
 22 no, verifand
 22 que nos ia
 22 Audax qui
 lo dabimus
 finit, ne po
 no vel line
 vincelliga
 religione, n
 literaturā p
 gura, Græc
 sine multis
 aut puerile
 22 fuisse præ
 22 inficitia ba
 22 bus pro v
 22 possent
 hac tanta
 sa assump
 ducit ad C
 (vt spero
 nignus asp
 nus augea
 ris in viru
 semper qui
 tum chris
 a Christo

sortio, & prophetas sanctos, Christum, apostolos, in collo-
 quium ascisce. In primis autē Paulum tibi facito familiarē.
 Hic tibi semper habendus in sinu, nocturna versandus ma-
 nu, versandus diurna, postremo & ad verbū ediscendus. In
 quē nos iam pridem enarrationē magno studio molimur.
 Audax quidē facinus, sed tamen diuino auxilio freti, sedulo
 dabimus operā, ne post Origenem, Ambrosium, Augusti-
 ninū, ne post tot recentiores interpretes, hunc laborē omnis-
 no vel sine causa, vel sine fructu suscepisse videamur. Atque
 ut intelligant calumniatores quidā, qui summā existimant
 religionē, nihil bonarum literarū scire, quod politiorē veterum
 literaturā per adolescentiam sumus amplexi, quod vtriusque lin-
 guæ, Græcæ pariter ac Latinæ, mediocrē cognitionem, non
 sine multis vigiliis nobis peperimus, non ad famā inanem
 aut puerilē animi voluptatem spectasse nos, sed multo ante
 fuisse præmeditados, ut dominicū templum, quod nonnulli
 incitā barbaricę sua nimis dehonestarunt, exoticis opi-
 bus pro viribus exornaremus, quibus & generosa ingenia
 possent ad diuinarum scripturarū amorem inflāmarī. Sed
 hac tanta re, pauculos dies intermissa, hunc laborē tua caus-
 sa assumpsimus, ut tibi veluti digito viam, quę compendio
 ducit ad Christum, indicarem. Precor autē Iesum istius
 (uti spero) propositi parentē, ut salubribus tuis cœptis, be-
 nignus aspirare dignetur, immo ut suum in te mutādo mun-
 nus augeat perficiatque, quo cito grandescas in eo, & occur-
 ras in virum perfectū. In eodem bene vale frater & amice,
 semper quidē animo dilectę meo, at nunc multo quā antehac
 tum charior, tum iucundior. Apud diui Audomari, Anno
 a Christo nato supra millesimū quingentesimo primo.

 De cōmētarijs Eras-
 mi i septas pauli.

De se.

FINIS ENCHIRIDII.